חסידות · האדמו״ר מפיאסצנה

מבוא השערים

רבי קלונימוס קלמיש שפירא מפיאסצנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מבוא השערים

רבי קלונימוס קלמיש שפירא מפיאסצנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מבוא-השערים/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

שער 4
פרק א 4
פרק ב 26
פרק ג 37
פרק ד 47
פרק ה 52
פרק ו 60
פרק ז 68
פרק ח 75
פרק ט 92
פרק י 103

שער

ב"ה.
הורני ד' דרכך, אהלך באמתך, יחד לבבי ליראה שמך.
ספר חובת האברכים שער הא', והוא מבוא השערים שבספר הזה
ספר הזה, חלק הגי של הקונטרס חובת התלמידים והכשרת האברכים הוא, ורק מי שעבר עליהם כולם, יוכל לעיין גם בזה.
קלונמוס קלמיש בהה"ק מוהר"א זצוקללה"ה מגראדזיסק
אב"ד פיאסצנא

פרק א

א'

גרסינן בגמרא מגילה דף י"ד ע"א, ת"ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה וכו' כדתניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים, אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא נצרכה לא נכתבה עכ"ל הגמרא.
צריכים לדעת כיון שלא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה א"כ מה פעלו בדבריהם הקדושים לישראל.
והנה על נבואה שהוצרכה לדורות וכו' מפרש רש"י ז"ל, ללמוד תשובה או הוראה, ונבין על איזה הוראה הכוונה, אם לפחות ולהוסיף על התורה לא הורו, ואם לחדש דינים בתורה לא בדרך סברה ולא בדרך י"ג מדות רק בנבואה, אומר הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים וז"ל, ודע שהנבואה אינה מועילה בפירושי התורה ובהוצאות ענפי המצות בי"ג מדות, אבל מה שיעשה יהושע ופנחס בענין העיון והסברה הוא שיעשה רבינא ורב אשי, וכפי שמבאר בקדשו הלאה, הכח היותר אשר הי' ביד הנביא, הי' לבטל רק לשעה איזה דבר תורה, בהוראות שעה כגון אליהו בהר הכרמל, ולא יותר, א"כ מה הוא היתרון בההוראה ותשובה של הנביא על הוראה ותשובה שזולתו מורה.
והרמב"ם ז"ל בפ"ט מיסודי התורה הל' ב' שואל שאלה זו, וז"ל הק' א"כ [היינו מאחר שאין הנביא יכול להוסיף ולגרוע על התורה] למה נאמר בתורה נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך, לא לעשות דת אלא לצוות על דברי תורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליי ע"ש.

ועוד צריכים אנו למודעי, מה יתרת הנביא בזה משאר מוכיח שאינו נביא, ולמה אמר ד' נביא אקים להם ולא מוכיח אקים להם, וכן מה החילוק בין המ"ח נביאים וכו' שדבריהם צריכים לדורות, לשאר הנביאים שדבריהם הקדושים היו רק לדורותיהם שכל אחד הי' נמצא בו, כי גם מוסר הנביאים אשר נכתב, לדרותיהם הי', ומ"מ טוב הוא גם לנו להתיסר ולקיים על ידם את התורה, וגם מוסר שאר הנביאים שלדורותיהם, שלא נכתב, הי' מוסר, גם אותנו יעורר לקיים את התורה, כי אין לומר שפשט בדברי רש"י ז"ל, שדברי המ"ח נביאים וז' נביאות היו דברי הוראה ומוסר, ודברי שאר הנביאים לא היו בכלל דברי הוראה ומוסר רק מיני עתידיות שהיו נצרכות לדורותיהם, ראשית, הלא גם דברי עתידיות מן המ"ח נביאים וז' נביאות לדורותיהם כגון של אליהו, אלישע, ישעי', ירמי', יחזקאל וכדומה מן הנביאים, נכתבו, ועוד אין להעלות על הדעת, שכל אותם הנביאים כפלים כיוצאי מצרים, לא דברו, לא שירה לד' ולא הוראה ומוסר לישראל זולת דברי עתידות בלבד.

ומקרא מלא הוא שעיקר הנביא להורות לישראל את דבר ד' [דברים י"ח י"ח] נביא אקים להם וכו' ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו, ומי יעבור על דברי התרגום שמתרגם, על ופנעת חבל נביאים וכו' והמה מתנבאים וכו' והתנבית עמהם, ואינון משבחין וכו' ותשרי עליך רוח נבואה מן קדם ד' ותשבח עמהון, שהוא ממש על שאר הנביאים שלא נכתבו דבריהם, שג"כ לא עתידיות לבד אמרו רק גם שירה.

ומה החילוק בין שירת דוד המלך ודבורה הנביאה שעליהן אומרת הגמרא, שנצרכה לדורות ונכתבה, לשירת שאר הנביאים שהיו רק לדורותיהם ולא נכתבה.

אמנם, כיון שלדאבון לבנו ותוגת נפשנו זה כמה ששערי שמים ננעלו ואין לנו לא נביא ולא חוזה, ומעט הידיעה אשר לנו מהם היא מדבריהם דיבורי קודש אשר בספרי קודש, הדיבורים אשר נצרכו לדורות, כלומר רק הדיבורים אשר אנו צריכים להם, ואת עצם הנביא ורוח קדשו, אף את דיבוריו שאין להם שייכות לנו, גם מעט מהם לא נדע ולא נשמע, ודיבורים אלו אשר נצרכו לדורות כל אחד רק כפי קוצר הבנתו ושכלו שומע ויודע ולא אחר, לכן נתרקם במוחנו מושג מוטעה מעצם הנביא מהו, רואים אנו אותו רק ע"י צרכיותינו, כמגיד עתידות לישראל בצרכיותיהם למצוא את האתונות או להוסיף ברכה בכד הקמח וצפחת השמן, או להורות להם דרכי המלחמה אשר בהם יצאו ומהם ימנעו, ואם נראה בדברי קדושינו שדברי הנביא ללמוד תשובה והוראה היו, יוכל מי שהוא לטעות שרק כמוכיח בלבד הי', אף מלפנים בזמן הנביאים שראו העם את עמודי האש לפניהם ואת שלהביות י"ק מפי קדשם שוטף, רואים שעם כל זה בהשמות אשר ישתמשו

בהם לצרכיהם קראו להם, כמשה"כ כי לנביא היום יקרא לפנים הרואה [שמואל א' ט' ט'] ולמה זה יקראו לו רואה כשהתורה עוד הקדימה לקראותו נביא, נביא אקים להם וכו'. פשוט הוא מפני שאין לנו שמות ותיבות אשר יציירו את הדברים אשר למעלה מגבולות בני אדם צרכותיהם והשגת חושיותיהם, גם המלאך ע"ש שליח מלאך נקרא ולא כפי עצמותו ומהותו. וגם הנשמה ע"ש הנשימה נאמרת [עיין רש"י בראשית ז' כ"ב] מפני שאין לנו שם על עצם המלאך ולא על עצם הנשמה, כמו כן הנביא אף שכמה פעמים נקרא איש אלקים [ברכה א' ובאיזה מקומות במלכים] ג"כ אינו מציירו בזה את עצם הנביא רק שד' דיבר בו כמו שמתרגם המתרגם בכ"מ על איש אלקים נביא דד', לכן קראו העם אותם לפי צרכיותיהם, וחלפו את שמותיהם לפי השימוש אשר שמשו להם הנביאים ביותר, כשהיו נביאים שעיקר פעולתם לישראל היתה תשובה והוראה, קראו לו נביא מלשון ניב שפתים [כפרש"י בשמות ז' א'] וכפעולתם להגיד להם עתידות ושאר צרכיותיהם היתה יתירה, קראו להם רואה, וזה קראו לפנים רואה היינו שהעם קראו לו כן,

אבל כמו שאנו אף שקוראים למלאך ע"ש שליח ולהנשמה ע"ש נשימה מ"מ יודעים שהמלאך לא שליח בלבד הוא והנשמה לא רק נשימה גרידה רק יש עצם רוחני שא"א לנו להשיגו ורק את פעולתו אנו רואים וע"ש זה אנו קוראים לו מלאך, וכן נשמה, כן גם הם אם בשם נביא, רואה או חוזה קראו אותו ידעו שהפעולות האלו אשר הנביא פועל להם אינו כל עצמותו ולא רק לצרכיהם לשמש אותם בלבד נמצא.

וזה הי' בזמן שהנביא לנגד עיניהם הי'. ולהקות נביאים עם חבלי בני הנביאים באורות קדשיהם את עפעפיהם כהו, לא כן עתה אשר רק השמות והפעולות אשר בכתבי קודש נשארו לנו, לכן נתגלגל הדבר אשר מושג מוטעה נ"ל במוח כמה אנשים נתרקם, ויש אשר לא יתנו את לבם אף במעט שכלם לדעת מהו עצם נביא, ורק כמגיד עתידות או מוכיח, שהי' מוכיח בשם ד', יראוהו, ואשר רק זאת פעולתו היתה ולא יותר, ורק האנשים אשר דיברו לישראל בשליחות אלו נביאים היו ולא זולתם.

אבל כאשר מעיינים בספרי קודש זוה"ק. קבלה וחסידות רואים שנביא ונביאות מדרגות בעבודה ובעובדי ד' הן, בזוה"ק ויחי רל"ח ע"א איתא בזמנא קדמאה הות נבואה שריא עלייהו דבני נשא והוו ידעין ומסתכלו למנדע ביקרא עילאה ע"ש, שהנבואה הסתכלות ביקרא עילאה היא.

ובהקדמת ת"ז הקדוש ב' ע"א איתא ומתמן אתקריאו ישראל מלכים, צדיקים, חוזים, נביאים, מארי תורה, גיבורים, חסידים, נבונים, חכמים ע"ש, היינו שכמו צדיקים, מארי

תורה, חסידים וכו'. כן גם נביאים מדרגת עבודה היא, וכמו שא"א לנו לאמר שהעצם של מארי תורה הוא הדורש ברבים בלבד, מפני שראינו או שמענו שדרש ברבים, כיון שזאת רק אחת מן פעולותיו הוא, אבל עצמותו, עצם רטוב בתורה הוא, וכן לא נוכל לאמר שעצמות צדיק הוא מעשיו הטובים והצודקים בלבד, ולא עוד אלא גם כשלא נשתפק בתוארי מעשיו ופעולותיו שעושה ופועל, רק נרצה להתעלה גם אל תוארו עצמותו ונאמר, שצדיק הוא מי שיש בו כך וכך תורה כך וכך צדקות וכו', ג"כ נדע שאת עצם עצמותו עוד לא תארנו בזה.

והלא גם בדברי עוה"ז כשמתארים איזה דבר אין התוארים עצם הדבר, רק תוארי העצם. וכשאומרים למשל דבר פלוני לבן הוא וקר, הלבנונית והקרירות לא העצם הוא רק התוארים בלבד, ורק כשאומרים שהוא שלג אז את העצם הבענו. ומכש"כ בצדיקים וכן בכל דברי קודש שלמעלה מהשגותינו, שכל מה שמרבים לתאר אותם שאין התוארים העצמות רק תוארי העצמות.

וזקני הרב המגיד הקדוש מקוזיניץ זצוקללה"ה למשל, יודעים שעיקר גדלותו הוא גדלות עצם עצמותו שהי' המגיד מקוזיניץ שא"א לתאר בדיבורים, אדרבה כ"א יודע שכדי שיעלה לעצמות גדולה כזו להעשות המגיד, הי' צריך לקנות בקרבו הרבה תורה בנגלה ובנסתר והון גדול של צדקות וכו', א"כ עצמותו הגדולה עצמות הצדיק, חוץ מן התורה והצדקות הוא, עצמות גדולה לעצמה שרק אחר קנין תורה וצדקיות רבות מגיעים אלי', והעצמות א"א לבאר ורק לראותו או להרגישו,

ומי הוא אשר יכול לראותו או להרגישו, מי שגם הוא צדיק ואדם גדול. ואז מרגיש בקרבו עצמות גדלות מעין זה, ויכול לשער מעט מה הוא צדיק ומה הי' עצם המגיד. וכעין זה היא בחי' נביא ונביאות, מין גדלות בעצם העובד הוא שא"א לתאר בדיבורים, רק אחר עבודה זו עבודה של נביאות זוכים לה.

ובמדרש שה"ש פ"א איתא אמ"ר יצחק כתיב ואותי צוה ד' יש דברים שאמר לי ביני לבין עצמי, ויש דברים שאמר לי לאמור לבניו, ע"ש,

לא הנביא אנו משיגים אף לא את אשר דיבר ד' עמו, ולנו רק את הדברים השייכים לנו אמר. ובהקדמת שערי הקדושה להרח"ו זצ"ל מפורש יותר איך שהנבואה מין עבודה ואיזה בחי' עבודה ודבקות ד' היא, וז"ל הק',

אמר הצעיר חיים בכ"ה יוסף ויטאל זלה"ה ראיתי בני עליי' והם מועטים משתוקקים לעלות, והסולם נתעלם מעיניהם ויתבוננו בספרי הקדמונים לחפש ולמצוא אורחות חיים את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון להעלות נפשם אל שרשם העליון

ולדבקה בו ית' כי הוא השלימות הנצחי כענין הנביאים שכל ימיהם נדבקו בקונם ומאמצעות הדבקות ההיא שרתה עליהם רוח הקודש להורותם איזה הדרך ישכון אור להאיר עיניהם ברזי תורה כמ"ש דוד המלך ע"ה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, להדריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב המזומן להם עם בני עלי' ע"ש,

היינו שהעיקר היתה אצלם הדבקות התמידית בד' וע"י הדבקות שרתה עליהם רוח הקודש, וגם השראת רוה"ק לא להגיד עתידות בלבד הי' העיקר רק להורותם וכו' ולהדריכם [היינו את עצמם] דרך ד',

גם הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לס' זרעים אומר בקדשו שגם האותות שעשו אליהו, אלישע וזולתם מהנביאים, לא עשאום כדי לקיים נביאותם, שהנבואה כבר נתקיימה להם קודם לכן, אבל עשו האותות ההם לצרכיהם, ולרוב קרבתם אל הקב"ה השלים חפצם וכו', צריכים לעיין שם ולבאר יותר את דברי קדשו.

זאת אומרת שלא עשית המופתים והגדת העתידות עיקר עצם הנביא הוא, רק קרבתו לד', זאת הוא המעט אשר נוכל אנו בדעתנו הקצרה לשער בנביא, הזדככות הגוף עד שיהי' לנפש, ועי"ז זכה לדבקות בד' דבקות גמורה, כיון שבטלה חומת הברזל, ואין החומר מפריד בינו לבין הקודש, וכשנתדבק בכל עצמותו בקודש, אז עבודתו במרום, כמעשי הספירות והמלאכים בעבודתן היתה, וגדלותו עוד עולה, בזה, שעבודתו, קדושתו ודביקותו הזאת גם בגוף היו, כי לא כנפש שרק בשעה שחולצת את הגוף עפה ומתדבקת בד', ולא גם כנפש בעודה בגוף שהיא לבדה משגת מה שמשגת, רק גם הגוף נעשה נפש, ושניהם יחד, הגוף והנפש, עבודה השמימית עבדו, גם אכל הנביא, גם בנים הוליד [ישעי' ה' ג'] והכל מעשי הספירות הי', אכילתו, של אכלו רעים וכו' כנודע מזוה"ק, היתה, וכיחודי חכמה ובינה, תפארת ומלכות, והולידן נשמות, יחודי הנביא והולידו תולדותיו, היו,

ובשביל זה לא בדעתו לבד הי' מבין ובהרגשת נפשו לבד הי' מרגיש את דעת ורצון ד', רק גם בחושי גופו, כיון שגם גופו לנפש נתקדש, ואת מראות אלקים הי' רואה ואת קול ד' הי' שומע, ולא עוד, אלא שגם מן קרבו אדוני האדונים ורם על כל רמים הי' מדבר וכמ"ש חכז"ל ע"ה והאלקים יעננו בקול בקולו של משה,

וזהו הענין שאומר הרח"ו ז"ל בקדשו שם ובחלק ג' שע"ז, **שעבודת** הנבואה נמשכת גם עתה אף שפסקה הנבואה אבל **עבודת** הנבואה גם עתה נמשכת, עבודה להסיר את הגבול בין הקודש והחול, באיזה מצב שהוא, אם הרבה יותר במרום, קרוב אל הנביאים, גם אם למטה הרבה מהם, מ"מ עבודתו תהא, שלא להציל את הנפש לבדה ואת הגוף

להזניח, רק גם אותו לקדש ולעשותו נפש, ואור הקדושה אשר אוחז בו, גם מגופו לא יסתר, הוא עבודת הנביאים והוא בחי' דביקות, שדבוק הוא כולו ולא נפרד ונבדל.
וכיון שרצון ד' ותשוקתו ית' להתדבק דביקות גמורה עם כל ישראל עם קרובו, הוא, לא עם הנביאים לבד, רק עם כולם, ותכלית רצונו ית' בישראל הוא שיהא כולם נביאים כמו שאיתא בבמ"ר ט"ו אמר הקב"ה בעוה"ז נתנבאו יחידים ולעוה"ב כל ישראל נעשין נביאין שנאמר והי' אח"כ אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם [יואל ג'], וגם עתה בזמה"ז אף מי שלא יזכה שידבר ד' ע"י בנבואה, בעבודת הנבואה כ"א יעבוד ואורו ית' וקדושתו יתיחדו בחדרי לב כולם אף בחורי גופם, לכן בקבלת התורה לא השתפק לצוותם את התורה בסימן לבד ואות שמן ד' הוא הצווי, כמו במצרים שנתן להם קול אות הראשון וקול אות האחרון למען יאמינו שנראה אליו ד', רק גילה והתפשט את אור קדושתו עד לוירד ד' לעיני כל העם על הר סיני, ויראו את אלקי ישראל, ויחזו את האלקים, ומראה כבוד ד' וכו' לעיני בני ישראל, וכן אח"כ לועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וכמו שדרשו חז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם שהקב"ה שורה בלב כל אחד מישראל.
והנה כמו בההתגלות אשר בבריאה בכלל, עשה ד' קו שעל ידו אורו ית' יתפשט בעולמות וספירות, מריש כל דרגין עד סופא דכל דרגין, גם בסדר הספירות יש בריח התיכון מן כתר דעת תפארת ועד יסוד [והוא הוא] אשר על ידו האור מתפשט מעילא לתתא באורך ורוחב, כן גם בהתאחדותו ית' עם ישראל עם קרובו, רואים שעשה בכל פעם מקום אשר ע"י קדושתו ואורו משמי השמים גם לנו, יושבי ארץ ימשך ויתפשט, מין מקום דנשקי בו ארעא ורקיעא אהדדי הי', שהגבול אשר בין החומרי ורוחני בו חדל, וממנו הזריח האור והתפשט, כי אצלו ית' מסטרא דילי' בין כך ובין כך אין החומר מסתיר, וגם חושך לא יחשיך ממך וכחשכה כאורה לפניו, ורק לנו נעשה החומר לחומר ומסתיר את אורות הקדושה מלרדת ומלהתגלות בגלוי זולת דרך מסכים וצמצומים רבים בהסתר גדול, כמו שאיתא בספי"ק מזה הרבה, ועשה ד' גם לנו מקום בלי גבול בין חומרי ורוחני, מקום שגם הגופני רוחני הוא, ודרך מקום הזה התפשטה קדושתו ית' אף לנו לקדש אף חומריותנו, בהר סיני טרם הי' לישראל תורה ועבודה עשה הוא ית' בעצמו את מקום הקדוש הזה והרכין את השמים על ההר, ואחר שקבלו את התורה צוה לישראל שהם יעשו את מקום הקדוש, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, והושכנתי בתוך כל אחד ואחד ג"כ ע"י המשכן הי', מקום הקדוש שנשקו בו ארעא ורקיעא אהדדי ובטל בו גבול החומריות, עד שבמקדש עשו את החלונות צרים מבפנים ורחבים מבחוץ כדי

שממקום הזה יזריח האור לחוץ, וכי מה ענין לצורת חלק הגופני לאור הרוחני, ומה יועיל אופן עשיתו לזריחת קדושתו, ואם צרים מבפנים ורחבים מבחוץ יהיו, יזריח, אבל כן הוא הדבר, במקדש בטל הגבול, אין הבדל בין גופני לרוחני, הקדושה מתגלה גם בצורות שאנו קוראים צורות גופניות, וגם החומריות נעשות רוחניות, וכשבמקום הזה נפלה החומה ואין הבדל בו בין חומרי ורוחני, ממקום הזה קדושתו יתי יוצאת לכל איש הישראל ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד מישראל.

ובערך הזה הי' הנביא לכל ישראל, כיון שדרך עבודתו את ד' הי' לזכך גופו ויהי לנפש ולהתדבק תמיד בד' ולא הי' מפריד אצלו בין החומר והקודש, נעשה הוא המקום דנשקי בו ארעא ורקיעא, מין ארובה מן ארובות השמים הי' הנביא שאור ד' ע"י יתפשט לישראל, וימלא את לבבם אף את גופם אור, וכמו הנביא בשעה שדיבר ד' בו לא רק דעת וידיעה בלבד ניתוסף לו שידע בלבד שזה ד' יתי רוצה או לא רוצה, רק אור, דעת ורצון ד' מילא אותו כ"כ עד שאמר [ירמי' כ' ט'] והי' בלבי כאש בערת עצר בעצמתי ונלאתי כלכל ולא אוכל, כן גם ישראל אשר דיבר להם הנביא לא דיבורים לבד דיבר להם להורותם שרק בחכמתם לבד ידעו את הדין, ולהוכיחם שרק בדעתם יכירו את אשר עותו עד עתה, כי הרבה ישנם שיודעים את הדין תורה ומ"מ אינם רוצים, או רוצים ואינם יכולים להתגבר ע"ע לעשות כתורה. ומה רבו האנשים המכירים בנמיכיותם אף דואגים ע"ע ומ"מ קשה להם למשול ברוחם ולהעלות א"ע מן נמיכיותם. רק אור ד' נתפשט ע"י הנביאים לישראל ומילא אותם, עד שראו בעצמם את שפלותם, וברוח אלקים אשר ניתוסף להם התגברו והתקדשו. והיא התשובה וההוראה שאמר רש"י ז"ל, והלצוות על דברי תורה שאומר הרמב"ם ז"ל.

ובכלל לא השתפקו הנביאים, פיפיות ד' אשר בארץ לתקן את העם שלא יגנבו ושלא יגזלו ולא יעשו כל תועבה בלבד, רק לעשותם עַם ד', עַם נביאים שאפו, מש"ר אמר מי יתן כל עם ד' נביאים, ודורו נקרא דור דעה, ועיין בזוה"ק שלח קס"ח ע"ב, עליהם, דלא הוי בעלמא דרא עילאה כדרא דא, ולא יהי' עד דייתי מלכא משיחא וכו' ולזמנא דאתי כד יוקים קב"ה מתייא זמינין אלין לאחייא בקדמייתא, ע"ש, שלא הי' בעולם דור עליון כדור הזה ולא יהי' כן עד שיבא המשיח והם יקומו בתחית המתים בתחילה] דור חזקי' המלך כולם אף התינוקות מלאי תורה היו [גמרא...].

כולם לא השתפקו בהתפשט גדלותם ליחידים בלבד רק גם את כל דורם להרים אל התכלית המשיחית והתיקון של עת קץ שאפו בקדשם כנ"ל ממדרש שלא היחידים בלבד רק גם כולם, דורו של רשב"י איתא בזוה"ק אחרי ע"ט תני ר"י דרא דרשב"י שרא

בגוי כלהו זכאין חסידין כלהו דחלי חטאה נינהו, שכינתא שריא ביניהו מה דלית כן בדרין אחרנין וכו' דר"ש כד הוי אמר רזא דהאי קרא חברייא כלהו עינוי נבעין דמעין וכלהו מלין דאמר הוו בעינייהו גלין וכו' תאנא ביומו, דר"ש הו' אמר בר נש לחברי' פתח פיך ויאירו דבריך בתר דשכיב ר"ש הו' אמרי אל תתן את פיך לחטוא את בשרך עכ"ל הק'. ואם גם אל חמורו האיר רפב"י עד שמעצמו יקיים התורה ויחמיר ע"ע לפנים משורת הדין וברוה"ק ידע שלא עישרו עוד את מאכלו נוכל לשער מזה מה היתה תשוקת הנביאים לעשות מישראל עם סגולתו ממלכת כהנים וגוי קדוש.

על המשיח אומר ישעיהו הנביא [ישעי' י"א ד'] והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע. לא דיבורים בלבד ידבר, רק את כל העולם, קדושה וטהרה בפיו ימלא, ואור אלקות ברוח שפתיו יזרום, כל רע יכלה וכל חוטא מחטאותיו ישוב ולפני ד' יטהר.

ולא רק המשיח, רק גם כל נביא, דיבורו, פעולה וזרם אש אלקים אל לבות ישראל הי', הישוב ישוב, והמוחלט ברשעו יכלה ר"ל. וד' אמר אל ירמי' הנביא [ירמי' א' י'] ראה הפקדתיך היום הזה על הגוים ועל הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס, לבנות ולנטוע.

ובמה יעשה ירמיהו הנביא את כל אלה, לא חיל ולא כח גבורים נתן ד' לו, רק את פיו וזרם האלקות אשר על ידו, גם על העולם בעצמו שאינו בר דעת ולא אזנים לו לשמוע את דברי הנביא וגם את המוסר אשר ייסר את בני האדם ע"י את קדושתו הזרים כי איזה יחס לו לעולם בשביתת שבת או בהמשפט אשר יקלקלו בני האדם וייסרו אותם הנביאים ומ"מ איתא בשערי קדושה הנ"ל שגם לעולם ימשכו הנביאים קדושה, וז"ל בחלק ג' סוף שער ב' וראשית שער ג'. וזה סוד ואשים דברי בפיך וכו' לנטוע שמים וכו' [ישעי' נ"א] כי האדם וכו' ממשיך חיים לשמים ולארץ וכו' שותף שלו, אני בורא ואתה מקיים, ומעתה לא יקשה בעיניך ענין הנבואה והשפע בתחתונים וכו' כי אדרבה הנבואה מוכרחה להמצא בעולם כדי להיישיר האדם ולתקן מעשיו לשימשך שפע לכל העולמות עכ"ל הק'.

אבל גם את העולם אשר מלאו קדושה, בשביל ישראל הי', כי רק אנשים פרטיים יכולים להתבודד ולהתרחק מן העולם ולהיות קדושים ונביאים אף שהעולם כולו גשם, ורק למש"ר אמר ד' ואתה פה עמוד עמדי, משא"כ שיהי' כל העם הנמצאים בעולם הזה נביאים כמו ששאף מש"ר ואמר ומי יתן כל עם ד' נביאים וכו', וכקטן כגדול רוח נבואה יהי' בו לפי ערכו, יכולים רק כאשר גם העולם אשר הם נמצאים בו וגם גופם, בהשפעת נבואה יתקדש, כי איך זה אפשר שיורידו הנביאים, ארובות השמים, חתיכות בריאה

ויצירה ממש לעוה"ז, ולהאנשים אשר נמצאים בעוה"ז, אם לא יתעלה העולם גם גופי האנשים אשר בו.

זוהי תכונת תורתנו, ודרכה הקודש כן הוא, לקדש את עוה"ז גם גופו בקדושת עולמות העליונים, וכעין הקלף עור בהמה והרצועות נתקדשו להיות עצם קודש ושמות קדושה, והשופר קרן בהמה וצמרה בציצית ע"י המצוות בקדושת הגוף מתקדשים, כן גם ע"י הנביאים העולם נתקדש, ואז גם ישראל הנמצאים בעולם היו יכולים כולם להתנוצץ בנבואה.

ומה הענין ששאול עוד טרם בואו לפני שמואל בהתקרבו רק אל עירו כבר היתה עליו רוח אלקים וילך הלוך והתנבא [שמואל א' י"ט כ"ג] מפני שגם את העולם קידש שמואל הנביא, וכשהתקרב שאול אל עיר שמואל כ"כ קדושה ונביאות היתה שם רובצות, עד שגם הוא התנבא, וע"י ההתקדשות הרבה שהמשיכו הנביאים לעולם ולישראל דר הוא ית' והתיחד עם כל ישראל.

וכמו בקדושת הגוף שנתקדשו דברי העולם במצוות, לא כ"א רואה אותם במדרגה אחת, אשר שמות, מלאכים, ספירות ונשמות הם, כן גם הנבואה אשר נמשכה ע"י הנביאים לעולם וישראל, לא כולם קבלו את רוח ד' במדה אחת, רק כל אחד כפי מצבו, המוכשרים ביותר גם התנבאו בשעה זו כמו שאול שפגע בחבל נביאים והתנבא עמהם, וכן עבדי שאול כשרדפו אחרי דוד ובאו לשמואל הנביא. [הג"ה עיין זוה"ק ויצא קמ"ט ובמ"מ שם, ובעוד מקומות בזוה"ק, גם בשע"ק ח"ג שע"ו שהנביאים הקדושים קבלו את נביאותם בעולמות בריאה ויצירה].

ומי שלא הי' מוכשר כל כך קלט פחות ממנו, להיות בעל רוח הקודש או עובד ד' סתם, לא ביבשות ובחשכת הלב והנפש, רק להיות איש מרומם בהילו נר ד' בקרבו, ולדאבוננו היו גם גרועים אשר נאמר עליהם שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו השמן לב העם הזה וכו'.

וזה החילוק, המצוות, אף מי שאינו רואה את קדושתן ורק מאמין בלבד שקדושות הן ומקיימן מפני שד' צוה אותן, ג"כ קיים את המצוה, כי העיקר צוה ד' אותן לעשותן, והוא עשה, לא כן רוח הנבואה, שלנבואה, כלומר שיראה האיש, היתה כוונת ורצון ד', ולא תפריד החומה בינו לביניו ית' ויחזו את האלקים, לכן רק כאשר רואה האיש את אביו נגדו, רצון האב נשלם, ולא כאשר נסתר שוב ממנו, ולזה הוצרכו בשאר הנביאים שהיו לכל דור ודור. חוץ מן המ"ח.

במדרש שיר השירים ד' איתא, שבימי אליהו היו הרבה מאותם הנביאים שהיו רק לדורו, ולמה לא השתפקו באליהו הנביא. אבל אם שכל אשר ישכיל האדם בדבר שחוץ ממנו כל הדורות ישכילוהו, אם רק שכל אמיתי הוא, והחילוק אשר ביניהם רק במדת הבנתם הוא, דור זה דור חכם, יותר יבין, ודור אחר דור מטומטם פחות ממנו ישכיל, אור הנבואה אשר צריכים היו לקבל אל קרבם, כל איש וכל דור הי' צריך להתיישר ולהתתקן כ"א כפי עצמותו ותכונתו אף מדת טבעו, נצייר נא שנביא עומד, מתנבא ומצוה על התורה והתשובה לתלמידיו, וביניהם גם איש מדורנו נמצא, אז השכל אשר בדברי תורתו ונבואתו גם האיש בן דורנו אפשר כמוהם יבין, אבל את הארת נבואתו ועוד להתנבאות עמהם, הרבה מהם יפרד, לא יתנבא ואפשר גם לא יקבל מאומה מרוח הנביא.

המ"ח נביאים וז' נביאות היו כעין ארובות השמים שעל ידם ועל ידי דברי קדשם ד' הופיע, ומאז ועד עולם את רוח קדשו לנו ולכל הדורות זורח שגם עתה יוכל האיש לקבל לפי ערכו את רוח ד' ע"י דיבורי קדשם, ושאר הנביאים הכשירו את דורם שיוכלו לקבל ולקלוט את רוח ד' שעל ידם ועל ידי המ"ח נביאים, ובהם אף בעולם יראו את ד' ואת קול קדשו.

כלומר, הרמב"ם ז"ל בשמונה פרקים, מבאר מעט את תנאי הנביא שהי' צריך להיות מוכשר במעלות המדות והשכליות, היינו הנפש, כי להנפש דקדושה קורא הרמב"ם נפש השכלית, ולפי הכשרתו, במדה זו היתה נבואתו. ובשערי קדושה להרח"ו ז"ל ובפרט בחלק הג' מבואר מן התיקונים אשר הי' צריך הנביא לתקן בעצמותו, ואחר שתיקן כל שמץ דשמץ פגם בגופו ומדותיו איך הי' צריך להביא עצמו לשמחה אפילו בשעה שיסורין באין עליו ובשעה שעוסק בתורה ומצות יהי' שמח עד קצה האחרון, ואיך יחזק את מחשבתו ויתדבק בד', ואחר כל אלה הי' צריך לדעת איך להפשיט נשמתו ולא כמו בשינה שהוא רק חלום, רק שיהי' כמו בהקיץ, ואיך יסיר מחשבותיו לגמרי, ובכח המדמה שבו ידמה ויצייר כאילו עולה בעולמות העליונים בשורש נפשו, עד שיגיע באמת ציור דמיונו במקור שלו העליון ויחוקקו צורת כל האורות במחשבה, וכן לדעת שמות וכוונות לכוון, ואחר שתיקן את עצמו תיקון עולמי וגילה את נפשו והעלה אותה בעולמות של מעלה, הי' צריך לדעת איך להכשיר עצמו לשעה, איך ימצא, ישב ויחשוב בשעה שרצה להמשיך רוה"ק אל עצמו ע"ש באריכות את כל התיקונים וההכנות עד אין לשער.

ותיקונים הללו אינם שווים תמיד, כי כל דור אף כל איש לפי מדת טבעו, גופו, מידותיו המתוקנים והמקולקלים ולפי חוזק מחשבתו, כח המדמה שלו וכו', באופן זה צריך

להיות תיקוניו, עד שיכול להיות תיקון שטוב לזה יזיק לזולתו, ובערך הזה גם כל העם אף שלא היתה מטרתם להעשות נביאים גדולים רק להיות עַם ד' עַם נביאיי, היו צריכים תיקון מעין זה.

וכיון שתיקונים הללו לא הכנה לסתם עבודה הם, רק הכנה לנביאות והמשכת רוה"ק. לכן רק נביאים היו יכולים לתקן את העם הזה, נביאים הללו שהיו רק לדורותיהם היו קרובים יותר אל העם ומתקנים אותם שיוכלו לקבל בקרבם את הארת נבואת המ"ח נביאים וז' הנביאות, הנביאים שלכל הדורות היו די במ"ח וז', ונביאי דור ודור היו הרבה יותר, כבמדרש ובגמרא הנ"ל, מפני שהיו צריכים תיקונים שונים לכל איש תיקון פרטי, עד שבצדק יכולים לאמר שמה שאין דורותינו אלו מקבלים השפעת הארת נבואה ועכ"פ רוח הקודש מדברי מש"ר שהוא אב לקודמיו ולבאין אחריו, אף מדברי שאר המ"ח וז' נביאים שהיו דבריהם לדורות אף לדורותינו והם תמיד ארובות השמים וצינורות הנבואה לכל ישראל, מפני שהנביאים אשר לדורותיהם לדאבוננו חסרים לנו.

ומעתה ע"כ צ"ל שהפשט בדברי רש"י ז"ל הנ"ל, על נבואה שהוצרכה לדורות, ללמוד תשובה או הוראה, לא למעט היא את הנבואה שלא הוצרכה לדורות, שלא היתה דברי תשובה והוראה, כי זהו א"א כנ"ל, רק שנבואה שללמוד תשובה והוראה שהוצרכה לדורות נכתבה, ונבואה שללמוד תשובה והוראה שלא הוצרכה לדורות, רק לדורם, לא נכתבה, וגם דברי השירה אף העתידיות שנכתבה, תשובה והוראה היא, מפני שלא פירוש המלות וכוונת הדברים בלבד נמצא בהם רק גם הקדושה ורוח הקודש הנצרכים לדורות ולמלא את כל איש המכשיר את עצמו ומאזין ומקשיב להם נמצא בהם.

במעט תוספת ביאור מהנכתב לעיל בענין ב' בחי' הנביאים, צריכים לומר שפעולת הנביאים אשר הורידו את אורות עליונים מבריאה ויצירה לעולם הזה לא יכלה להשתפק בהמשכת האור ממרום רק לעשות שתיהן הוצרכו להוריד אור בריאה ויצירה, ואת עולם העשיה המקבל, להעלות שיהי' ראוי לקבל אור עולמות העליונים, והוא בחי' וירד ד' על הר סיני שבקבלת התורה שאמרה הגמרא [סוכה ה'] מעולם לא ירדה שכינה למטה וכו' למעלה מעשרה טפחים הוי, ואישרבובי אישתרבב לי' כסא עד עשרה, מקום העולם הי' גבוה, ואז הכסא כבוד נמשך למטה, בחי' אין טפה יורדת ממעלה עד שטפיים עולות ממטה,

ונודע שבחי' מלכות ועולם העשי' בזמן שבית המקדש הי' קיים, במקום התפארת ועולם היצירה הי', והי' היחוד פנים בפנים, ואחר החורבן בעונותינו הרבים ירדה המלכות ועולם העשי' למטה, ועיין בע"ח היכל ו' שע"ג פ"ב וז"ל הקדוש וזה סוד השליך משמים

ארץ וכו' כי ת"ת ישראל שהיא ז"א השליך את המלכות הנקרא ארץ שהיתה תחילה בתפארת שבו הנקרא שמים ומשם השליכה וכו' ע"ש, וע"ז היו ב' בחינות הנביאים המ"ח נביאים המשיכו את האור מעולמות העליונים, ונביאי דור ודור העלו את עולם העשי' שיוכל לקבל את האור, והוא כעין בחי' שושבינין דמלכא ושושבינין דמטרוניתא כמו שנודע שמשה בחי' שושבינא דמלכא ואהרן דמטרוניתא, לכן ויבכו את אהרן וכו' כל בית ישראל, קרוב הי' יותר אל העם ואותם תיקן שיהיו ראוים לקבל.

וע"י ב' מיני הנביאים הללו נתקדשו כל ישראל ורוח ד' נתפשט בכולם, לזה יותר הרבה ולזה מעט עד שאפילו ההדיוט שבהדיוטים אשר לא אטם את אזניו ולא הקשה את ערפו לא הי' אפשר שלא יתקרב לד', התקרבות והעלאה נבואית.

ב'

ולא הנביאים לבד היו ארובות השמים להאיר ע"י לישראל רק אח"כ גם ע"י אנשי כנה"ג, התנאים, האמוראים, הגאונים וכו'. כי כל דברי קדשם בתורה שבעל פה אף שלפי הנראה יוכל השוטה להשתטות ולאמר שרק שכל הוא, רוח אלקים דיבר בהם, וכמו שמפורש בגמרא [ב"ב דף י"ב ע"א] אמר ר"א דמן חיפה, מיום שחרב ביהמ"ק ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים וכו', הכי קאמר אע"פ שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה ע"ש.

[הג"ה. וכבר הוכחתי לקטני אמנה בזה ולא יכלו לעמוד בהוכחתי. אמרתי להם, הנה בכל חכמת העולם רואים, שכל דור אחרון מתחכם יותר מהדור אשר קדם לו, לא בהחכמות הנודעות ע"י נסיונות לבד שמנסים באופן זה ואינו עולה יפה ובאופן זה ועולה יפה. לא בהם בלבד, כל דור מתחכם יותר, לומר שמפני ריבוי הדורות גם הנסיונות מתרבים והם המחכימים את הדורות לראות שבאופן זה לא הי' טוב רק באופן זה, ובא דור אחר ומוסיף לנסות עד שמתחכם עוד יותר ומחדש מכונות שונות, ואין זאת חכמה יתירה רק בקיאות ורגילות יתירה. רק גם באופן ההגיון בעצמו איך להגות מתחכמים ואינם משמשים בשכלם באופן ששמשו מלפנים עמו, עד שהשכליות והסברות אשר מלפנים, בערות הם עתה להבדיל.

ולמה להבדיל בתורתנו הקדושה, הדורות שקדמו, יותר גבורים ויותר חכמים היו בתורה, וכל דור אחרון חכמת תורתו יותר מעטה, עד שגם הגאון בדורנו א"א לו בשום אופן לחבר חיבור כהרמב"ם, הרמב"ן, הרשב"א וכו', ומשתוממים אנו על סברתם ועל מאור שכל קדשם הזך והחזק, ואותם גדולי התורה אלו, בכל גאונותם וגבורת מוחם הקדוש אשר מלפנים לא יכלו להגיע למעלת האמוראים והאמוראים לתנאים.

וזאת מוכחת, שגם שכלם לא שכל אנושי אשר יחקור האדם הוא, רק הופעה ממרום הוא, אשר ד' הופיע מרוחו לישראל ותמידית היא, מקודם ע"י הנביאים, אח"כ ע"י אנשי כנה"ג, ע"י התנאים וכו'. וכיון שהדורות יורדים ואור ד' מסתתר בכל פעם יותר, לכן גם שכל התורה, שהוא הופעת רוח ד', ג"כ מתמעטת ומתצמצמת בכל פעם יותר. אבל אנו אין צריכים לראיות והוכחות לזה בשכל, כי] אחת מעיקרי התורה וישראל הוא שנאמין באמת, שהיא תורה מן השמים, תורה שבע"פ שניתנה מסיני ונתגלה לנו אח"כ ע"י התנאים והאמוראים הקדושים, וגם הם היו ארובות השמים להאיר בהם לישראל, והגמרא [ברכות ס"ג] אומרת עה"פ ודבר ד' אל משה פנים אל פנים א"ר יצחק א"ל הקב"ה למשה, משה אני ואתה נסביר פנים בהלכה, הפשוט והדרש עולים בכוונה אחת, לא שכל בלבד יש בתורה רק גם אור אלקות שע"י התורה נעשה בחי' ודבר פנים אל פנים.

ובפרט בעלי הקבלה שבדרך הנביאים הלכו למשוך עצם אור ד' וקדושתו לישראל, כמו שהבאנו בהכשרת האברכים את דברי זוה"ק פ' תרומה דף קנ"ד שאמר ר' יעקב על תלמידי רשב"י נביאי מהימני.

והנה [הג"ה, לא כתבנו שכולם היו מקובלים, לפי שמובא באגרת הקודש שבסוף תניא, אגרת כ"ו, שלא כל הת"ח היו אז מקובלים, ודוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות את הנגלה ע"ש בשם האר"י ז"ל.] לשאול איזה דור ומי מהקדושים בעלי משנה וגמרא שהיו מקובלים, ח"ו אין לשאול ולא לציין. כי מי מהם שלא היי מקובל. וכל דבריהם במשנה וגמרא על פי קבלה וסודותיה אמרו, כמ"ש בר"מ פנחס רמ"ד ע"ב וז"ל הק', ורבנן דמתניתין ואמוראים כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא סדרו ליי עכ"ל הק'. [הג"ה, עיין בתניא אגרת הק' כ"ו. וצ"ע ופשוט שכוונתו ז"ל רק לתלמידי החכמים שהיו בדור שלא נזכרו במשנה וגמרא, כי אותם שנזכר מהם דבר במשנה וגמרא, ע"פ הסוד אמרו כנ"ל [בזוה"ק ומובא בהקדמת מוהררח"ו לע"ח].

וספר היצירה, אשר מיוחס עוד לאברהם אבינו יוכיח וכמה משניות, גמרות ומדרשים מלאים מן לימודי מעשה מרכבה, מעשה בראשית ושמות הקדושים, ע"ב, אני והו וכו'. וכ"כ היי נתפשט לימוד הקבלה, עד שחקקו דינים אם מותר ללמוד ועם מי מותר ללמוד וכמה ללמוד, ראשי פרקים וכו'. כמבואר בפרק אין דורשין,

רק זאת נוכל לשאול מי מהקדושים אשר גם לנו פתח את לימוד הקבלה, וע"ז נוכל לומר שהתנא האלקי רשב"י עם חבריו הקדושים פתחו לנו את חלון הרקיע זה, אשר לנו היי עד עתה מסוגר, ורק הכי קדושים אחד בעיר וכו' אשר בקדושתם יכלו להתפשט לגמרי

מגופם יכלו לעלות בו, בחיי ד' שנכנסו לפרדס בחגיגה י"ד ע"ב, וברעיא מהימנא פנחס רכ"ג ע"ד איתא שעלו לבחי' מרכבה מזעיר אנפין דאיהו מט"ט וכו' פרד"ס, ורש"י פי' שעלו לרקיע עי' שם. ותוס' ג"כ מפרשים עי' שם, אבל אומרים שלא עלו למעלה ממש אלא שהי' נראה להם כמו שעלו,

ומביאים את הערוך ערך אבן, ומביא שם מס' היכלות שהיו עושין מעשים ומתפללים תפילות בטהרה וכו' וצופין בהיכלות ע"ש, והמהרש"א ז"ל מפרש נכנסו לפרדס החכמה והיא חכמת אלקות עכ"ל, ואלו ואלו דברי אלקים חיים שחוץ מן הפשוט שעלו לרקיע כבר"מ וכפרש"י, כל לימוד קבלה אז, הי' מין עלי' למעלה שרק מי שהי' יכול להתפשט עצמו מן עצמו ומן עוה"ז הי' יכול לעלות ולהגיע לה, ורק איש האלקים קדוש רשב"י בזוה"ק פעל ועשה המשכה למטה, וכמ"ש בריש הקדמת ת"ז הקדוש רשותא אתיהב להון וכו' לנחתא בינייהו [היינו לרדת] ולכל מלאכיא וכו' לכל שמהן קדישין לגלאה לון. היינו שהאורות והספירות למטה ימשכו שגם איש שאינו יכול לעלות, אם מקדש א"ע לפי המבואר בספרים הקדושים יוכל ללמוד ואור אלקים זה גם עליו יזרח,

וז"ל זוה"ק תרומה קמ"ט ע"א, ודי' נתן חכמה לשלמה וכו' נתן חכמה, נתן כמאן דיהיב נבזבזא ומתנה לרחומי' וכו' שלמה מלכא אסתכל והי' חמי דהא אפילו בההוא דרא דהי' שלים מכל דרין אחרנין לא הי' רעותא דמלכא עילאה דיתגלי חכמה כ"כ על ידי', דאתגלי אורייתא דהי' סתימא בקדמיתא ופתח לה פתחין, ואע"ג דפתח, סתומין אינון בר לאינון חכימין דזכי ומתגמגמי בהו, וכו', ודרא דא דר"ש שריא בגווי' רעותא דקב"ה בגיני' דר"ש דיתגליין מלין סתימין על ידוי ע"ש,

והכל כבר מבואר באר היטב בזה, השגת עילאות בסודות התורה, לא השגה שכלית היא, רק ודי' נתן חכמה לשלמה כמו שנותן מתנה לאוהבו, דבר ממש אור וקדושה נתן ד', וגם חילוק הגדול אשר בין דורו של רשב"י לדורות הקודמים ג"כ מבואר בזה באר היטב, שגם בדורו של שלמה המלך שהי' שלום מכל דורות האחרים, מ"מ לא הי' רצון מלך העליון שיתגלה כ"כ חכמה, כי אף שפתח בה שלמה המלך פתחים, סתומים היו לכל האנשים חוץ מלהחכמים, וגם הם גמגמו ולא היתה להם התגלות ברורה, משא"כ דורו של רשב"י רצון ד' שבשבילו ותגלה דברים הסתומין היינו גם להדור לא להחכמים בלבד, והתגלות שלימה לא בגמגום.

למעתה רואים גם בחוש איך בכל קוץ וקוץ שבתורה ישנם תלי תלי הלכות, כי זהו הענין שאמר ר' שמעון ב"י [סוכה מ"ה] ראיתי בני עלי' והם מועטים, כיון שעד זמנו רק בני

עליי שיכלו לעלות היו מרואי פני השכינה והם מועטים, כי לא כל אחד יכול לעלות לכן פעל לנחתא ולהמשיך גם למטה.

ומעתה נוכל להתבונן גם בדעתנו הקטנה, מעט יותר בענין השתלשלות הקבלה וסדרי התורה בכלל, הנה נודע, שתורה שבכתב היא בעשי', משנה וגמרא ביצירה ובריאה, וזוהר הקדוש וקבלה באצילות, ועיין הקדמת מהרח"ו ז"ל לע"ח מזה.

כלומר לא שתורה שבכתב שהיא עיקרת כל התורה גם שבעל פי וזוה"ק, ח"ו למטה מכולם היא, רק שנתלבשה ביותר לבושים, גם בלבושי עשי' כנ"ל, וכן אם ישנן נטיות פחותות באיש, לגנוב ולרמות, ירדה התורה גם לנטיות הללו ונתלבשה בהן, ונתגלה תורה אף בלא תגנוב, לא תגזול, בהין צדק ואיפה צדק יהי' לך וכו', שכליות וסברות לא נתגלה בה לאיש, רק עשיות, לעשות, בין אם לעשות בידים, בין אם בלב כאהבת ד', וישראל, יראה וכו' בכולם רק העשי' נתגלה, עשה כך וכך, לעשות האיש ירדה ובה מתראה. ואחר זה באו התנאים והאמוראים לגלות לנו יותר, כי אור העליון מלובש בתורה שבכתב בהרבה לבושים ומכוסה בהרבה מכסאות אף בסיפורים ומעשיות, ויגלו הם את האור בחי' יצירה וביראה כמו שהוא ערום ומופשט יותר מהלבושים, ובקדושתם הפליאו לעשות שיוכל אור של יצירה, להתגלות גם בעולם הזה בשכל גם אנושי, כי המשנה וגמרא כבר יש בהם שכל ומבארת כל מצוה בפלפול וסברה, את פירוש המצות גם מקודם ידעו ולא הוצרכו ללמוד אף לכתוב את התורה שבעל פה, ורק שכל התורה חדשו וגילו בה.

וז"ל הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים, דע כי כל מצוה שנתן הקב"ה למשה רבינו ע"ה נתן לו בפירושה, הי' אומר לו המצוה ואח"כ אמר לו פירושה וענינה וכל מה שהוא כולל ספר התורה וכו', והפירוש ההוא הי' כולל ענינים והיו כותבים המצות ולומדים על פה הקבלה [היינו פירוש המצות שקבלו] וכן אמרו רבותינו ז"ל בברייתא וידבר ד' אל משה בהר סיני וכו' אף כל המצות כלליהן ופרטיהן ודקדוקיהן מסיני, והנה לך משל שהקב"ה אמר למשה בסכות תשבו שבעת ימים, אח"כ הודיע שהסוכה הזאת חובה על הזכרים לא על הנקבות, ושאין החולים חייבין בה, ולא הולכי דרך, ושלא תהי' סכוכה אלא בצמח הארץ וכו', והודיע שהאכילה והשתי' והשינה בה כולו חובה וכו', ושלא יהי' גובה הסוכה פחות מי' טפחים וכו', וכן התריי"ג מצות הם ופירושם, המצות בכתב, והפירוש על פה, אבל אף על פי שהן מקובלים ואין מחלוקת בהם, מחכמת התורה הנתונה לנו, נוכל להוציא ממנה אלו הפירושים בדרך מדרכי הסברות, והאסמכתות והראיות והרמזים המצוים במקרא, וכשתראה אותם בתלמוד מעיינים וחולקים זה על

זה במערכת העיון ומביאין ראיות על אחד מאלו הפירושים והדומה להם כגון מה שאמר במה"כ פרי עץ הדר, אולי יהי' רמונים וכו' עד שהביאו ראי' עליו וכו' שטעם עצו ופריו שוה וכו' ואמר אחד הדר באילנו משנה לשנה וכו' כל אלו הראיות לא הביאו מפני שנשתבש עליהם הענין עד שנודע להם מן הראיות האלה, אבל ראינו בלא ספק מיהושע עד עתה שהאתרוג היו לוקחים עם הלולב וכו', ואבל חקרו על הרמז הנמצא בכתוב לזה הפירוש המקובל עכ"ל הקדוש.

ולמה הוצרכו להרמזים ומחלוקות עד שכל תורה שבע"פ מלאה מהם. סברה ושכל אנושי חדשו, שגם האיש יבין בשכלו שכן הוא הפירוש כפי המקובל וכמו שאמר (רש"י) ז"ל בהנ"ל מחכמת התורה נוכל להוציא ממנה אלו הפירושים בדרך מדרכי הסברות, מחכמת התורה דייקא. וכ"כ השתדלו חז"ל בתורה שבע"פ לגלות את אורה גם בשכל אנושי עד שלא בלבד הפירוש המקובל תמכו בשכל שכך הוא הפירוש, רק ישנן מצות שגם עצם המצוה הטעימו בשכל אנושי, כגון מפני מה אמרה התורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו וכו' [בבא מציעא דף ג'] היינו מפני סברה אנושית של חזקה וכו', וכגון חמשה בקר ישלם תחת השור וארבעה תחת השה, אם מפני שחס הקב"ה על כבוד הבריות או מפני ששור שבטלו ממלאכה, כנודעה הפלוגתא בין ריב"ז לר"מ, אף שכולן יודעין שלא משום שכל אנושי צותה התורה את מצותי' ח"ו, ואפילו אם יבא איש חכם מחוכם ויאמר סברות ושכליות אחרות לא יזוז אף קוצו של יו"ד של דין מדיני התורה אף מפירושי' המקובלים, וח"ו העובר על אחת מהן לא נאמר שעל שכל אנושי עבר. רק אחת היא אם על מצוה שבחוקה עבר ואחת אם על מצוה שבמשפט שהיא בשכל אנושי עבר, על מצות ד' ח"ו עבר, ומ"מ השתדלו חז"ל להמשיך ולגלותה אף בשכל אנושי, מפני שהסירו ממנה את לבוש העשי', ואור היצירה וביראה נתגלה, לכן הוצרכו שהאיש ביצירה ועשי' [ובריאה] שלו היינו מחשבה ושכל ותופסה.

כלומר, הנביאים גילו אור נביאות בישראל גם בעולם העשי' ואף דברי קדשם אשר הורו ויסרו את ישראל ע"פ רוב דברי עשי' הם, על שמירת שבת בפועל, על המשפט וכו', מפני שגם אל תחתית העשי' המשיכו את רוח נביאותם, ואז בזמניהם שגם הנביאים להדורות היו, ואת בני דורם אף העולם, הכשירו השושבינין דמטרוניתא, התפלאו וראו כל העם איך את השמים הציעו המ"ח נביאים להם בארץ, וכ"א לפי מדרגתו ראה את אור עליון בארץ, אם גם להתהפך לאיש אחר ולהתנבאות עמהם, או רק לראות אורות מבלי הגיע אל מדרגת נביא כנ"ל.

ואחר שבעונותינו אין לנו נביאי הדורות להכשירנו ואנו עם עולם העשי' שנמצאים בו ירדנו ועוד נתעבנו בתוספת לבושים והסתריות ובפרט אחרי החורבן כמו שהבאנו לעיל סוף פ"א מהע"ח על הפסוק השליך משמים ארץ וכו', מוצאים אנו את דברי המ"ח נביאים מסוגרים בעשי'. הם בקדשם הגבירו בזה לעשות חול להמשיך את הארת הקודש גם אל העשי', שגם בעשי' יהי' אור ערום אור עליון נראה, עד שגם דורם ע"י הכשרת הנביאים של דור ודור ראו כך, כעין משה רבנו אב הנביאים שעלה שמים והוריד את התורה שבכתב שורש אור וקדושה הכי גדולים, אל העשי', ודורו עם דורות הנביאים שאחריו גם בתורה וגם בעולם ראו אורות עליונים בבחי' ויחזו את האלקים כנ"ל, אבל עתה שאין לנו המכשירים וההכשרה זו, הן אנו מוצאים את אור נבואתם במקום שהניחו אותה, בעשי', אבל מלובש ומסוגר מבלי הבט אל האור כמו שהוא, ורק מוסר על שמירת שבת, על ע"ז, על משפט וכו' אנו רואים בהם, עשי' לבד, [חוץ ממי שמעלה ומכשיר עצמו],

ויהי כראות זאת קדושי התנאים, שהנביאים חדלו, העולם עם העם ירדו בבחי' ותרד פלאים, והתורה נשארה להעם מסוגרה בעשי' ורחוקים הם מן נשמת התורה כרחוק האיש מנשמתו אף שנמצאה בו, מפני הגוף המסוגרה, ואף שגם התורה ומצות ירדו עמהם וגם בדברי עולם של עתה מקיימין המצות סוכה, ציצית וכו', אבל הנביאות היינו ההתגלות שהכל קודש וגם העשי' אלוקית, כנ"ל שהוא בחי' נבואיות, זאת איננה, התגברו הקדושים אלו ובד' התחזקו והמשיכו שוב את אור הנבואה אשר בתורה גם לעולם ולהעם אשר ירדו. ואם בעולם העשי' של עכשיו לתחתית שבו היינו לעשי' שבעשי' לא יכלו לגלותו, שגם בסנה ושאר דברים גופניים יתראה אור אלקות, וגם האיש אף בהתחתית שבו גם בחושיו ובעיניו יראה מלאך ד', אף את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכו' יראה, ובאזניו את קול ד' ישמע, על כל פנים בהיצירה ובריאה שבו יקבל וישיג את אור ד'.

כבר דברנו בחוה"ת [ג' מאמרים מאמר א'] איך שגם באיש ישנן הבחי' ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשי', וכל איש לפי ערך מצבו כך חלוקי הד' עולמות שלו, והדעת ושכל מן הרוח ונשמה שלו הם יצירה ובריאה של האיש, לכן פעלו בקדשם שבשכלו ודעתו עכ"פ יתגלה אור הנבואה שבתורה.

זאת אומרת שהשכל שאנו מבינים בתורה שבע"פ לא זה הוא כל ההמשכה והגילוי שגילו לנו קדושינו בתורה, הס מלהזכיר, כי עצם אור ונשמות המשיכו. רק כיון שאי אפשר לנו לתופסו כמו שהוא במקומו כהנביאים, וגם בעשי' שלנו אי אפשר לגלות,

לכן גילוהו בהשכל בריאה ויצירה שלנו, וכיון שהבריאה ויצירה היינו השכל שלנו, רק שכליות אנושיות יכול להשיג, לכן נתלבש אור התורה בשכליות אנושיות.
ועיין פרדס שע"ו פ"ז ושע"ז פ"ה איך שכל ספירה משפיעה לספירה הדומה לה מלמטה, ואף שנצח אחר תפארת, מ"מ שורש יניקתה מחסד, וכן כשחסד שבחסד מתגבר אז כל בחי' חסד שבכל הספירות מקבלו ע"ש, ועיין גם בע"ח שכותב פ"ד כעין זה.
וגם באיש רואים כך, שדבר שבעשי' מעורר עשית האיש שיקבלו בעשי' שלו, ודבר חכמה מעורר את דעת האיש שרק בדעתו יכול לקבלו, נמצא שכדי שהאיש יקבל בבריאה ויצירה שלו, הוצרכו להפשיט לבוש מן אור התורה שנתלבש עד העשי' ותשאר יותר ערומה בבחי' בריאה ויצירה, ורק אז יוכלו הבריאה ויצירה של האיש לקבלו, וזה הענין הנ"ל על פי פשוט שהמשנה וגמרא בחי' בריאה ויצירה הנה, מדרגת ראית הנביאים היתה
בבריאה ויצירה, אבל בריאה ויצירה של מרום עד שגם האיש הנשפע מהם להתנבאות נתבטל ממציאות, כמו שכתוב בשמואל א' כ"ט כ"ד וברש"י שם, וכל העם קבלו את רום בלבוש עשי', עשי' שנתעלה ע"י נביאי דור ודור השושבינין דמטרוניתא, משא"כ התנאים והאמוראים הם הפליאו בזה להמשיך את התורה גם להעשי' הנמוכה שלנו עוה"ז הפשוט, אבל לא לעשי' שבו שגם בסנה ובעיניהם יראו התגלות אלקית ומלאכים, ובאזניהם ישמעו קול פשוט מד' עד שטעה שמואל לאמור קול עלי הוא, רק ליצירה ובריאה שבו, כלומר לשכל אף אנושי של כל איש אף של ילד המתחיל גמרא, ותלוי בכל איש איך מדרגתו למצבו בקדושה ומה הוא היצירה ובריאה שלו, יצירה ובריאה כזו יכול לתפוס בתורה.
על התנאים ואמוראים ושאר הצדיקים אומרת הגמרא ב"ב י"ב ע"א ובי' אע"פ שניטלה הנבואה מהנביאים, מהחכמים לא ניטלה, ומין ראי' של נבואה ראו בלימודים, מפני שגבוהים היו והבריאה ויצירה שלהם גדולים היו לקבל אור ממקום, עד שרש"י שם בד"ה ולאו טעמא וכו' אומר שגם סברת הלב באה לו בנבואה, וכל איש שמעלה את עצמו מן האנושיות וגם בו הבריאה ויצירה גבוהים, אז חוץ מהשכל אנושי שמשיג בתורה מרגיש גם אור יותר עליון בתורה לפי מצבו, משא"כ האיש שכך שכל אנושי הוא יצירה ובריאה שלו, אז רק שכל אנושי רואה בתורה, הן גם אצלו בתוך שכלו טמיר ונעלם אור של מעלה הארת אלקותו יתי כי גם הסברה באה לו, אבל טמיר ונעלם מבלי ראות, רק השכל והסברה מבין ובלא הנבואה שנשתלשלה בהשכל, הן מצות תלמוד תורה מקיים בזה ובקדושת ד' מתדבק לפי ערכו, אבל נבואה שהיא התדבקות גלוי' שהוא גם ראות

האב שראוי לעם ד' כמ"ש משי"ר ומי יתן כל עם ד' נביאים כיון שהם עם ד' צריך להיות בהם נביאות, זאת אין בו.

מפני שהאיש מורגל בשכליות שונות, שכל מציאותם היא בלא מהות, עצם וישות, רק מציאות כעין צל איזה דבר, שאף שיש לו מציאות, אף הדבר אשר ממנו נצל ניכר על ידו, ומ"מ מציאות של אין ואפס בלא ישות היא. כי איזה ישות ומהות ניתוסף באדם בשעה שחושב שב' פעמים ב' הוא ד', הן יש במוחו עתה ידיעה ושכל, אבל מה הוא ערך הידיעה ומציאותה, אפס, לא כח, ולא ישות, כמציאות הצל הנ"ל, ואם יחשוב למשל, מן חידוש אשר חידש חכם פלוני בחשבון, לדעת בנקל ט"ו ורבע פעמים, כ"ה וג' שלישיות, כמה עושה וכדומה, האם בשביל זה נתקרב החושב עם מחדש השכל, ואם איש רע הוא המחדש, האם בשביל זה כל החושב בחידושיו והפך לרע, או האם נזדכך החושב וייטיב את דרכיו, אם איש זך וטוב הוא המחדש, כיון ששכלו וחכמתו של המחדש במוח החושב עתה, שום דבר לא יוסיף עי"ז, כיון שאף שמציאות השכל של המחדש במוח החושב, מ"מ מציאות הזאת מציאות של אפס היא כצל, כנ"ל.

ובשביל תפיסה זו והרגל זה שנקבע במוח אנשים מן מושג השכל ופעולותיו, מושג של צל ואפס, ישנם אנשים שאף שיודעים שח"ו לא הרי זה שֵכל התורה כשֵכל החול, שהתורה ושכליותי' קודש קדשים, ושאר שכליות שכליות להבדיל הדיוטות וחולניות, מ"מ בהפעולה אשר יפעל שכל התורה באיש, בשעה שחושב בו, יטעו שרק כפעולות כל שֵכל כן גם שכל התורה יפעל על החושב, ואפילו אם במזיד לא יחטאו לדמות פעלות שכל התורה לזולתן מן השכליות, מ"מ כיון שבדעתם אין מושג אחר קבוע מפעולת השכל על האיש, רק פעולה של מה בכך שיש בו, שכל צל ואפס ותו לא, לכן כשחושבים מפעולת שכל התורה על האיש, ואינם נותנים לב להבדילה מפעולת שאר השכליות, אז חוטאים הם בשגיי ח"ו, כיון שהם חושבים סתם ששכל התורה פועל על האיש החושב בו, זאת אומרת כפי מושג פעולת השכל הקבוע במוחם, פעולתו, והוא פעולה של אַין, והרי זה כעין המושג של מלאך, שעד כמה שנשתדל להודיע לאיש ההדיוטי שאינו איש ולא תואר איש לו, מ"מ כשיחשוב ממלאך, א"א שלא יתארו בדמיונו כתמונת איש בעל כנפים, מפני המושג שליח מדבר ועושה, הקבוע בו באיש מעודו, והיא ענין של לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע, ואף אם מוסיפים לדבר להם ולהבינם מענין המשכה שנמשך אור השכל להחושב, לא נוסיף להחכמים בזה, כי גם את הבנת ההמשכה יסלפו לחשוב אותה כעין המשכה וצמצום אשר ימשוך ויצמצם הגדול את שכלו לשכל הקטן להבינו איזה חשבון וכדומה, ששוב המשכה של אפס הוא כנ"ל.

הרבה חללים הפיל הטעות המעוות אשר יטעו בו בני האדם להשוות את כל הענינים אשר בשם רוחני נקראים. אם גם חכמת החשבון רוחני נקרא א"כ כל רוחני מציאותו כמוהו, יחשבו, ולא יתנו לב להבדיל שהחשבון אין לו מציאות חוץ למוח האדם, ורק האדם חושב אותו, וגם במוח האדם מציאותו רק כצל שאין לו ממשות, משא"כ הרוחניים הקדושים, כנשמה הם שיש להם מציאות וממשיות, עד שגם את הגוף מחיים ומניעים. ועל כגון דא צריכים להכריז שמי שטועה בזה, ח"ו אינו מאמין בקדושת מציאות והמשכת התורה. רוחניות של כל קדושה ותורה לעצמה היא, לא כשאר דברים שנקראים רוחנים שהם אַין ואפס, והיא, רוחניות התורה וקדושה, מציאות וישות לה, אדרבה היא עיקר המציאות, אף שֶׁכל התורה אשר ישיג האיש בשכלו האנושי אין לדמות לשום שֶׂכל זולתו, ח"ו. למעלה מהשגת שכל אנושי הוא, ומ"מ כך הוא, שמציאות אור שֶׂכל התורה והמשכתו, כמציאות והמשכת הנשמה הוא, שאף שבלתי נתפס בהחושים והוא רוחני מ"מ לא רוחני ח"ו כשכל החשבון שאין לו מציאות, אדרבה עיקר מציאות האיש בה, וממנה כחו וכל קיומו. בכלל אסור לנו למדוד דברים הללו בהבנה אנושית שרק מה שהאיש מבין אמת הוא, ולא זולת, כמו השוטים האפיקורסים ר"ל, כי גם אותיות התורה למשל אסור לדמות לאותיות שאר הלשונות להבדיל, אותיות שאר הלשונות רק סימנים וציונים בלא מציאות וישות הם, ובאם היו מיסדי הלשון מסכימים לעשות ציונים וסימנים אחרים, אז היו האחרים כמותם, משא"כ אותיות התורה להבדיל, צורותיהם השתלשלות ממרום מספירות קדושות,

גם את זאת לא יוכל האיש להשיג בשכלו, כי הן במרום אך רוחני נמצא, ואיך צורות אלו נתגשמו עד להרשם בקלף גופני בצורות גופניות, אבל הלא גם צורות כל דברי העולם מאדם ועד בהמה ועד עץ ועשב השדה צורותיהן משתנות לפי ערך חיותם ורוחניותם, אף באיש בעצמו חכמתו היתירה תאיר פניו, וצורתו הגופנית תעלה יותר מעל צורות שאר פני אדם, ולמה זה יתפלא האיש על צורות האותיות תורתנו הקדושה בשמעו שהן צורות אורות, ספירות ועולמות קדושות, למעלה משכל אנושי הוא, אבל הלא רואים כך, שצורת גופיהם השתלשלות רוחניותם היא, רק השוטה מתפאר לחשוב שדעת אנושי מדה הוא למדוד בו ולסמוך עליו מהו אפשר ומהו לא אפשר, לא כן הוא, איש הנבון אשר גם לב לו, הוא מבין עד כמה גם בעולם הזה רובו ככולו דברים שאי אפשר להבינם הם, עד שכמעט אי אפשר להגביל בין הגופני להרוחני, כי גם הדברים אשר בשטחיות נראים לגופניים, רוחניותם יותר נגלה מאשר גופניותם, גופניות ורוחניות מעורב בהם יחד, עד

שאיש כזה הרבה פעמים בוש הוא מפני עצמו לטפל ולמדוד בשכלו גם בהדברים שניתן רשות לטפל בהם בשכל.

ג'

ומעתה תדע ותאמין אברך, להבדיל בין מציאת שכל התורה לבין שאר חכמות ושכליות, ובין פעולת שכל התורה על החושב בו, לבין פעולת שאר שכליות על החושב בהם, ששכל התורה ממשות כנשמה, ופעולתו לקדש את האיש ולהמשיך בו אור קדושה ממרום, ושאר שכליות אפס ופעולתם אין, אבל כיון שעודך אברך, ומטרתנו בזה היא, שגם ב"דעתך" תבין שצריך אתה **לבטל** את **דעתך**, ורק אמונה פשוטה תמשול בכל עצמותך,

ולאב הרחמן, אנו מתפללים שנזכה בזה להתעלה ולהעלות גם אותך לחכמה בתמימות ולעבוד ד' בחכמה, יראה ואהבה והכל בפשטות, וכן נשכילך בזה מעט שגם בדעתך תבין את יתרת שכל התורה ופעולתו על האיש.

הנה תבין כבר את אפיסת השכל ואת פעולתו האפיסה על החושב בו, בחכמות העולם, ואף אם יחשוב מי בחידושי החכם בחכמת החשבון או בשאר חכמות, אין שום מציאות ישות מן המחדש אותם, במוחו, אבל רק כשהמושכל לבד של המחדש, במוחו, אז אין שום ישות בו, [והג"ה מושכל הוא הדבר שחושבים בו למשל כשחושב אופן החשבון הנ"ל לדעת בניקל ט"ו ורבע פעמים כ"ה וג' שלישיות, אז, החשבון ט"ו ורבע פעמים כ"ה וג' שלישיות, הוא המושכל שמעיין בו, ובמה הוא מעיין בהמשכיל, היינו בהחכמה שלו, כי יש לו לאדם חכמה שהוא משכיל, ובה יכול להשכיל מושכלות שונות].

לא כן הוא אילו יצוייר שיוכל החושב להשיג בקרבו גם את המשכיל, היינו החכמה של המחדש החכם, כי אז כבר הי' בקרבו מציאות ישות החכם, כי רק המושכל כגון שב' פעמים ב' עולה ד' וכדומה הוא מציאות של צל ואפס, משא"כ המשכיל שהוא התגלות והסתעפות הנפש אף כח רוחני וגופני, מציאות ישות הנפש, היא, ומי שהי' משיג אל קרבו גם את המשכיל של החכם בשעה שחושב מן מושכלו וחידושיו, כי אז הי' מתקרב אליו והי' נזדכך כמוהו בזכות הרעיון והשפעתו אף על מדותיו,

ומעתה מה הוא שכל התורה, שיעורי המצות ודקדוקיהן, פעולתן אלו על אלו, הבנתם, סברתם ורמיזתם בתורה, וכיון שעצם המצות כ"א יודע ומאמין כי קודש הן, כי רק על השכל יטעה מי לדמותו ח"ו לשכל זולתו, ועל המצות כל אחד יאמר קדשנו במצותיך אשר קדשנו במצותיו וכו', ואפילו הידור המצוה ונוי סוכה קדוש הוא, נמצא שמי שמקיים את המצוות, ועוסק בתורה שהוא שֵכל אשר מסתעף מקדושתן, אז לא המושכל

בלבד במוחו רק גם הכח והמשכיל הנשמה אשר בשכל התורה יחד עם מושכלם בו, והמשכה של ממש של נשמה חיות וקדושה ממשיך בקרבו.
העושה את המצות כבר ממשיך בו את הכח חיות וקדושה, אבל כשאינו גם לומד ומעיין בשכל, דומה הוא למי שנולד במוח של חכמה רק שאינו מגלה את חכמתו ע"י שמעיין בו, דמהמשכיל, במושכלים שונים, שעי"ז נשאר דעתו נעלם ומסוגר גם ממנו, וכשמעיין במושכלים, אז מגלה את האוצר אשר בקרבו וגם חכמתו אף הוא מתגדלים ומתעלים, גם בהמצות שא"א לנו כעת לעשות כגון קרבנות, אומרים ונשלמה פרים שפתינו, שהדיבור והלימוד בעצמו כבר נחשב לנו כאילו עשינו, אבל רק מפני שאנו עושים שאר התורה ומצות, וכח וקדושת המצות אנו ממשיכים ע"י עשיות אחרות לכן הכח והמשכיל אשר בנו ממצות אחרות יכולים להלביש במושכלות המצות שלדאבוננו אין אנו יכולים לעשות, כמו כל משכיל שיכולים להלבישו במושכלים שונים, משא"כ מי שח"ו אינו עושה את המצות אשר עליו לעשות, אז אף אם בכל היום יעסוק בתורה, לא יוכל לאמר ונשלמה פרים שפתינו, כי רק מושכל ריק וצל הוא חושב בלא כח נשמה ממשי ומשכיל.
ומעתה הקשב ושמע את דברי אלקים חיים, אברך חסיד, שא עיניך וראה כי אלקים עמך בכל אשר תמצא בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, אם רק בתורה תהי' עמל, לימודך בתורה גם עבודתך במצות לא בשטחיות יהיו רק בעמל ואז תחדור ותכנס אל ד' אלקי ישראל אשר מתלבש בה, כי אמרנו לך שתורה שבכתב נתלבשה גם בעשי' ושבעל פה הסירו קדושינו ז"ל מן לבושי' והמשיכו וגילו אותה ביצירה בריאה, אף אנושיות, ומי מתלבש בכולם, ד' אלקי ישראל,
בספ"ק איתא משל לאחד מענינים אלו, שע"י נבין מעט גם זה הענין. משל למלך שנתלבש בהרבה לבושים, ובכל פעם מפשיט את אחד ממלבושיו ורואים יותר את עצמותו, מתחילה מתוך עשרה לבושים ואח"כ מתוך ט' ואח"כ מתוך ח' וכו', ורואים יותר את אשר הי' נסתר מקודם, כך מתחילה נתלבשו האורות בעשי' ואחר כך בתורה שבעל פה נתגלה בעולם הזה אור של יצירה ובריאה או יותר גלוי, ואחר כך הוסיפו קדושינו רשב"י וחבריו עבדי ד' אצילים מאצילות בני היכלא דמלכא, שוב להפשיט לבוש מלבושי התורה ומן האל מסתתר עד שגם אור אצילות נחת ונתגלה לנו והוא זוה"ק והקבלה. הן בענין קבלה אנו מתפללים שיזכנו ד' לדבר בו יותר בפנים הספר הזה אשר ברחמיו יזכני לחבר, לעתה רק מן ההשתלשלות והתגלות אור התורה דרך שבכתב ושבעל פה קבלה עד החסידות כוונתו לדבר, אבל גם כשרוצים לפתוח את פתחים החיצונים במפתחות החיצוניות, נגד פתחים הפנימיים צריכים לכוון, שנוכל

אחר כך לגשת ולפתחם עכ"פ מעט, לכן גם עתה כשמדברים אך מן סדר ההשתלשלות, ורק אודות הקבלה, צריכים מעט לדבר גם מה היא הקבלה.

פרק ב

הנה הקבלה נקראת בספ"ק לימוד הקבלה, חכמת הקבלה, אף בזוה"ק על בעלי הקבלה, ביחס להנביאים נאמר כמה פעמים חכם עדיף מנביא, שיכולים בשביל זה לטעות ולדמות שהיא רק לימוד בשכל ועיון לבד, ובפרט האיש בעצמו כשלומד קבלה דברי עיון ושכל רואה לפניו, ובריש הקדמת ת"ז אשר הבאנו לעיל מפרש בקדשו עה"פ והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע, והמשכילים אלין ר' שמעון וחברייא וכו', רשותא אתיהב להון ולאליהו עמהון ולכל נשמתין דמתיבתאן לנחתא בינייהו ולכל מלאכיא באתכסיא ובארח שכל, ועלת על כלא יהיב רשו לכל שמהן קדישין ולכל הויין ולכל כנויין לגלאה לון רזין טמירין כל שם בדרגא דילי' ורשותא יהיב לעשר ספירן לגלאה לון רזין טמירין, דלא אתיהב רשו לגלאה לון עד דייתי דרא דמלכא משיחא. [המשכילים אלו ר"ש וחברייא, רשות ניתן ממרום לכל הנשמות של ישיבה העליונה לרדת ביניהם, ולכל המלאכים ניתן רשות לרדת בהסתר ובדרך שכל והקב"ה נתן רשות לכל שמות הקדושים ולכל הויות ולכל כנויי השמות לגלות להם סודות נסתרים כל שם במדרגה שלו, ורשות ניתן לעשר ספירות לגלות להם סודות נסתרים שלא ניתן רשות לגלות עד שיבא הדור של מלך המשיח] עכ"ל הקדוש.

שניהם נאמרים כאן, התגלות בשכל והתגלות הזאת בשכל היא בהסתר כמ"ש באתכסיא ובארח שכל. אבל גם נאמר בזה שאין זה עיון של שכל אנושי בלבד רק אליהו. הנשמות, ושמות קדושים ממרום, ימשכו להם, וגם יגלו להם הסודות עליונות, א"כ התגלות ממרום היא, וכן לעיל באות ב' שהבאנו זוה"ק מפי' תרומה וה' נתן חכמה לשלמה, נתינה, וכן מזוה"ק הנ"ל קנ"ד שהבאנו בהכשרת האברכים שנקראו תלמידי רשב"י נביאים, ובאדרא קדישא דפי' נשא קל"ב ע"ב אמר ר"ש, אסהדנא עלי שמיא עילאין דעילאין וארעא קדישא עילאה דעילאה, דאנא חמי השתא מה דלא חמא ב"נ מיומא דסליק משה זמנא תנינא לטורא דסיני, דאנא חמינא אנפאי נהירין כנהורא דשמשא תקיפא דזמין למיפק באסוותא עולמא וכו'

שמפורש שהיא התגלות וכ"כ התגלות עד שאומר ר"ש בקדשו שרואה עתה מה שלא ראה איש מיום שעלה משה רבינו בפעם השנית להר סיני, ומלא הוא הזוה"ק מן ההתגלות שנתגלה להם,

ונבין נא מהו ענין חכם עדיף מנביא, והלא גם נביא הי' מוכרח להיות חכם והוא אחד מתנאים חכם גבור ועשיר, ומהו הענין שראה את אשר לא ראה איש מעלות מש"ר בפעם הב', והרבה פעמים יצתה ב"ק יש כאן איש שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו ראוי לכך [סוטה מ"ח ב' ועוד] ובברייתא שם איתא משמתו חגי זכרי' ומלאכי נסתלקה רוה"ק מישראל ואעפ"כ היו משתמשין בב"ק וכו', משמע שבענין נבואה כל דור שלמטה ירד יותר.

לא ח"ו את ענין הנביאים ואת השגת התנא האלקי רשב"י העזנו להבין אף לשאל, אבל כבר הבאנו לעיל את דברי קודש של הקדמת שע"ק להרח"ו זצ"ל שענין הנבואה עבודה היא, עבודה הנמשכת גם עתה לנו, ואף כי גם דרכי הרח"ו זצ"ל ונתיבותיו הקדושים נעלמים מאתנו, ומה לנו לעיין בדברי קדשם מדרגותיהם ושליבותיהם שלובות הסלם אשר ראשו מגיע השמימה, אבל איתא בתדב"א עה"פ "ודבורה אשה נביאה", מעיד אני עלו שמים וארץ בין איש ובין אשה בין כותי ובין ישראל בין עבד בין שפחה הכל לפי מעשיו רוח הקודש שורה עליו עכ"ל הק'. ועכ"פ לא גרוע איש הישראלי שבזמננו להבדיל מכותי של זמניהם, וגם עתה כל איש ישראל לפי מעשיו ועבודתו יכול לזכות לרוה"ק, ואם לדאבוננו לא זכינו לו, עכ"פ רשות נתונה לנו להבין את דברי קדשם, לא כפי מצבם שהם בקדשם היו, רק כפי הארתם שמאירים בנו, ולא להתפלפל ולאמר סברות מנפשינו הס מלהזכיר, רק להבין, ולא להבין רק עכ"פ לשער מעט את דברי קדשם כפי המבואר בדברי קדשם.

התגלות קדשם לפי הקדמת הת"ז ועוד, היתה השגה בשכל, עם התגלות נבואות, וכך היא, מה שנתגלה לנביאים בתמונה, מראה וקול, נתגלה לקדושי הקבלה בהשגה, כלומר, אמרנו לעיל שהנביאים המשיכו את אור העליון וגילו אותו גם בעשי', וכיון שגם העשי' נתקדשה, לכן גם דמיון הקודש שלהם שהוא למטה מהבחי' חכמה שבאיש, הי' יכול להיות מרכבה שתשרה בו הנבואה, אף הדברים שדמו אותם, למשל, המקל שקד אשר בנבואת ירמי' והמנורה שבנבואת זכרי' וכו', שהם דברי עולם, מקל ומנורה ג"כ נתקדשו שבהם תוכל מראות הנבואה להתלבש. משה רבנו ראה במראה ולא בחידות ותמונת ד' יביט, ושאר הנביאים נתלבשה נבואתם בדמיון ובמראות של עולם הזה, ויכלה הנבואה להתלבש ע"י בדמיון, וגם בדברי עולם הזה כדמקל ומנורה, מפני שקדשו הם את עצמם ודמיונם וגם את עולם הזה קידשו כנ"ל, כלומר,

בת"ז תו"ט דף מ' ע"א איתא. וכשרוצה הקב"ה להמשיך נבואה וכו', ומלכות היא דמיון כולם, שנאמר "וביד הנביאים אדמה" וכו' כן כל הספירות מראין בה כחם ודמיונם

וצורתם לכל נביא כפי השגתו למעלה וכו', וזהו "וביד הנביאים אדמה" ולכל אחד נדמה כפי כחו שהיא נשמתו ע"ש,
[הג"ה כמו שאמרנו בחוה"ת שלשה מאמרים מאמר ב' אות א' בההג"ה ובההג"ה ובהכשרת האברכים]
כי כבר הבאנו בהכשרת האברכים פרק ד' את הת"ז הק' ת"ע שנפש המציירת באיש, היינו חלק הנפש שבכוחה לצייר ולראות דברים אף שאינם נגדו, היא אחר נפש המחשבה, היינו נפש החכמה, המשגת, וזה שאומר ת"ז הנ"ל שהנבואה בנביאים על נפש הזאת המציירת ומראה בדמיון נתגלה, והם היתה מרכבה להתגלות הנבואה ממרום, ובציורים של עולם הזה ראה מקל, מנורה וכו', מפני שהנביאים ע"א כ"כ קדשו עד שהמשיכו את האור למטה יותר, שגם נפש המציירת שהיא למטה מן נפש המחשבה היתה ראויה שתתגלה בה נבואה, וגם בעולם קדשו הכל, עד שיכלו דברי העולם, מקל מנורה וכו', להצטייר בנבואה ולהראות, לא שרק בדמיונם ראו הנבואה, רק נפשם המציירת היתה מרכבה שעליה תשרה הנבואה ממרום ממש, וע"י זה יראו גם בחושיהם בקול ממש באזניהם ובראי' ממשית בעיניהם את מראות הנבואה, כיון שהם, דמיונם, חושיהם וגם דברי העולם, קדושים היו, והיו ראויים שתשרה ותתלבש בהם נבואה,
וקדושי התנאים והאמוראים בתלמוד שאמרה הגמרא עליהם אע"פ שבטלה הנבואה מהנביאים, מהחכמים לא בטלה, ולבעלי הקבלה בקבלה שאמר רש"י כנ"ל מן ראיתו והשגת קדשו, להם נתגלה מראות ההתגלויות בתוך השגת חכמתם, בנפש המחשבה היינו המשגת שלמעלה מנפש המציירת, לא למטה בנפש המציירת כבנביאים, רק בהשגת חכמת קדשם, ולא בדברי עולם המתדמין רק בשכל התורה והשגותי' בגמרא ובקבלה בספירות, הן קשה לנו להבין איך זאת השגת השכל והתגלות הנבואה עולות בקנה אחד, אבל גם התגלות נבואה בדמיון הנביאים בחי' "וביד הנביאים אדמה, קשה לנו להבין, רק שכבר הרגלנו בזה מנעורנו שלהנביאים התגלו התגלויות במראה בדמיון נבואי, משא"כ כששומעין שלקדושי התנאים ובעלי קבלה נתגלה מראותם במרכבת השכל מתפלאים לשאל מה ענין שכל להתגלות, אבל מה פליאתנו, הלא כל ענין שכל והתגלות שלהם, דבר שלמעלה מהשגת האיש הוא, וכמו שאין משיגים את מראות הנביאים בדמיון כן גם ההתגלות שבהשגה המפורשת בדברי קדשם א"א להשיג בשכלנו, אולם איזה קוצה של קוצה וכו' של השערה אשר גם לכל איש בן תורה עובר, נביא בזה, אף שאין זה לא מיני' ולא מקצתי' של התגלות קדושינו שבהשגה, יש אשר

האיש מעיין בתורה בענין עמוק ומסתפק אם כך הפירוש או כך הכוונה ויש לו ראיות לצד זה שא"א להכחישם וגם לצד השני יש לו ראיות ואז יושב ודומם כשעתא חדא ואומר כך היא הכוונה, לבי אומר לי כך, ומה היא אמירת הלב הזאת, התנוצצות נפשו והסתכלותה בתורה למעלה מן הראיות וההוכחות, שמתגלה בשכלו, עוד זאת, איתא בספ"ק [כמדומני שבמאור עינים] שיש שהאיש לומד ובאה בקרבו הרגשה שכאן בפסוק הזה או בגמרא בענין הזה יש לו לחדש דבר, ובשכלו אינו יודע עוד מאומה מה לחדש, רק אחר שהרגיש מקודם, מעיין, ואז גם בשכלו בא לו החידוש, הרגשה הקודמת ניצוץ רוה"ק הוא, זאת אומרת שניצוץ רוה"ק נתגלה גם לשכל ואילולי חשב אח"כ בשכלו לא נתגלה רוה"ק ונתגלה ע"י שכלו,

ומקוה אני לדי שיזכנו לחבר את כל ספר הזה חובת האברכים אי"ה יותר עומק הזה גם לנו. אבל מה לנו להתחכך בזה אם מבינים אנו נבואה כזו בהשגה בלא דמיון, או לא מבינים אותה, כן איתא בכמה מקומות בזוהר ות"ז הק'.

ועיין תיקוני זוה"ק ת"ל דף ע"ד ע"ב וז"ל הק', פקודא תליתאה דאיהו נבואה וכו' אימא עילאה [היינו בינה] מראה סתומא דלית בה דמיון, אימא תתאה [מלכות] מראה בהתגלוי' דאית בה דמיון, ועלה איתמר וביד הנביאים אדמה (והמקובל בספר הזוה"ק נשאר מקצת מן המקצת ממנו.) (?ואם אין לנו שכל ורוח להבין את דברי קודש אשר הוא במרום דהנבואה מבחי' בינה ודהנביא מבחי' מלכות מש"פ אש הי' באיש הצדיק ומהחכמה נמשך לבינה כמ"ש התי"ז דאתמר לב מבין, ועמך בכסא מלך שמפורש ומחכמה לבינה שהיא לב מבין ע"ש. ובא נתיב פגיעא כמו כל תיקונין דנביאים כד'. מארי דחכמה אינין מלאך במוח', ובגדר חכם עדיף מנביא, וממוחא דלינן ל"ב נתיבות ליבא, לב מבין, עיי"ש היינו שהנבואה שמבחי' מלכות היא במראה ובאיתג' בינה היא מראה סתימא בלא דמיון, ומחרידא כמה הם. דבתא פנימא יותר. ועדיף מנביא, ובאיזה בחינה שבעלי' הזוה"ק מתגלה מתגלה הבחי' חכמה מעולה, בבחי' חכמה שבהם, שבאותה ספירה מתגלה בגבורה ובחסד שבתפארת היינו שבבחי' חכמה ובינה שלהם (כמ"ש בפת"ז הו"ג מתגלה הבחי' חכמה ובינה עילאה שהיא בחי' נבואה בלא דמיון?).

הבאה מבינה של מעלה אל בחי' הבינה היינו השגת האיש, והיא לא בדמיון, והנבואה הבאה מן מלכות בחי' מראה גם למטה, במראה ודמיון הנביא מתגלה השכל ודבר החכמה שאמרו בקדשם נבואה הי', שנתגלה בשכל כמ"ש לעיל דברי רש"י ז"ל ב"ב י"ב ע"ב ד"ה ולאו וכו' סברת הלב הבאה לו בנבואה, וגם היתה מרכבה שתשרה עלי' שאר עניני נבואה שלמעלה מהשכל, נבואה ממש (הנביאים) גם בעתידות, וכן איתא במקום

אחר בת"ז הק' ואנת אלי' עתיד לאתגליא בסוף יומיא, ואית מאן דעתיד לאתגליא לי' אפין באפין ואית מאן דעתיד לאתגליא לי' בטמירי בעין השכל דילי' עכ"ל,
ומה היא התגלות אלי' בשכל, האם רק הבנה היא ח"ו, התגלות היא שהשכל הוא המרכבה שלה כנ"ל בנבואה, (ולא לבד שמה שהשיגו בספירות ועולמות של מעלה לא שכל הי' רק נבואה שנתגלה על מרכבה שכלית, רק גם נבואה ממש נתגלה להם וגם בה שכלם הק' הי' המרכבה), ועיין גם בזוה"ק שמות דף וא"ו ע"ב שאחר שנתגלה להם הנבואה שעתיד הקב"ה לעשות אמר ר' אלעזר וכו' וכולא נבואה עילאה היא וכו' כי וכו' כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים וחכמי עדיפי מנביא, וכו', נבואה ממש נתגלה להם ואמר בזה חכימי עדיפי ועוד מסיים ר' יהודא כלא חכמתא וחכמתא דר' אלעזר יתיר מכלהו ע"ש.
גדול כח הנביאים שמדמין הצורה ליוצרה [קהלת רבה פ"ב] גדלות היא לעשות גם בעוה"ז כ"כ התגלות עד שגם הצורה היינו דברי עוה"ז יתקדשו וגם בהם מראות הנבואה תתגלנה, ובדורות שאחריהם שכנ"ל מפני חסרון נביאי דור ודור, לא יכלו לעשות להדורות כ"כ התגלות ונשאר אור הנביאים מסוגר בעשי', והוצרכו לגלות לבושי' ונתגלו האורות ביצירה ביראה ואצילות בקבלה, לא היו מדמין הצורה ליוצרה שיתגלה אור הנבואה גם בצורת דברי העולם, רק בשכל התורה גילוה, לא בעשי' שבעשי' היינו פשוט בדברי וצורות עוה"ז, רק נשארה ביצירה בריאה ואצילות, אבל לא ביצירה בריאה ואצילות של מעלה בלבד רק באבר"ו אשר בעשי'.
מי שאינו נביא אינו יכול להבין איך אפשר שמראות נבואה תתגלנה בדמיון, ותתלבשנה בצורות העולם, וכמו כן א"א לו להשיג איך אפשר להתגליות נבואה בשכל והשגת המקובלים, מפני ששניהם למעלה מאתנו, ומ"מ שניהם אמת ושניהם היו. במשל גופני, האיש המספר שראה את השדה ויופי נטיעותי', והאיש המספר מטבעיהן ומושכליהן של השדה ונטיעותי', שניהם משדה אחת מדברים, רק כיון שזה מגופניותה מדבר וזה מטבעה ומושכליהן לכן שמות ודיבורים שונים מפי שניהם. כן גם הנביא שמדבר מן המרכבה. חיות הקודש, כנפיהם ורעש כנפיהם, כסא הכבוד ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה אשר ראה, והמקובל המספר מן השגותיו של בחי' אדם קדמון, עולמות אצילות, בריאה וכו', נבואה אחת שניהם מספרים, רק כיון שהנביא ראה, ובדמות עוה"ז ראה. כיון שדברי עוה"ז ניתגלו לו שתתגלה הנבואה בהם כנ"ל, לכן תיבות ועניני התגלויותיה דברי עוה"ז, דברים נראים הם, חיות, כנפים, רעש כנפים וכו' כאלו הנמצאים בעוה"ז בלא פשטים, השגות ושכליות, משא"כ המקובל המדבר

מן נבואתו אשר על ידי השגותיו, גם דברים ותיבות של השגות בפיו, עולמות אצילות, בריאה, [והוא כסא הכבוד] יצירה, בריאה, [עשי'] ולמעלה מכל אלו, בחי' אדם קדמון [בחי' דמות כמראה אדם עליו], גם את אשר ראה וסיפר הנביא כשבא המקובל לספר, בשמות של השגות קורא אותם, והכל נבואה היא. וכמו שהנביאים לא אדם גופני וחיות גופניות ח"ו ראו רק נבואה ואלקות במראיתם, כן גם המקובלים לא שכל אדם קדמון, תפארת ומלכות לבד השיגו, רק ג"כ מראות נבואה בהשגתם.

ומפני שלא היו ממשיכים את האור למטה כ"כ כמו הנביאים לכן יכלו להמשיך האור משורש יותר עליון מבחי' חכמה, ושל הנביאים מחי' נצח והוד כנודע והוא צד גדלותם, חכם עדיף מנביא, ששורש השגתם ממקום יותר גבוה, והרי זה כעין שאמרה הגמרא שלכן אמר ישעי' וארא את ד' אף שלמש"ר נאמר כי לא יראני האדם, מפני שראית מש"ר היתה יותר גדולה מאספקלריא המאירה ושל שאר הנביאים באספקלריא שאינה מאירה, והבן.

והחילוק יש בין התגלות אור התורה ביצירה ובריאה היינו בתלמוד לבין התגלותו באצילות היינו בקבלה, כמו בזו כן גם בזו ראשית השגתם וחיצוניותם שכל הוא, אבל בתלמוד נושאי השכל, עניני בני האדם, דעתם, שאיפתם, מסחרם ודרכי חייהם, הם, כגון לוה ומלוה, מודה במקצת וכופר הכל, שנים אוחזין בטלית, חזקת הבתים, שור שנגח את הפרה וכו', שגם בהם נמשך ונתלבש אור התורה, והם כגופה ולבושה, בעשית המצות, דברי העולם הם לבושי', שבהם מקיימין המצות מעשיות בין שבין אדם למקום, ובין שבין אדם לחברו, וגם בלימוד והשגה העשי' ודרכי בני האדם לבושי' כגון אם כופר הכל הוא וכו' כיון שדרכן של בני אדם להתאוות לממון, וכן שיעורי הדפנות והסכך, לבוד ודופן עקומה וכו', דרכי האדם וכל שכליותיו הם לבושן.

לא כן הוא בקבלה, גם השכל וגם נושאי השכל, רק דברים רוחניים ומופשטים הם, כנשמה, שמים, ספירות, שמות וכו', ואף דיני לוה ומלוה וכו', בקבלה, מפשיטים את לבושיהן האנושיות ונשארים מופשטים ורוחניים עליונים. כי איתא בעץ חיים היכל ז' שע"ז פ"ב, ומובא בספר הקי' א"א של כ"ק אא"מ זצוקללה"ה פ' חיי וזלה"ק, א"ס כשנתפשט נתהוו כלום של י' ספירות דאצילות וכו' כהדין קמצא דלבושא מיני' וביי [כעין חגב ששמו קמצא שנמצא בתוך לבוש אבל הלבוש אינו מדבר זר רק מעצמו, וכשמתגדל, לבושו גדל עמו] וכו' ומהכאת הכלום דאצילות נעשו י"ס דבריאה ועל דרך זה ביצירה ועשי', ואמנם כבר ידעת כי י"ס דאצילות וכו' וכל אלו הם מתנענעים ע"י מחשבה אחת כדרך כל אברי האדם שמתנענעים ע"י מחשבתו ואין צריך וכו' שיצוה לו

ולדבר לו שיעשה אותה מעשה הנוגע לו וכו'. ולכן עולם האצילות נקרא מחשבה לפי שא"ס איהו וגרמוהי וחיוהי חד בהון וכו', אבל הבריאה אינה כמו האדם עם מחשבתו עצמו רק כ"ב אנשים וכמלך עם עבדיו וכו' לא יספיק במה שתתפשט מחשבתו תוך עבדיו רק צריך שידבר הוא עצמו, וכו' ע"ש.

ובזה נבין גם את החילוק הנ"ל, בין פשט התורה משנה וגמרא, שהם בחי' בריאה ויצירה, לבין קבלה בחי' אצילות, הלבוש אשר יצירה ובריאה מתלבש בו יכול להיות גם מדבר שחוץ ממנו היינו עניני בני האדם ושאיפותם, לא כן הוא בקבלה התגלות האצילות, אף שההתגלות אצילות זו לנו לא אצילות שבאצילות אף לא שבבריאה ויצירה היא, רק התגלות אצילות שבעשי' ולא שבעשי' בכלל, רק בכל איש לפי ערך שלו ועשי' ומצב ומושגים שלו, מ"מ כיון שהתפשטות בחי' אצילות היא, לכן א"א לאורו להתלבש בלבוש זולתו רק כהדין קמצא דלבושי' מיני ובי' וגם השכל וגם נושאי השכל מוכרחים להיות רוחניים ומופשטים.

ולא השכל אשר משיג בלבד, כלומר המושכל אשר בקבלה, מוכרח להיות בחי' אצילות ומופשט, רק גם המשכיל שבו, השכל של האדם אשר בו הוא משיג, מוכרח להיות מופשט, היינו שרק בהמופשט שבשכלו, בהאצילות שלו, הבלתי נודע לו יכול האיש להשיג בקבלה.

כלומר דברי השכל של עולם הזה עד כמה שהוא שכל רוחני ומופשט לפעמים, מ"מ את חלק הגשם שבו תופס האדם, החשבון למשל, השכל שלעצמו רוחני הוא, אבל האדם מדבר ו תופס דברים הגשמיים הנתפסים בחשבון, ג' פעמים ג' עולה ט', לא מסתם ג' וט' מדבר וחושב, רק מן מטבעות וכדומה, אשר כבר ראה וחשב, עד שיכול לדבר מן ג' וט' ולא יפרש שעל ג' וט' מטבעות או דבר גוש אחר שראה ומשש כוונתו, גם בכל החכמות שמעיין, בהגשם שנתלבש בהם המושכל שבחכמה, מדבר וחושב, לכן גם המשכיל, החכמה הטהורה שבאיש, הכח מה, שהוא עיקר חכמת המשכיל, יכול להתלבש בהבינה ומחשבה, התופס בנקל את דברי העולם, ולהבינה, המושכל נתלבש בדברי עולם, ואותם קל למחשבת האדם לתפסם ולחשבם, ובשביל זה גם הכח מה שבחכמת האדם מתלבש בהמחשבה בינה ותבונה שלו, ואוחז ותופס את דברי העולם ומתחכם בהם,

לא כך היא הקבלה, בה הראשית הוא להפשיט כל מאי דאפשר את הגשם שבמושכל ולהעמיק במושכל רוחני בלא גופניות ובלא תפיסה גופנית, ואפילו כשמדברים בהלימוד משמות שנמצאים בעולם הזה, כגון ארץ, כסא [הכבוד], מדות וכו', הכוונה היא

שבמחשבה והשגה, נפשוט את גופניותן, ובהמופשט הרוחני נעיין, וממילא גם הכח מה שבנו היינו בהמשכיל, אין לו בינה ולא מחשבה גופנית אשר יתפוס אותן, יתלבש ויעיין בהן, וצריך הוא לגלות גם מקרבו חכמה מופשטה חלק הכח מה, הבחי' אצילות שבדעתו כדי להשיג בו את האצילות וחכמה המופשטה שבמושכל הקבלה, חלק מחשבה וחכמה שאינו מושג לא לו, ולא להעולם, צריך האיש לגלות מקרבו כדי להשיג בו הקבלה, ובו אפשר להשיג קבלה. בהאצילות שבו יוכל ליגע באצילות המשתלשל, ומי שרוצה להשיג הקבלה באופן זה שמשיג את התלמוד השגה בהכרתו ודעתו המבורר לו, והבנוי על ראיות והוכחות דעות העולם, אינו יודע שאינו יודע מה היא קבלה, רק את סדר עמידת הספירות והמשלים אודותה ידע, ועליהם יטעה לאמר קבלה אני לומד ואצילות אני משיג.

הרבה יש לדבר מזה ומן הדעת הבלתי נודע באיש, אשר צריך הוא להוציאו מקרבו עכ"פ מעט, בלימוד הקבלה. ואי"ה בפנים הספר מתחננים אנו לד' שיזכנו להשיג וללמד בהרחבה ביותר ולע"ע נזכיר בזה איזה דוגמא, נודע שיש למעלה ספירת חסד וגבורה, שכולן רוחניות למעלה מהשגתנו, ומ"מ צריך להאיש להיות איזה מושג מה חסד ומה גבורה כדי שבלימודו לא יטעה על חסד לומר גבורה וכן להיפך, לכן מצייר לעצמו חסד שעושה איש עם חברו בעולם הזה ונותן לו מעות, אבל הלא המעות גשמיי הוא, וא"א למעלה לציירו, לכן מפשיט את החסד לעצמו מן המעות, וחושב, ה"הטבה" שרוצה האיש בקרבו להיטיב לזולתו ולהשפיע לו דבר מן עצמותו, היא בחי' חסד, הן בדעת הברור לו א"א לו לחשוב "הטבה" זו בלא איש נותן ומקבל, ובלי דבר מעות או ד"א אשר נותן לו, אבל כאשר בדעתו הברור לו חושב מן "אנשים" "נותן" "מקבל" "ודבר" "הנותן", דעתו הבלתי גלוי לו, יודע מן חסד המופשט,

וכאשר מרבה האיש להרגיל את עצמו בהפשטה כזו, אז מוציא מקרבו מין השגה מופשטה שביכולתה להשיג מושגים יותר רוחניים המופשטים מן גופיהם והשגותיהם האנושיים. הן השגה בלתי מבוררה הוא לאיש ולהכרתו המבוררת לו, כי אי אפשר לו להביט ולהכיר בהשגה זו כמו שמשיג בשאר השגותיו, לאמר לעצמו אני חושב כזאת ואני מבין כזאת, ומ"מ אין לומר שרק משער הוא ואין בו שום השגה כלל, ושנה בו אבל היא השגה בלתי מבוררה, וגם אין לומר שהשגה פחותה היא, אדרבה למעלה מן הדעת המבורר דעת האנושי, היא, בחי' אצילות שבו, [ולא אצילות שבנפשו ממש, כי אצילות גם שבנפשו לבד ג"כ לא נראה ומושגת לגמרי בו, רק בחי' הארת אצילות הנראה בבריאה ויצירה שלו, יסוד חכמה בבינה], וכיון שהוא בחי' הארת אצילות שבו, לכן

בכחה להשיג מעט דברים מופשטים בלא גוף והשגה חושית, וכשרוצה האיש להכיר זאת, את ההטבה למשל בהשגה אנושית ושואל את עצמו מה זאת הטבה לעצמה, לא יראה ולא ישיג מאומה, מפני שהשאלה וההשגה שרוצה להשיג, בהשגה אנושית רוצה להשיג, ורק מושג המלובש בחושים וגופניים, ב"אנשים" "נותן" "מקבל" "ודבר" "הנותן", יכול להשיג, ולא מופשט בלא כל אלו.

ולא משכיל מופשט אשר יכול להשיג בו רק מושגים בודדים כאהבה או יראה מופשטה, יוציא מקרבו ולא יותר, רק בכלל שכל חדש חכמה והארת נשמתו המופשטה יוציא אשר כל הבנתו ענינים שלימים וארוכים אלו, אחרת תהי', מי שאינו מוציא מקרבו משכיל מופשט כזה להשיג גם דברים מופשטים, אז כשלומד קבלה וגם חסידות רק דברים יבשים רואה לפניו, ועד כמה שברור לו שלמעלה הכל רוחני מ"מ קשה לו ללמוד, כי או שלא ישיג בדעתו מאומה ושונה את הדברים בספ"ק בלא שום הבנה, או שמלא תמיהות וקושיות אצלו אם רוצה גם בשכלו להבין עכ"פ מועט, ואף אם מטעימים לו באיזה משל מבין הוא את הנמשל כמו בכל משל ומליצה מגושם ואנושות, כמו שכבר ראיתי לומד כזה.

הנה מי שגש אל ספר קבלה כאל ספר עיוני מחקורי ובפרט כשרואה בספרי מפרשי הקבלה אשר יפרשו איזה דברים בשכל וסברה גם אנושית גם שאלות מחקוריות אשר יתלבטו בהם המחקרים, וטועה לחשוד ח"ו ח"ו שהקבלה לימוד מחקרי הוא, יותר רזי משאר ספרי המחקר ולתרץ חקירות עיוניות באה, אז בקול מר צורח קוראים אנו לו, רחם ועמוד, ואל תעיז לכנס ולטנף את מקדש ד' היכל האצילות, אף על מפתן קודש הקדשים ברגליך המזוהמות אל תדרוך ואת כפות המנעול בידיך המגואלות לא תיגע. אבל גם מי שיודע ומאמין שהתורה בכלל התגלות והמשכת אור נשמה של ממש היא, והקבלה התגלות ממרום התגלות בחי' אצילות היא כנ"ל רק שחושב שאף שהמשיכו הקדושים אשר מלפנים לגלות בה נשמות ואורות עליונים מ"מ הלומד בדברי קדשם ומכש"כ אנשים כערכנו רק את הלימוד הקודש אשר השקיעו בשכל, לנו ללמוד, ועוד מוסיף להוכיח ולאמר הלא גם התלמוד קודש ונשמה הוא, ומ"מ רק בשכל לנו ללמדו ומכש"כ להמתחילים ללמוד, ולא יזכרו כי התלמוד נמשך ליצירה ובריאה אף אנושית וגם לעניני בני האדם לוה ומלוה וכו', והקבלה התגלית בחי' אצילות היא, ומדברת מן הדברים אשר במרום כנשמות, שמות, ספירות וכו', גם איש כזה, בלימודו בשכל לבד לא ידע ולא ישיג מאומה בלתי טעותו וקושיות כמו שאמרנו מקודם.

והרח"ו ז"ל בהקדמתו הקדושה לעץ חיים מזהיר בזה הרבה, ובתוך דבריו אומר בקדשו, אין ספק שדברים אלו לא יובנו בעיון אנושי חומריים וכו', ומביא את הקדמת הרמב"ן ז"ל על התורה שמרבה להזהיר בזה ע"ש. ובהיכל א' סוף שע"א אמר בקדשו והנה בהיותך מעמיק ומעיין ועומד על בירורים של דברים אלו אז אפשר שתוכל להבין מאמרים אלו אם יהי' אלקים עמך בהיותך תמים לו כי לא ימנע טוב להולכים בתמים עכ"ל הק'. חושב אני שאף זאת שמספרים מאנשים שלמדו קבלה ויצאו חוץ לשיטה ר"ל, ג"כ לומדים כאלו היו.

להקדושים היתה הקבלה ראי' נבואית כנ"ל אבל גם לנו דור העקביים כשמוציא האיש מקרבו את בחי' הארת אצילות שלו, הנ"ל, אז בכלל, תורת ההשגה שלו אחרת, והדבר אשר יקשה לשכל האנושי המשיג דברים אנושיים, יובן לשכלו המופשט הזה אף עונג רוחני יתענג ממנו, הן גם לו ישנה השגה גם אנושית, וגם ממשיל משלים מדברי העולם בהבינו ענינים מעניני הקבלה, אבל הם לו רק הראשית במה לפתוח את ההשגה המופשטה, המושגים המובנים והנמשלים הרוחנים שלמעלה מההשגה החושית. וכשלומד מהספיקות ושאר ענינים רוחנים עליונים, אז בידיעתו האנושית יודע רק מסדר העולמות ומן התפשטותם בעולם הזה למטה, אבל עיקר ידיעתו היא עם החכמה הנעלמה שבו אשר מוציא מקרבו ובה ישיג את המופשטים והרוחניים הטהורים שבמושגי', ולא שידיעה כזו נשארה מוסתרת ממנו, בדעתו הנעלמה, והוא רק משער אותה, רק ברורה וודאית לו יותר מכל שכליים האנושיים, מפני שהארת ידיעה והשגה זו כבר גילה בקרבו הארת ידיעה שאינה כידיעה האנושית, לא הבאה מראיות והוכחות לבד, רק עצם הידיעה גילה מקרבו, הן צריכים עוד להאריך בזה, אבל אין כאן המקום, ודי' יעזרנו להאריך בפנים הספר.

אבל עם כל זה גם השגה זו, אינה עוד כל השגתו בקבלה, כי העיקר הוא לזכות לניצוץ הנבואה אשר בקבלה כל אחד לפי מצבו, וההשגה המופשטה אשר מוציא מקרבו היא רק הכלי אשר בה יקבל את אור האצילות. בעשי' שלו מקבל האיש את התורה שנתפשטה אליו לעשי', וביצירה ובריאה שלו שהוא שכלו, מקבל את שנמשך ליצירה ובריאה, והאצילות שלו נעשה גוף וכלי שאור האצילות בחי' קבלה, בו יתגלה, שעל ידי שמרבה ללמוד איזה זמן בהדעת הזה שאינו מסוגר ואסור בגבולות הגופניות החושיות, שהוא בחי' אצילות שלו, זוכה שגם בחי' ניצוץ הנבואה שבקבלה על בחי' אצילות שלו יתגלה,

וכל אחד לפי מצב טהרת גופו וחושיו ודעתו בכלל, זוכה לפעמים שיתנוצץ לפניו מן גדלות ד', שלא ראה עד עכשיו, גדלות אשר למעלה מכל עשר הגלגלים דעשי', עשר כתות מלאכים דיצירה, י' כסאות דבריאה, עשר ספירות דאצילות ומכל הפרסות ועולמות אין מספר, שלמד ויודע אותם מספרי קבלה, ובראי' בלתי חושית ולא דמיונות ח"ו דרך כולם אל הארץ קדשו מביט, ונפשו מזדעזעת ומתבטלת עד שיש שגם מתבושש וירא אף להתפלל ומכל שכן לבקש את צרכיותיו הפרטים, ורק כיון שיודע שאדרבה זהו רצונו ית' שנתקשר אליו בתפילה ועבודה לכן מתחזק ועובד ומתפלל ביראה ואהבה ותשוקה אליו ית', הן מפתה היצר הרע אותו לפעמים לאמור שזהו רק דמיון, אבל גם את היום היו יכולים להכחיש כי לא יום הוא לולא ראוהו בחוש,

ולמה זה לא יתכשר האיש להעלות ראי' זו בו תמיד, אם רק פעולת דמיון עצמו הוא, ולמה כמעט שאין בידו לראות זאת ורק כממילא באה לו והוא רק מתכשר שיזכה לה.

ולימוד קבלה באופן זה בהסרת הלבושים כל אחד לפי מצבו, גם מהמשכיל המשיג וגם מהמושכל המושג, עם הכנה קודמת בעבודת המצות בפועל בלימוד התורה בפשטות וכו' מאירה ומקדשת את ישראל ומאחדתו בד' ביותר, כי הן כל התורה התלבשות המשכה והתגלות ד' היא, אבל מה אחרית ותכלית ההתגלות הזאת, לכנוס אל תוך קרב האיש בשעת לימודו השגותיו ועבודתו הוא התכלית, כי מתי התורה ומצות נשלמות, כשאיש לומדה ומקיימה, הוא ית' אין סוף הוא, ואהבתו ותשוקתו אל איש הישראל אף הגופני בעולם הזה בלי סוף הוא, ולא נתקררה תשוקתו עד שנכנס גם אל תוכם ממש דר ומתיחד עמהם. כך הוא ענין הנבואה וכך התורה, ולא עוד אלא שגם התלבשותו ית' במרום בספירות, כסאות, מלאכים וכו', שורש התלבשות זו, התלבשות בישראל היא, ודי לחכימא ברמיזא, הישראל ראשו באצילות כל הנאצלים ותחתיתו בתחתיתם.

עוד נדבר מזה בעזרת ד', ולע"ע שתוק והבין מה שאיתא בזוה"ק שישראל אחוזין בגופא דמלכא, גם הראובן ושמעון אשר בעולם הזה נאחזין בגופא דמלכא, מפני שגם למעלה וגם למטה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת הם כגון שאור ד' בהם מתלבש, ובכל גוף ישנם אברים שונים, ספירות, כסאות, מלאכים, נביאים, חוזים, תנאים, אמוראים, מקובלים וחסידים, והוא שיעור הקומה שלימה, והבן.

פרק ג

כשהיתה להבעש"ט זצוקללה"ה עלית נשמה בשנת תק"ז הי' בהיכל המשיח ושאל את המשיח אימתי קאתי מר, ענהו המשיח כשיפוצו מעינותיך חוצה, כנודע באגרת הקודש שבספה"ק פורת יוסף.

החסידות אחרית ההתגלות לפני המשיח אשר יבא ב"ב, וראשית זריחת קוי אור קדושתו היא, עיקר התגלות המשיחית נכללת בפסוק "ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים", ויסוד תורת הבעש"ט זצ"ל נכללת בהפשט אשר גילה בקדשו על הפסוק "מלא כל הארץ כבודו".

רבים אף רבים בתורה הרבו לרדוף את הקדוש ישראל בשביל זה, באומרם שח"ו מגשם הוא בזה את כבוד של מעלה, אבל העיר וקדיש אשר מן שמיא נחית קדושנו הבעש"ט זצ"ל ידע שלא לבד שאינו מגשם ח"ו רק עוד מרבה ומגלה את כבודו ית' בזה, ולא רק פשט ושכל אומר בזה רק את השחר שלפני המשיח ממרום העיר, ואם לא יתנו להקדים את השחר, ולא יתרגל העולם בהארת השחר אז את השמש של המשיח, ח"ו מפריעים מלעלות, לכן הכריז בקדשו ואמר לא בלבד שבתוך כל דבר מדברי העולם, חיות אלוקית נמצא, ועל חיות הזה גשם הארץ סובב ומסתיר, רק גם הגשם וגם הארציות רק לנו כגשם נראה ובאמת הכל אלוקות, וצריכים רק עינים לראות וגוף המתקדש, ואז כשאתה מסתכל על העולם, אתה מביט על אלקים ואלקים עליך, "מלא כל הארץ כבודו", אף הארציות, הלבוש והכלים מלאים הארת כבודו ית' הם, והוא הראשית של ומלאה הארץ דעה וכו' אשר יקוים בביאת המשיח ב"ב, שגם הארץ תמלא דעה את ד'.

ההמשכות וההשתלשלויות שהיו עד עתה, המשכה בכל פעם יותר גדולה ויותר למטה, כנ"ל, רק המשכה בתוך הכלים היתה, משא"כ המשכת והתגלות של הבעש"ט ותלמידיו זצוקלל"ה חדשה היא, המשכה אף בתוך דופני הכלים בעצמם, עד שגם הן יתהפכו לאור, ולא יתהפכו דוקא רק יתגלה אורם, כי מה הם, ד' ברא אותם מאור, אם כן אור ד' המה.

נודע דשורש האותיות והכלים גבוה משורש הפנימית, והם נאצלו מתחילה כמבואר בע"ח היכל א' שע"ד ובפרט בדרוש של הרב ר' גדלי' הלוי שם, ובשע"א ענף ב' בהגהות וביאורים אות א' מביא חילוק, דכלים דמלכות דעשי' עשה הוא ית' בראשית הבריאה אף קודם א"ק ואצילות, והאורות שלהם היינו דמלכות דעשי' עשה בסוף ע"ש, זאת אומרת שהכלים דעשי' נבראו קודם אורותיהם, אף קודם אורות של א"ק ואצילות, שורש הכלים אף דעשי' גבוה מאוד, ורק אח"כ נתעבו ונעשו כלים מסתירים, וגם בשכל פשוט

יכולים להבין מעט זאת, כי באמת מה היתה הכוונה בבריאת הכלים, לגלות בהם אורו יתי, שבלעדם לא היי אפשר שאור די יתגלה ורק ע"י הכלים מתגלה, והנה באדם ובדבר גשמי להבדיל, שהעושה עם דבר הנעשה והכלים, הם בי דברים, אז יכול להיות שכוונת העושה היא להיטיב, ומ"מ פועל את ההטבה בדבר לא טוב ויסורים, שמטיב למשל להחולה, ע"י הסכין שעושה בו ניתוח ר"ל, שהסכין רע, אף שמחשבתו טובה היא, משא"כ אצלו יתי להבדיל שהכל רוחני ופעולותיו אינן בדבר שחוץ ממנו כמו שאינו יודע בידיעה שחוץ ממנו [רמב"ם פ"ד מהלי יסודי התורה] א"כ פעולה זו היינו גם הכלים בעצמם מן הארת רצונו ומחשבתו יתי נעשית,

ומה רצונו ומחשבתו יתי בהם לעשות צמצום והסתר, כדי שיתגלה הארת קדושתו יתי, זאת אומרת, שפנימיות רצונו וכוונתו שהם פנימיות הכלים התגלות אלקית הם, ורק חיצוניותם הסתר, אבל טרם שנתגלה בכלל בעולם, פנימיות רצונו ומחשבתו, היינו קודם ראשית התגלות של בחיי תיקון המשיח, אז צד חיצוניותם שהוא ההסתר, היי נראה בהם, עד שבריבוי השתלשלויות נעשה בעולם הזה עולם גשמי אף של סט"א וחטאים ר"ל,

מה שאין כן לעתיד כשיבא משיח צדקנו ואור פנימיות רצונו יתי יתגלה, אז צד הפנימיות שלהם, לא המסתיר רק המגלה אשר בתוכם, יתגלה גם הס"ם יתעלה להיות שר ומלאך קדוש ורק הרע אשר בתוכו ירד, האות מ' [מות] תסור ממנו וישארו בו אותיות סא"ל בגימטריה הוי אדני שמות הקודש, הורה לנו הבעש"ט ז"ל, וגם הכלים בעצמם אף של עולם הזה, קדושתם יתגלה, ומלאה הארץ אף הארציות יהי קודש,

הן גם הרעישו מתנגדיו על הבעש"ט זצ"ל למה זה הקדושים אשר קדמו לו לא מצינו שיבארו כך את הפסוק מכה"כ ולמה יוציא הוא את הפסוק מן פשטו אשר ביארוהו מקודם שרק בתוך הכלים ועולם הגשמי כבוד וחיות די נמצא, אבל כבר אמרנו ושנינו מקודם שכל הקדושים לפידי אש מאורי עולם, לא פשטום בלבד אמרו בדברם את תורותיהם הקדושים, רק המשכיות נשמות ממשיות המשיכו בהם, ומקודם שעיקר ההמשכות היו להמשיך את האור הפנימי הממלא את הכלים, וקדושת הכלים אשר צריכים לקדש אותם היתה רק כדי שיוכלו לקבל האור וכפי שיזדככו ויתקדשו בחינה זו של אור יקבלו, לכן גם את הדעת וההשגה אשר בפשט הכתוב מכה"כ ג"כ באופן כזה נתגלה, שבתוך הכלים אור וחיות די נמצא, לא כן כשגילה הבעש"ט ז"ל את אור גם של הכלים שגם הם אור ולא מסתירים רק מאירים, גם הדעת וההשגה אשר בפשט הכתוב מכה"כ גילה שגם הכלים אף הגשם אור קדושת די היא.

הנה בהכשרת האברכים שאלנו מה זאת חסידות ועבודת החסידות, כי אי אפשר להשתפק בתשובת אותם האנשים האומרים, שההתלהבות בתורה, תפילה ועבודה היא החסידות, מפני שהגם שבאמת היא עיקרה, מ"מ הלא גם המקובלים אשר מלפנים האר"י תלמידיו ותלמידי תלמידיהם זצוקללה"ה בטח התלהבו בעבודותיהם בלהבי קודש למעלה הרבה מהשגתנו, ואם נאמר שבדור אשר לפני הבעש"ט זצוקללה"ה נתקררה ההתלהבות, והוא ז"ל שוב חידשה, כי א"כ למה זה בשם חדש "חסידים" יקראו, ולא בשם מקובלים, ולמה הרעישו המתנגדים נגדם, אם לא חדשות חודשו, ע"ש, ובדברינו שדברנו בזה ע"ע ואשר נוסיף אי"ה בזה לדבר הנני מקוה לדי שגם לנו יתברר מעט לפי השגתנו הקטנה מהות החסידות.

לפי סדר השתלשלות הנ"ל, מן תורה שבעל פה ואילך נתגלו האורות בתוך כלים, ובאיש בהשגה, אם בהשגה אשר נראית גם כאנושית, בתלמוד, ואם בהשגה ושכל אשר גם האיש רואה אותו ליותר עליון, בקבלה, לכן יסוד התגלויות אלו הוא הלימוד וההשגה בשכל. לא כן היא החסידות, המשכתה אינה מוגבלת בשכל לבד רק בכל, אף בהכלים בעצמם, ואם גם את הכלים היא מאירה, ואם עיקר יסודה הוא לגלות גם האור אשר בנמוכיות, אם כן למה זה יגרע כל הגוף מן שכל האדם, הן נמוך הוא הגוף מן השכל אשר בו, אבל הלא זה עיקר החסידות לגלות האור אשר בנמוכיות ושגם הוא קודש, לכן גם הגוף גם מדותיו של האדם פועלים במרום.

סדר העבודה עד תקופת החסידות הי' להכניע את הגוף עם הרגשותיו ולהשקיט את מדותיו אף להסתגף כדי לרוצצן שלא תפעלנה מאומה, כי כולן רעות הן, ורק אז ימשיך האיש עליו אור, אם אור רק של נשמתו יעורר אשר תחלץ מגופו, או גם אור יותר עליון מנשמתו, והכל בהשגה, בחכמה, במחשבה ובכוונת ויחודים, החכמה היא עיקר הקדושה אשר באדם, והכוונות הן העיקר אשר בכחן להמשיך אור ממרום, בעשית המצות לבד, את עולם העשי' וחיצוניות העולמות מתקנים, ובהשגת החכמה ובכוונות עולמות אצילות, בריאה ויצירה, וגם פנימיות העולמות מתקן כנודע מפרי ע"ח ריש שער התפילה, ובמקדש מלך איתא בפי' ויקהל ר"י ע"ב וז"ל הקי' ודאשתאר וכו', אשר משם ראי' ברורה כי העושה המצוה יהי' לו חלק ממנה כפי הבנתו עכ"ל הקי', היינו שחלק עשית המצוות בערך הבנתו של האיש תלוי, אם מכוון ולפי ערך שמכוון הוא יכול להמשיך אור ממרום, וגם ההתעוררות וההתלהבות טובה היא רק אם ממרום באה, היינו רק בצדיק גדול שהכניע כבר את גופו והרגשותיו, שהתעוררותו היא רק מנשמתו הקדושה היא, או עוד השפעה למעלה ממנה, כי הגוף, מאווייו והתעוררותיו, לא טובים

הם, ואותם צריכים רק להשקיט ולהחרש ולכלה שלא יפגמו אותנו ולא יפריעו את עבודתנו העילאה אשר במוחנו בההשגה וכוונות,
משא"כ החסידות כיון שגם אל הכלים היא מאירה, ועיקר הארתה היא לגלות שגם הנמיכיות, העצם שלה אור וקדושה היא, לכן גם עבודת הגוף של האיש לא להכניע ולהשקיט את הגוף שלא יזיק ולא יפריע בלבד הוא, רק גם לגלות את קדושתו ולהעלות את מאוייו ונטיותיו לעבודה עילאה היא, ושאף מדות הרעות יסודן אור קדושה. ומהמגיד הגדול זצוקללה"ה איתא עה"פ "ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא", שגם אהבה רעה שנתעוררה לו לעבורה וליקח את אחותו ר"ל, יסודה ספירת חסד של מעלה היא, שנשתלשלה ונתקלקלה בו, עכ"ל הק'.
ומעתה לא די לאיש להכניע את מדותיו לבד כי האם האיש הישראלי חי' רעה הוא שדי לו שלא ינגח לא ינשך ולא יזיק, והאם אפשר שנשמתו תתאחד בד', אם גופו ומדותיו מארת פתנים בצה ותל של אשפה מזוהמה הוא, שרק להרחיקה ולהשליכה עומדת, גם הנמיכיות שלו קודש וגם בהם צריכים לעבוד ולהתדבק באביו, מלכו וקדושו. ואם יתבונן איש באהבה רעה אשר מתעוררת בו לאמר, הלא אהבה זו מספירת חסד ממרום היא ואיך אני מטנפה באהבה רעה כזו, גם מזה יתעורר באהבה לד', וגם התעוררות אהבת ד' כזו שבאה מאהבה גרועה כזו, אהבה גרועה שנתהפכה לאהבת ד' והתורה, גדולה היא.
ולא זו אף זו, אלא גם מי שרק דומה לו שנתעורר במדות אהבה, יראה וכו', ורק דמיון הוא לו, ג"כ טובה היא, כמו שאיתא בהקדמת שערי היחוד והאמונה להה"צ ר"א זצ"ל בשם המגיד הגדול זצוק"ל, עה"פ "ואל מי תדמיוני ואשוה" אף שרק דמיון הוא ג"כ יאמר קדוש, מפני שבאמת האיש הישראלי ביסוד קדושתו מתעורר באמת לד', ורק חיצוניות הגשמיות שנשתקע בה ע"י מעשיו ומחשבותיו אשר לא לד', המה המעצרים אותו, ועתה שנתגבר עליהם וגם בהם רוצה להתעורר, רק בהם ההתעוררות דמיון לבד הוא, אבל לעצם הישראליות שבו בשעה זו התעוררות אמיתית היא, אף בשעה שהאיש הישראלי עוסק בצרכיו הגשמיים, מסחר ומלאכה, אם על דרך התורה עושה אותם, עבודה היא לפי דרכי החסידות,
והקדוש הבעש"ט אמר מה אם איש לומד דיני המחליף פרה בחמור גדול הוא לפני הקב"ה מכש"כ כשבפועל מחליף פרה בחמור ושאר עניני מסחר ומלאכה אם ע"פ התורה עושה שמקיים התורה בפועל, שגדול הוא לפניו ית', ועוד מימי קדם הודיעו לנו קדושינו שכך תהי' עבודת והתגלות המשיחית וזה לשון המדרש רבה בראשית כ"ו, לפי

שבעולם הזה הרוח היא נבזקת באחד מאבריו [לפי מפרשי המדרש, היינו בשכל] אבל לע"ל היא נבזקת בכל הגוף הה"ד ואת רוחי אתן בקרבכם [יחזקאל ל"ו] עכ"ל המדרש, וכיון שהתגלות זו של הבעש"ט זצ"ל ראשית זריחת קוי המשיח היא, לכן התקדשותה גם כן בכל הגוף והגופניות היא, לא בשכל וכוונות בלבד.

ומעתה לא פליגי בזה קדושי עליון אלו כי עד הבעש"ט זצ"ל שהיתה ההמשכה בתוך הכלים לבד, והכלים נשארו רק מקבלים ומסתירים אז היו צריכים לרחק את עניני עולם הזה ככל שאפשר, כי רק כלים מסתירים הם, מה שאין כן כשהתחילה המשכת והתגלות של בחי' תיקון של לעתיד ע"י הבעש"ט זצ"ל גם בעצם הכלים והכל מתתקן וקדושתם מתגלה, אין צריכים לרחקם רק להעלותם ויהיו גם הם למאורי אור לעבוד בהם את ד'.

הן אמת שהעבודה בדברי קדושה בתורה, תפילה וכו' פנימיות האור גדולה הרבה מאוד בלי הבדל מן קדושת הכלים ודברי חול, אבל הלא גם במרום מדרגות שונות באורות וספירות ישנן זו למעלה מזו למטה מזו, וגם עולם הזה ועניניו, מדרגה ובחינה הוא באורות ד', מדרגה התחתונה שבד' עולמות.

כל העולמות ומלואם, גם כליהם וגופיהם הארת אלקות הם, כל אחד כפי בחינתו ומדרגתו, עולמות העליונים הרבה יותר מאתנו ומהשגתנו, ועולם הזה כפי בחינתו, ועם כל זה שורשו של ישראל למעלה מכולם, חד הוא עם הקב"ה, כי אורייתא וקב"ה וישראל חד, ולא עוד, אלא גם כל העולמות בו משתלמים, בהעולמות יש הארה רק מן הארת ד', ובישראל, הארה גם מן עצם אורו ית',

[הג"ה הארה אינו עצם אור רק הארה ממנו, אור הנר עצם האור הוא והאור שבבית רק הארה ממנו הוא, וישנה גם הארה מן הארה כגון שהחדר אשר בו הנר, פתוח לחדר אחר לא כנגד האור, ולא אור הנר נכנס לחדר הב', רק הארה, מן ההארה שבחדר, שהיא הארה לא מאור רק מן הארה, הארה פחותה מן הארה הא' שהיא הארה מנר]

והוא גם הדבר שבישראל יש בחירה ולא לזולתו לא להמלאכים ולא לצאצאי עולם הזה, כלומר הבחירה היא, רצון המתחיל כאן באיש, האדמה שצומחת לא בה תלוי ולא בה מתחילת פעולתה רק בהגשם אשר הניעה, והעננים ממטירים את הגשם, מפני שכח אחר סובבם, אך הבהמה הרוצה וההולכת ממקום למקום לא בה מתחיל הרצון שלה רק בהעשב שראתה והעשב סובב את רצונה, והיא מוכרחת מן העשב וא"א לה שלא תלך, והוא ית' סובב כל סבה ומכריח את כולם ומסבב את כל סיבות העולם שתזריח השמש וע"י חום השמש ירד הגשם ויצמיח, כל אחד באיתו, וכן שירויח זה ע"י סיבה זו או ח"ו יענש או יחלה אם מעצמו או שילך למקום פלוני ששם נמצא חולה כזה ותתדבק

בו מחלה זו, וכן שיברא, הכל ע"י סיבות שונות שמסבב, ובו ית' מתחיל הרצון החפשי לא ח"ו מפני איזה הכרח אחר, רק מפני שכן רוצה.

כך היתה בריאת העולם ברצון הפשוט וכן הוא בבריאה המתמדת והולכת שהוא ית' בורא ומחדש בכל יום תמיד מעשי בראשית ומנהג אותם תמיד. וכיון שכל העולם הכרחי, א"כ אין בעולם ומלואו רצון לעצמו המתחיל בו, למשל, הבהמה אין שום רצון אשר יתחיל ממנה לומר שכן רוצה מפני שרוצה, רק מזולתה מתחיל, שסובב את רצונה ההכרחי כגון העשב שראתה וכדומה, אם כן אין הרצון מתחיל בה, ורק האיש יש בו רצון חפשי אם לעשות או שלא לעשות, לחשוב ולדבר או שלא לחשוב ושלא לדבר, אם כן באיש הישראלי ישנה הארה גם מהאור ומעצמותו ית', עד שגם הארת רצונו, רצון של ה"פעול" וה"מתחיל", בו נמצא, ובכל העולם רק הארה מן ההארה "הנפעלה" ממנו ית', נמצא, לכן כל דבר רק בזולתו תלוי ולא בו מתחיל הרצון והמחשבה.

אמור מעתה ההתגלות שבכולם, ע"י איש הישראלי משתלמת, כי על ידו גם הארת עצם אלקות מתגלה, כולם את ההארה מן בחי' לבוש מגלים, והאיש הישראלי גם את המתלבש בהם מגלה. ואנו שאין יכולים לדבר מן העולמות שלמעלה רק מן עולם הזה רואים שבכל העולם ישנן מדות, גם בבהמות וחיות אהבה זל"ז ויראה זמ"ז, אף ניצוץ חכמה בהם כי כולם בחכמה עשית, אבל כולן הכרחיות הן, מוכרחות הן לאהוב בשעה זו ולירא בשעה זו, להשכיל זאת ולהערים זאת, אם כן רק חיצוניות וכו', המדות בהם מתגלות, ופנימיות המדות והחכמה שהיא הארת בעל החכמה ובעל המדות, שבו מתחילות החכמה והמדות, חסר בהם. הן גם בהכלים אור אבל אור הארה, רק מן ההארה, לא מעצם האור שבו מתחיל האור, והאיש הישראלי רוצה בכל, ובו החכמה והמדות מתחילות, לכן בו גם נשמת ופנימיות המדות והחכמה מתגלה, ובו כל העולם נשלם ונתתקן, בלעדו חסרים הם כי הם ככלי בלא נשמה ועמו כולם נשלמים.

לכן אהבת ישראל כ"כ גדולה, אשר בדרכו של הבעש"ט זצ"ל, ג"כ תוצאת דרך עבודתו הקדוש הוא, הכל הארת אלקות, ואיש הישראלי הארה גם מן עצמותו ית', וכל העלומות בו משתלמים, ואיך זה אפשר לאהוב אותו ית' אם אינו אוהב אהבה גמורה גם את ישראל אשר בו הארת גם העצם, ואת כל האיש הישראלי צריכים לאהוב ולהשתדל גם לטובת וצרכי גופו, כיון שכולו מראשו ועד רגליו, מפנימיותו לעד חיצוניותו חתיכה של קודש הקדשים הוא, ובספרי כ"ק אא"מ הרהצוה"ק זצוקללה"ה איתא שגם למסור נפש צריכים בשביל ישראל, ואז יותר נתגלה אהבתו והתקשרותו לד', משל למלך שכאשר מי מעבדיו מוסר נפשו גם בשביל בנו, אז רואה שכ"כ מקושר הוא לו, עד שלא בשבילו

רק גם בשביל בן המלך מוסר נפשו, עכ"ל הק'. [הג"ה ועיין בליקוטי תורה מהרב זצ"ל בסוף שיר השירים עה"פ "כי כאשר השמים חדשים" וכו' וז"ל הק' אך הנשמות שירדו למטה בעולם הזה וכו' ממשיכים תוספת אור בגן עדן מעצמותו יתברך וכו' שישראל ממשיכים מבחי' אתה קדוש לבחי' ומשך קדוש ע"ש, כי שמך היא בחי' הכלים המשתלשלים בכל העולמות מעלה ומטה, וממשיכים מן בחי' אתה היא המשכה מבחי' עצם אלקות.

ההקדמה זו מבוא השערים כתבתי טרם לקח ד' את זוגתי הרבנית הצדקת מרת רחל חי' מרים בת ההצוה"ק רבי ירחמיאל משה זצללה"ה, ממני. אל תחת כנפי שכינתו, ועוד קראה אותה כמו שקראה כמה מיתר כתבי, והעירה אותי לבאר בזה איזה דברים ובפרט זאת, שלפי דברינו בזה הבחירה הארת עצמותו יתׄ שרק לישראל היא, והלא לפי הנראה גם לעכו"ם יש בחירה.

ואם כי בדעתנו לדבר מזה בפרטיות בפנים הספר הזה כשיעזור ד' ויזכנו לחבר, מ"מ בקיצור נאמר עתה, שהא שאיתא בח"פ להרמב"ם זצ"ל פ"ח ומובא הלשון בהקדמה זו הלאה פ"ז, שישנם עכו"ם האומרים שהאדם מוכרח במעשיו, ולא חפשי בבחירתו, הוא מפני שהרגישו בעצמם שהם הכרחים, כי "וחסד לאומים חטאת" ואמרו חז"ל ב"ב י' ע"ב שכל טובו דעבדין לגרמייהו עבדין, כמו שאמרו חז"ל שכל צדקה וחסד שעושין אינן אלא להתייהר, היינו שכיון שטבעו ונפש בהמיות לבד להם, לכן מוכרחים כבהמה במעשיהם עד שגם הטוב שעושים לא מבחירה חפשית שבחרו, רק לגרמייהו, וככל בעל חי שעושה לצרכו כן גם הם בהטוב, א"כ אין זאת בחירה המתחלת בהם, זולת לישראל שנפש קדושה להם ממעל לנפש הבהמיות, ולא מוכרחה ממנה רק יכולה היא להכריח את נפש הבהמיות עם יסודות הטבע לרצונה, להם ישנה בחירה אמיתית].

ומעתה נשוב אל אשר התחלנו בפרק הזה, קודם התגלות החסידות עיקר העבודה וההמשכה היתה במחשבה לבדה בכוונות ויחודים, לכן רק הצדיקים הגדולים יכלו בעבודתם להמשיך אור ממרום, ואחר התגלות החסידות, העיקר שלה הוא בעבודה גם החושית וגם הגופנית, כי אם גם מדות הגופניות של איש הישראלי מדות עילאות הן, א"כ כמו שההשגה בתלמוד ממשית היא רק כאשר מקיים האיש גם המצות בפועל, ואם לאו לא תועיל לו ההבנה, והמחשבה וההשגה לבדן לא תקרבנה אותו אל קדושת התורה כמו שדברנו לעיל בפרק א', מפני שהוא מושכל לבד בלא המשכיל, כן גם ההשגות והכוונות בענין הספירות עם שמות הקדושה התלוים בהם אשר ישיג ויכוון האיש בדעתו, תפעלנה רק כאשר יפעל בהן גם בפועל, ומה פעולתו בהן בפועל, בהמדות שנמצאות בקרבו שהן ספירות ומדות עילאות יעבוד את ד' באהבה, יראה, תפארת וכו', ואז כשמתעורר בהן בתפילה ועבודה וגם מכוון הכוונות, גם הכוונה נשמה של ממש היא, ובו דבר שלם מדות עילאיות עם מחשבה שהיא מחשבה עילאה חכמה ובינה של הספירות, וחוץ מן הקדושה אשר בקרבו, מוסיף להמשיך קדושה עילאה מעולמות

העליונים ג"כ, משא"כ כשאינו מתעורר במדותיו ורק במחשבתו לבדה מכוון הכוונות, מה תועלנה לו המחשבות לבדן, ומה יועיל לאיש שיכוון שהוא בירושלים אם בפועל בחו"ל נמצא,

גם בזוה"ק ובשאר ספרי מקובלים מצווים הרבה על העבודה שבמדות לאהבה וליראה, והתורה צותה ואהבת וכו' ויראת וכו', אבל בהם עבודות אלו לאדם כמו שאר העבודות שמצווה עליהם, כי גם בגופו מצווה לעבוד ולעשות, לאכול מצה וכו' כן גם במדותיו, אבל לא ראינו מפורש בהם שפעולות אלו תהיינה פעולות עילאיות, וכמו המצוות והעבודות בעשי' כן גם המדות אהבה ויראה לד' מתעלות בעיקר להיות עבודות עילאיות רק ע"י הכוונות, אם מכוון ומיחד בהן במוחו הכוונות ויחודים הנמצאים בספרי המקובלים, בפרי ע"ח, ספר הכוונות, סידורי האר"י ושאר כתבי האר"י זצוקללה"ה. משא"כ ספרי החסידות והעבודה אשר בהן, מלאות בעיקר בעבודת הגוף איך לתקן המדות ולהתפעל בהן באהבה, יראה וכו', ושהן בעצמן עבודות עילאיות והעיקר בעבודה, ולא עוד אלא כיון שמצאו קדושינו שלא כל אחד יכול לפעול בשניהם, לכוון את הכוונות וגם להתפעל במדותיו, אמרו לוותר על פעולות המחשבה והכוונות מאשר על עבודת הרוח והגוף במדות.

וכמו שהבאנו בחוה"ת ג' מאמרים מאמר ב' מסידור הרב הזקן זצוקללה"ה, שבפרטיות כוונות התפילה אף מי שיודע לכוון ג"כ לא כ"א יכוון אותן, בשעת התפילה יכוון רק את תמצית הענינים ואת פרטיהן ולימוד בשעת הלימוד חוץ מכוונות קריאת שמע שצריך לכוון ע"ש.

וכן איתא בספר סור מרע מהגאון הצדיק המקובל הקדוש ר' צבי מזידיטשוב זצוקללה"ה בחלק הב' שנקרא ועשה טוב, לא שדעת קדשם שאין צריכים את הקבלה בכלל ח"ו, כי הלא אומר בסידור הנ"ל שילמד מקודם וידע את הענינים וכו', וכן בספר הקדוש נועם אלימלך פרשת לך בד"ה ויעבור וכו' איתא, וזה דעת קנה הכל קנה, ר"ל שמתחילה צריך האדם שיהי' לו ידיעה ע"י לימוד כל העולמות ואז הכל קנה ר"ל שיוכל להעלות ולבוא למדרגה לכוון העולמות וכו' וזהו עיקר בתפילתו דהיינו שיתפלל בשורש השייך לאותה תפילה עכ"ל הק'. ובפי' קדושים איתא שמי שרק מאמין שיש בורא אחד אמיתי ואינו חוקר ודורש כל מעשיו יתי' הנפלאים בעולמות העליונים וספירות ואיך נאחזים בשם הקדוש, אז לא זהו דרך האמיתי, ופגם הוא לו, וכן בספר סור מרע הנ"ל בההוספות הצה"ק רצי"א זצ"ל בעל הבני ישששכר איתא וז"ל הק' וידוע תדע שלא יבינו את דברי הבעש"ט זצ"ל אם לא למי שעוסק בחכמה הקדושה עכ"ל.

ע"פ דרכי הקבלה לבד, כיון שאורות העליונים למוח ולדעת האיש לבד נמשכו, לכן רק בדעתו ובהכוונות שמכוון יכול להמשיכם, וכשמכוון הכוונות, רק הענינים שבמרום הוא מכוון, ובדעתו ממשיכם להעשי' שלו, לכן לא כל אחד הי' יכול ללמוד קבלה, רק הצדיקים שבטלו את גופניותם ואור האצילות שנשתלשל ממרום דבק בהם, אז בכוונותיהם שאור האצילות נמשך להם, שהם מכוונים, ממשיכים את האורות, ורק עם הכוונה יכולים להמשיך גם לשעי', כיון שלהאצילות של האיש היינו מוחו, נמשך אור העליון כנ"ל, ולא כל אחד זוכה לזה, כי האיש שלא נזדכך הרבה, ואור האצילות למעלה הרבה ממנו, לא יזכה להמשיכו גם כשיכוון את הכוונות באצילות שלו היינו מחשבתו, משא"כ החסידות כיון שבכל איש הישראלי המשיכה האורות, אף בחושיהם וגופיהם גילתה ספירות עליונות, לכן הכוונות שמכוונים לא הענינים שבעולמות העליונים בלבד מכוונים, רק גם שבקרב איש הישראלי, כי גם בו ממשיות אורות העליונים ונשמות נמצאים,

לכן ב' חילוקים יוצאים מזה, א' שמקילים בלימוד הקבלה שאפילו מי שלא נתתקן בכל התיקונים יכול ללמדה, ובספר סור מרע וע"ט הנ"ל איתא שבדורות הללו אפילו הבעלי בתים צריכים ללמוד קבלה, ולא יבינו דברי הבעש"ט זצ"ל אם לא למי שעוסק בחכמה הקדושה כנ"ל, כיון שלא רק מדברים העליונים, רק גם מהאורות אשר בקרבו, לומד, אך ע"י שעובד ומכוון בהאורות אשר בקרבו גם בהאורות אשר במרום ע"י פועל, וגם מהם ממשיך אורות כמו בכל ההשתלשלות שזה משפיע וזה מקבל וכו' כנ"ל.

ועוד חדשות יוצא מזה שמי שלא יוכל לפעל את שתיהן לכוון ולהתעורר, אז מוטב שיוותר על הכוונות ובשעת התפילה לא יכוון, כי הן ששלימות חיות ונפש האדם היא כשמגלה אותה גם בדעת ושכל, ושלימות הספירות שבו, היא כשמתגלות גם בג' ראשונות, אבל האם אפשר לשכל לדעת בלא חיות, כשהאיש מתעורר בקדושה אז ממשיות אורות הספירות בו, ונחוץ לו גם לכוונות כדי שיתגלו הספירות בשלימותן ג' ראשין חכמה, בינה, דעת, שעם המדות, אבל כשזאת א"א לו, אז אם יתעורר ולא יכוון, עכ"פ החיות ואורות ספירות עליונות יהיו בו, רק שלא עלה עוד לגלות גם בשעת התפילה את המוחין שלהם, ורק תמצית הענינים מכוון משא"כ אם יכוון בלא התעוררות הרי זה כמו שמכוון שהוא בירושלים ונמצא בחו"ל כנ"ל.

ובספה"ק מאור ושמש מזקני הקדוש זצוק"ל בפי' עקב מפורש שבדורות האלו אין צריכים לכוון בכוונות השמות בתפילה, מפני שעיקר כוונת השמות הוא ע"פ נקודות טעמים ותגין, וידוע שטעמים, נקודות ותגין הם נפש, רוח ונשמה, וכן כשהאדם משים את נפש

רו"נ שלו באותיות ותיבות התפילה כבר ייחד בזה את השמות וכוונה זו עולה על כל הכוונות ע"ש, הרי מבורר שדורות הללו נשתנו מדורות הקודמים בענין לכוון הכוונות, וגם כי נפש רו"נ של האיש הוא עצם הכוונה לא מה שהוא במרום לבד, ובספה"ק עבודת יששכר מהה"ק ר' בעריש מוואלבארז זצ"ל בהליקוטים איתא עוד יותר, וז"ל, מרן הרבי זצוקללה"ה ממאגלניצה הי' אומר על ענין הכוונות, כי כל מה שיבחר איש הישראלי כוונות לעצמו, את הכל מקבלין ממנו בשמים עכ"ל הק'.

והוא הענין שברוב הימים נשתלשל וירד הדבר עד שזולת החסידים אף מי שיודע מעט קבלה, עבודתו בקרירות, ולהחסידים שבאמת חסידים הם, עבודתם בחמימות והתלהבות, מפני שזולת החסידים רק ממרום רוצים ויכולים להמשיך אורות, אשר רק בני עלי' יכולים, כמו המקובלים והקדושים אשר מלפנים, משא"כ זולתם ובפרט הדורות שירדו, נשארו במחשבה לבד בלא ממש, משא"כ החסידים גם מגופניותם גם מההתפעלות חושיית שלהם עושים התפעלות והתלהבות של קדושה.

למשל ישנה קושיא ישנה אשר נתלבטו בה גדולי הצדיקים והמקובלים, והיא, איך צוותה התורה על דברים שבלב, בשלמא על העשי' שייך לצוות, אף שאינו רוצה לעשותה כגון להניח תפילין ולאכול מצה, מ"מ יתגבר יניח ויאכל, או אף אם רוצה לאכול טריפות יתגבר על עצמו ולא יאכל, כי כח ביד האיש להתגבר על העשי' שלו, משא"כ על דברים שבלב איך צוותה התורה ואהבת, אם ח"ו מעצמו אינו אוהב וכן על יראה וכו'. ותירוצים שונים נאמרו עלי', אבל בספרי החסידות דוחים את הקושיא זו כלאחר יד ואומרים בקדשם, בשלמא אם לא הי' שום אהבה או יראה באיש כלל, כי אז לא הי' שייך לצוות, משא"כ כשישנה בו אהבה ויראה, רק שהוא משמש בהן לשטותים לאהוב דברים נמוכים באהבתו, ולכעס ביראתו, שפיר יכולים לצוות שיעלה את מדות הרעות שבו לקדושה לאהוב בה את ד' ולירא ממנו ית'.

ובספה"ק זאת זכרון מזקמהרש"ז והק' החוזה מפולין זצוקלל"ה בד"ה פי' על פסוק בית יעקב אש וכו' מבואר מהמגיד הגדול זצוקלל"ה שכשרוצה האיש להתעורר באהבת ד' דהדברים שהוא אוהב, כגון את בניו אף את מעותיו, ומן אהבה זו יבא לאהבת ד' כשיזכור את נפלאותיו וחסדיו, ע"ש [הן אומר שם בקדשו משל ע"ז, שכשרוצה האיש להבעיר תבערה, וקשה לו להדליק את העצים והפחמים, אז מדליק מקודם קש או תבן. ומהם העצים והפחמים מתבערים. שאף שאוהב את מעותיו אהבה נמוכה היא, מ"מ יכול עוד על ידה לבא אל אהבה קדושה לד', אשר קשה לו להתעורר מעצמו שכל מדות

איש הישראלי מדות וספירות השגות הן רק שבדרים גופניים הן פגומות, וכשרוצה אדרבה מגיע מהן אש קדושה.
אבל הלא בהמשל גם הקיש גופו כעצים ופחמים, וגם האש שלו ממש כאותו אש של העצים והפחמים הוא רק שהוא במדה קטנה לכן בכחו להבעיר גם העצים והפחמים, משא"כ בהנמשל איך זה יעורר אהבה קדושה לד' בתפילה ע"י אהבתו למעות שהיא מהם אהבה גשמיים גרועה ונמוכה.
אבל להנ"ל כל מדותיו אף הגופניות של איש הישראלי השתלשלות ספירות עילאות הן, רק שהוא משתמש בהן לנמוכיות ובהנמכיות מלבישן. וכשירצה אדרבה בהן ומהן אש תבערה של קדושה מתלקחת.]
גם בזה לא שכל חדש חדשו אשר לא שערו המקובלים הקודמים להם, רק כנ"ל התגלות ועבודת החסידות היא לגלות האור גם בנמיכיות וגם מן המדות ונטיות החושיות לעשות עבודה עליאה לד', והלא גם הן קדושות ובהן יתפעל, לכן כל חסיד יכול להתפעל ולהתלהב, ואם קשה לו גם בהן להתפעל ישמש גם בעצות חושיות כדי להתפעל בהן, כגון הא שאיתא בספר הקדוש נועם אלימלך פ' לך, הבט נא השמימה וכו' וביותר יכול האדם לראות רוממות אל בהביטו השמימה ורואה הכוכבים במסילותם וכו' ומזה יבא לאדם יראה להבין רוממותו ית', ועיין שם עוד מזה שיצייר כאילו רואה בעיניו ממש שביהמ"ק בנוי והוא עומד בבית קדשי הקדשים, או כמו שאיתא בב"א שיצייר לו קודם התפילה ששוכב בקבר ביסורים גדולים ואומרים לו עמוד והתפלל וכו' כמו שכבר הבאנו בחוה"ת פרק ט'.
אף לשתות יי"ש עם חסידים הרגילה החסידות, ובכלל צוה הבעש"ט זצ"ל על תחבולות שיבקש לו האיש כמו שהבאנו כבר בהכשרת האברכים, גם בתחבולות גופניות לעורר את חושיו ונטיות הגופניות לקדושה ישמש, כיון שגם בהן יעבוד את ד'.

פרק ד

בכלל אין דברי לימוד והתעמקות השכל לעצמה בחסידות כמו בקבלה שעיקרה בה הוא הלימוד, ומ"מ כל העיונים והקבלה אף אופן הכוונות מתראים בחסידות במראה חדשה, במראה החסידות מתראים, אדוקה ומאוחדת היא בקבלה עד שכנ"ל א"א להבין את דברי הבעש"ט ז"ל בלעדה. ולא משנה בה שום שינוי, ומ"מ צורה חדשה היא לובשת, צורת החסידות, א"א לפרט ולבאר הדבר כ"כ ורק מי שמתמיד ללמוד הרבה בספרי

מקובלים וגם ספרי חסידות המדברים מעניני קבלה יוכח לדעת לפי מצב השגתו, מ״מ את אשר יכולים לצמצם ולבאר מעט הוא זה.

הנה התורה שבכתב מדברת מן ד׳ בלשון בני אדם כגון עיני ד׳, ידים, רגלים וכו׳, והנביא יחזקאל עוד מוסיף לאמור שראה ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, ופירשו קדושינו המפרשים זצ״ל שח״ו מלגשם קדושת אלקותו ית׳ באברי אדם, והתורה כבר אמרה כי לא ראיתם כל תמונה, ורק לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע דברה התורה והנביאים כך, ובמרום אין דברים כגון אלו בכלל נמצאים. והקבלה כמעט כל דברי׳ באברי וציור אדם, אדם קדמון, גלגולת, שערות, ג׳ ראשין [היינו ג׳ בחינות בראש], גרון, עורף, לבא, גופא, דרועא ימינא ודרועא שמאלא, תרין שוקין וכו׳, הן גם כן אמרו בקדשם שהוא על דרך משל,

ומהארי״י זצ״ל איתא בריש ספר כנפי יונה וז״ל דע שדוקא כדי להבין ניתן לנו רשות לעשות משל באברים גופניים כמשה״כ ומבשרי אחזה אלקי, אבל אתה חכם טהר רעיונך לדעת כי למעלה אין שום דבר גשמי חלילה, וקודם האצילות אין לנו רשות לעסוק בו וכו׳ אמנם מי׳ ספירות ולמטה אפשר לדבר דרך משל ודמיון עכ״ל הק׳. ובפירושו לספרא דצניעותא כתב וז״ל אל יפתוך רעיוניך לומר כי יש במקום הנאצלים העליונים מראות וגונים, כי הם הסוברים כן הם קרואי שאול וכו׳ כי אין גוון ולא מראה וכו׳, הן אמת כי שורשם למעלה וכו׳ ע״ש. היינו מן למעלה מאצילות אין רשות לדבר ולהרהר אף בדרך משל, ורק מי׳ ספירות ולמטה אפשר לדבר דרך משל ודמיון,

אבל אין זה משל זר לגמרי אל הנמשל כמו משלי שועלים ומשלי כובסים שהמשל מן שועל והנמשל מאדם שהם זרים ורחוקים זה מזה, ועל זה מרמזים הדברים הקדושים הנ״ל, כי שורשם למעלה, שורש אלו הדברים הנאמרים במשל, למעלה הוא. ובפרדס הקדוש שער י׳ פ״ב [הבאנו בחוה״ת מאמר ג׳] איתא שהאדם הוא דמות צורה עליונה בכל אבריו והוא צל עליון שנתגשם דמות בבואה עליונה שנדחית בעולם הזה ע״ש.

ויכולים להבין זה ממשל האדם ונפשו, שגם את השם ראש ויד למשל שאנו קוראים לאברים אלו שבו, לא על הבשר ועצמות קוראים שמות אלו, רק להכח שבהם, להחכמה שבראש ולכח הנפש שמניע את היד ועושה בה מלאכה, ובשביל זה יכולים לאמור גם על הנפש ראשה וידה אף שאין בה צורת ראש ויד כמו בגוף, כיון שלהכח ושורש ראש ויד אנו מכוונים, והכח גם בנפש נמצא, כעין משל זה גם זה, כיון ששורשם למעלה היינו ששורש האדם ואבריו הוא במרום והוא צל עליון שנתגשם, ובבואה עליונה שנדחית בעולם הזה, לכן גם שמות אלו רשות לנו לקרוא במרום, לא רק לשבר את האוזן, הן

אברים הגופניים שאנו מדברים מהם בענינים עליונים, רק משלים הם, אבל לא משל הזר לגמרי מהנמשל כי באמת הם נמצאים שם, ומ"מ אין אנו מגשמים בזה ח"ו למעלה באברים גשמיים כי רק אל השורש הרוחני אנו מכוונים.

ועם כל זה כשנשאל מה הוא שייכות הגשמיי אל הרוחניי והיחס אשר ביניהם, נשוב ששייכותם הוא רק כשייכות הצל אל עצם המוצל וכיחס הבבואה אל עצם הדבר אשר ממנו הבבואה יוצאה. כלומר, עולם היצירה אל הבריאה הוא כשייכות התולדה אל האב והעלול אל העולה והתולדה מעצם האב אף ראש העלול תחתית העולה הוא, כיון ששניהם, עולם הבריאה והיצירה, רוחניים הם, משא"כ העשי' והאדם אל עולמות העליונים כיון שהעשי' והאדם, גשמיים הם, שכל נטיותיהם בטבע ומתולדה לנמיכיות, ועוה"ע רוחניים, לכן אין אלו, מעין אלו, ושייכותם הוא רק כהצל ה"אפס" אל הדבר ה"נמצא", שרחוקים ושונים זה מזה תכלית השינוי,

ומעתה כיון שעולם הזה עם האדם רק כצל מן עולמות העליונים הם, ורק שם במרום הוא המציאות, לכן גם הפעולות אשר יש להאיש לפעול בתיקונים וייחודים רק שם במרום הוא מקום הפעולה, כי כאן רק צל ובבואה ואיזה פעולה שייכה בה, ובמה יכול האיש לפעול במרום, רק במחשבתו וחכמתו אשר מנשמתו שגם הוא חלק ממרום, ומשם ממרום ממשיך הארה לעולם הזה להמצוות שעושה בעשי', והמשכתו זו אשר ממשיך לעולם הזה מול מקור הפעולה אשר פועל במרום שוב רק כצל נגד דבר המיצל הוא, וזה תלוי בכל צדיק ומקובל לפי בחינתו, המקובלים הצדיקים הגדולים מלפנים שאין לנו רשות להרהר בגדולתם פעולת קדשם בייחודים, כוונות ותיקוני המאורות, שמות ספירות וכו' היתה כל כך גדולה עד שגם את אשר המשיכו לעולם הזה היתה התגלות דגולה. ולקטנים מהם שפעולתם במרום מעטה היתה, המשכתו עוד קטנה היתה, זאת אומרת שעיקר הפעולה היא במרום בהשגות וכוונות דעת האיש מנשמתו שהיא ממרום ומשם ממשיך גם לעולם הזה ולעשיתנו, כערך צל להמיצל, ואם אינו מכוונות אז רק חיצוניות העולמות מתקן בעשיות מצוותיו כנ"ל בשם ע"ח ומ"מ הק'.

זאת היא בעבודת הגוף במצוות הכתובות בתורה שאף שגם העשי' נתקדשה ע"י התורה שבכתב שנמשכה לעשי' כנ"ל, ואפילו ע"י שאר הנביאים ובני הנביאים העשי' נתעלה, מ"מ עתה בירידת הדורות ואחר החורבן, עיקר פעולתו של האיש בעשיית המצוות היא במרום במחשבתו ומשם ממשיך גם לעשי' כנ"ל, ומכל שכן כשבא לעבוד בכלל בגופו גם בעשיות שלא נכתבו למצוות בתורה, גם בהרשות שבכלל כל מחדו"מ שלו

תהיינה עבודה למקום וגם בהן יתקן תיקונים וייחודים במרום, שלא יוכל לעשות עם גופו ונטיותיו רק עם מחשבתו, ואת גופו ונטיותיו רק יכניע ויסגף כנ"ל,
ואת אשר יוכל לשמש בנטיות גופו וחושיו הוא רק לעורר בהם את נשמתו, כיון שרק הנשמה שהיא במרום היא הפועלת, כמו שכבר הבאנו בחוה"ת בהשוח, את דברי קודש הפרדס שער י' פ"א שכשבא לפעל בחסד ותלבש לבנים, בגבורה בבגדים אדומים וכו' כיון שהנפש מתפעלת מהגוונים, היא מתעוררת ומעוררת את הרוח וכו' ע"ש.
ועיין בשל"ה הק' מסכת ר"ה שאומר בקדשו שזהו גם ענין אכילת דברים המרמזים לטוב כגון ראש הכבש כרתי וכו', שנוהגים לאכול בלילי ר"ה, שהם רק לעורר את האדם להתפלל עליהם, ומביא את דברי הפרדס הנ"ל, ומשמע מזה שפעולת האיש בגופו, היא, רק לעורר את נפשו ע"י חושי גופו, אבל לפעול בעצמו במרום, רק מעט הוא אשר יוכל בגופו.
ולדרך הזה כל ההבנה וההשגה והלימוד בענייני קבלה, רק בדברים שנמצאים שם במרום מתבוננים ולומדים, גם כינויי השמות, ספירות, ידים, רגלים וכף של עולם הזה, הכל בדרך משל, הן לא כמו שהיו יכולים לטעות מקודם ולאמור שלשבר את האוזן בלבד הוא במשל זר לגמרי מהנמשל רק כצל ומיצל כנ"ל.
זה הוא דרך הקבלה בערך ובקיצור [עד כמה שיש לנו רשות להתבונן בה,] עד התגלות החסידות, אבל אחר שהאיר הבעש"ט זצוקללה"ה את ראשית הארת אור המשיח והתיקון של לעתיד וגילה את קדושת הכלים עולם העשי' ואת מדרגות התחתיות, עלה מזה שגם בין עולם העשי' לעולמות העליונים אין הבדל ומרחק יותר מאשר בין עולם לעולם במרום בעולמות העליונים, וכמו עולם היצירה מעין עולם הבריאה הוא, וראשית עולם היצירה תחתית עולם הבריאה, כן גם עולם העשי' מעין היצירה וראשיתו תחתית היצירה הוא, לא כהבדל הצל לדבר המיצל והבבואה להעצם בלבד, ד' עולמות ברא ד' שכולם קדושים הם, ורק במדרגותם חלוקים הם שזה למעלה מזה וזה למטה ורחוק מזה, ומעתה הן במה שלמעלה מן הספירות אסור לנו לדבר, אבל מן ראשית הספירות למה זה לא נדבר מן עולם העשי' כמו שמדברים מן יצירה ובריאה, ומן יצירה ובריאה כמו מן עשי',
ולמה זה נכריח עצמנו לומר על כל עניני קדושת אלקות הנאמרים בתורה ודברי נבואה, בתלמוד וזוה"ק, שרק משל ומליצה ורק דברי הסברה הם לנו, מפני שגם אברי האיש ושאר עניני העולם כן נקראים, ולמה זה לא נאמר שאמיתים הם ובאמת מדרגות אלו כך הן וזה שמם גם במרום וגם למטה, הלא גם העולם הזה ועניניו קדושים הם, אלקות ומיני

מדרגות במלא כל האת כבודו, ובכל הד' עולמות הקדושים מדרגות וחלקי קדושה אלו, נמצאים, ובשמותם כאלו נקראים,

והאם בשביל שלאיש גשמי נדמה העולם והאדם לגשמי ישתנו להיות באמת גשמיים עד שלא נוכל לקרא את עולמות העליונים, בהם, והאם מי שעיניו חולות או דעתו נטרפה, והאדם נראה לו בדמות הקוף, ורק מפני שיודע ומורגל לקרותו אדם, קורא בעל כרחו "אדם", להברי' שבעיניו נראה כקוף, האם בשביל זה יפסל השם "אדם" מלהיקרא בו, וכל איש אשר בשם אדם יקרא, יתבזה ויתאונן שקוף קראוהו, בתמי', השם אדם במקומו החשוב עומד וחולה העינים והראש ר"ל ישתדלו ברפואתם עד אשר יתגלו לראות האדם כדמותו וכצלמו. מאחר שקדושנו הבעש"ט זצוקללה"ה אמר שכאשר מסתכלים בעולם על האלקים מסתכלים, כנ"ל, וכל איש לפי התקדשותו רואה את האלקות אשר בעולם, למה זה לא נקרא לעולמות העליונים בשמם האמיתי שגם בעולם הזה חלקים ומדרגות אלו קבועים, האם בשביל בעלי עיניים טרוטות או דעות מטורפות שאינם רואים את העולם כמו שהוא באמת, והלא גם אלו יודעים שבאמת הכל אלקות ושרק הם אינם רואים את האמת, לכן רק עליהם להשתדל שלא להתרמות בהבטתם וראיתם את העולם של ד'.

גם עולם העשי' קודש עם הדברים הנמצאים בו חלקו מדרגות דקדושה הוא, רק הוא האחרון שבד' עולמות, גם יצירה קטנה מבריאה וגם עשי' קטנה מיצירה היא, אבל כמו שלא נאמר שהספירות דיצירה גם המדרגות דקדושה דיצירה כגון המלאכים דיצירה רק משל הם, רק שבאמת כן נמצאים, כן גם ספירות עליונות, גם בעשי' באמת נמצאות, וגם המדרגות והשמות שבעשי' גם בעולמות העליונים נמצאים, רק זאת נוכל לומר שהוא עולם האחרון שבד' עולמות, ולא על כל הנמצא בעולם הזה יכולים לומר שהוא האחרון בד' העולמות, כי איש הישראלי הנמצא בעולם אדרבה בשבילו ברא ד' את כל העולמות אף העליונים,

ומהמגיד הגדול והקדוש זצוקללה"ה איתא, בגלל אבות שעשו רצונך שהאבות עוררו את רצון ד' לברוא את העולם. ע"י שראה את עבודתם הקדושה אשר יעבדו אותו ית', א"כ שורשם שורש ישראל, גם למעלה מהספירות הוא, כי כיון שעל ידם עלה ברצונו הפשוט להאציל את הספירות, א"כ הם קודמים וגרמו את הספירות, וכיון שכנ"ל מהארי"י זצ"ל למעלה מהספירות אין לנו רשות להשיג ולא לדבר, לכן תבין בזה את אשר איתא בספר הקדוש נועם אלימלך בפ' פנחס, שישראל כשהם באחדות אין בהם השגה, עכ"ל הק'. ובפרשת דברים, שכלל ישראל הוא בחי' אדם קדמון, והבן.

ומעתה לימוד הקבלה לא נשתנה ע"י החסידות, רק מתראה היא במראה החסידות. לא משל ומליצה הם ענינים הגבוהים רק באמת כן הם, ולא במרום בלבד הם רק גם בעולם הזה. אף באיש, נמצאים, עד שכשלומדים ספרי קבלה מצדיקי החסידים ובפרט ספרי המגיד הגדול וספרי תלמידו זקנו הקדוש המגיד מקוזניץ זצוקללה"ה, רואים הרבה פעמים שמדבר בקדשו בענינים גבוהים שבקבלה שבמרום, ושבאדם, גם יחד, לא בדרך משל, אף אינו אומר שכעין זה איתא באדם, רק הכל במאמר אחד מדברים בקדשם, כאילו האדם במרום, וכל עולמות העליונים באדם, וגם אמרו בקדשם על המשנה, דע מה למעלה ממך, אם תרצה לדעת מה למעלה, ממך תוכל לדעת, כי במרום ואצלך הכל חד, אף את הפסוק מבשרי אחזה אלקי המורגל בספרי הקבלה לבאר ענינים גבוהים ע"י מה שהאדם מוצא בקרבו, אבריו, מדותיו וכו'. ג"כ לא בדרך משל צריכים להבין ע"פ חסידות, רק הוא הוא כנ"ל.

וכיון שכבר אמרנו שנינו ושלשנו שח"ו להעלות על הדעת שרק דיבורים ושכליות דרשו קדושינו ז"ל, רק הימשכות קדושות ממשיות כנשמות המשיכו, אדרבה השכליות והדרשות תוצאות וסיבובי ההימשכות הם, לכן בצדק יכולים לישא משל ולאמר, שהקבלה הרכינה את שמי השמים רק אל החכמה ואל הבינה של האיש, ומשם הוא מציץ לראות מרחוק את היושב שמים.

והחסידות גם ברחוב הציעה את שמי השמים, וגם את הבית, העלי' ואת המרתף בהם מילאה, ואת היושב שמים בתוך האדם, המליכה.

פרק ה

ובזה נבין מעט גם מקוצר דעתנו. את פרשת הדרכים דרכי הקודש גם בראשית החסידות. אף שכלם ממקום קדוש אחד יהלכון מההתגלות של קדושנו הבעש"ט זצוקללה"ה. בדרך קודש אחד יסדו את הכל על ההשגה. לא כוונות יחודי אותיות השמות והעולמות בלבד הי' יסוד דרך קדשם, ולא זו בלבד צורת המחשבה. הנראה על פני כל עבודתם. רק אדרבה בכל הכוונות ויחודים של האר"י הקדוש זצ"ל שכוונו ויחדו, צורת עבודת המחשבה המיוחדת של החסידות על פניהם נראה.

למשל נודע הענין של יחודא עילאה ויחודא תתאה בתניא [ח"ב מן פ"א עד פ"ז] שמפורש ומגלה אותם, לא רק לכוונת האותיות וצורות עולמות העליונים לבד, רק גם להשתלשלות הארת ד' הנמצא בעולם הזה, ולא רק פעולת המחשבה היא רק גם עבודת כל הגוף. וכמו כן ביחודים וצרופים רבים האמורים בזוה"ק והאר"י זצוקללה"ה.

עבודת המחשבה בדרך החסידות ועבודתה, צורת דרכם. היא להשיג השגות עילאות, לא רק צירופי ויחודי השמות ואותיותיהם לבד, רק גם להרבות במחשבות מגדלותו יתי שלפנים מן אותיות השמות כנוייהן ואותיותיהם. ולא מגדולת שבעולמות העילאות לבד, רק גם מגדלותו שבעולם הזה, כיון שגם בעולם הזה נמשכה תוספת ריבוי קדושה והתגלות מגדלותו יתי, ע"י ההתגלות זו של הבעש"ט זצוק"ל. וכיון שקדושתי המשיכו וגילו האור גם בכלים לכן עבודת המחשבה וההשגה לא בהשגות עניני הקבלה לבד היא, רק גם בהשגת פשט התורה בהמחליף פרה בחמור וכדומה. הן בזוה"ק נאמר על פשט התורה שהיא בלבוש שק. ובקבלה לבושי מעטים וזכים ממנה, בחי' פתחת שקי וכו'. אבל הלא מעתה, גם הכלים והשק נתקדשו, וגם הם לבושים קדושים הם. והחובק את המלך דרך לבושיו ג"כ גדולה מעלתו.

ואפילו על שעה זו שחושב ולומד רק פשט הפשוט בתורה, איתא בתניא ח"א פ"ד, שאין הפרש במעלת התקרבותו ודביקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין שהוא לבוש כמה לבושים, מאחר שגוף המלך בתוכם ע"ש. וכ"כ גדולה עבודת המחשבה והיחוד שבה, עד שבפ"ה שם איתא, שזאת מעלה יתירה גדולה ונפלאה לאין קץ אשר במצות "ידיעת התורה והשגתה", על כל המצוות מעשיות ואפילו על מצוות התלויות בדבו"ר ואפילו על מצוות תלמו"ד תורה שבדבו"ר וכו' ע"ש.

ואפילו בלימוד הקבלה שבזוה"ק והארי"י ז"ל, ג"כ דיוקן הדעת המיוחד שבדרך קדשם נראה. היינו לקרב הדברים גם לשכל האנושי, שגם השפל והמחשבה הפשוטה והאנושית של האיש. המוכשרה להשיג רק דברים הדיוטים שבעולם הזה, גם כן ישיג את דברי הקבלה, [כמו שהארכנו הדיבור בזה במ"א].

כן הוא בעבודת המחשבה לעצמה וכן היא גם בעבודת הלב באהבה יראה והתבטלות. ולעורר את הנפש דקדושה בכלל שתעבוד את ד' ברוח בער ולדבקה בו. אופן התעוררותם בדרך קדשם הוא ע"י המחשבה והתבוננות. א' מפני שהעבודה לעצמה, במחשבה ודעת להעמיק בד' גדולה מאוד, ובה מתקן ההתחברות וההתדבקות בו יתי, כי דעת הוא מלשון התחברות מלשון והאדם ידע וכו'. והיא גם ענין הג"ע במה שמשכיל ומבין ויודע ומשיג בשכלו ובינתו מה שאפשר לו להבין ולהשיג מאור א"ס ב"ה ע"י חכמתו ובינתו יתי המאירות בעולם הבריאה. [שם פל"ט ומ"ב]. והבי כיון שמקור משכן נפש דקדושה במוח הוא ורק משם נמשכה אל הלב לכן ע"י המחשבה שבמוח נפשו של האדם מתעוררת. וכל ענין אהבה ויראה הם אצ לכל אחד לפי הדעת שלו שיודע את ד' [שם פמ"ד]. ולא עוד אלא אף אם אין לבו מתעורר ע"י מחשבתו באהבה ויראה בהתגלות לבו היינו שירגיש

בפועל ממש בלבו אהבה ויראה לד', מ"מ אם מכריע את עצמו לקיים התורה ומצוות ע"י שמבין במחשבה שצריך לאהוב אותו ולירא מפניו ית', אז האהבה והיראה שבמחשבתו לבד חשובות כאילו היו גם בהתגלות לבו בחפיצה וחשיקה ותשוקה מורגשת בלבו ונפשו, הצמאה לד' מפני רשפי אשר אהבתו שבלבו [שם פט"ז]. וכל עבודת ד' יסודה המוח הוא, אפילו הסור מרע. כיון שעל ידי זה הנפש מתעוררת והיצר הרע מתרחק כי מעט אור דוחה הרבה מן החושך, וגם בתולדתו כך נוצר האיש שיהי' המוח שולט על הלב [שם פי"ב].

ועל דרך הבי' של החסידות, דיוקן של עבודה בכח ובאמונה פשוטה נראה, קדושת נשמת ישראל אשר בכל איש לגלות מקרבו. והקדושה אשר עליו להמשיך ממרום, גבוה הרבה מדעת והשגת האיש גם מכחו ויכולתו, רק שד' ית' ברא את העולמות כדי שיעבדהו איש הישראלי, ובכחו הבלתי מוגבל, עשה הפלא הזה שנתן את רוממות העילאית הזאת בעבודתו של הישראלי, לכן רק בעבודתו, כלי קודש הזה מתגלה בו, ודוקא כשעובד בכח וביגיעה ובהארוואניא [כפי הבטוי השגורה אצל קדושי קארלין זצוקללה"ה]. כי רק זו היא עבודה שלימה עבודה במסירות נפש לפניו ית'.

ועד כמה העבודה הפשוטה בכח גדולה בדרך קדשם, יכולים לראות מזה שאמר הה"ק בעהמ"ה ספה"ק בית אהרן, שמקנא הוא את הסוסים שנוסעים עליהם לברית מילה. פשוט לפי קוצר דעתנו הוא, מפי שעבודתם הפשוטה בכח וביגיעה רבה, למצוה גדולה כזו.

אף דברי הקבלה אשר דברי קדשם מלאים. כולם בעבודה הם. העיקר היא העבודה הפשוטה, ועל ידי עבודת הקודש זו, אם נפש הקדושה שבקרב איש הישראלי מתבערת, והיא החיות וההתלהבות להאיש בעבודה. וגם בגן עדן הוא התענוג. התענוג מן העבודה שבעולם הזה [ב"א בליקוטים מהרב הק' רש"ק זצוקללה"ה]. אבל האיש לא ירגש התלהבות בתפילה, כי העיקר אצלו העבודה. האיש יכניס עצמו בהדיבורים ובעבדות, וההתלהבות תבא ממילא [שם בשבועות]. ובתורה כתיב "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו". מתחילה כתיב בפיך ואח"כ בלבבך, זאת אומרת שלא ימתין עד שיהי' בהתעוררות לבו, רק מתחילה אם אינו יכול להתפלל יותר מבפיו בלבד, יתפלל רק בפיו בלבד ועל ידי זה גם לבו יקיץ ויתעורר, ואפילו אם אינו מרגיש חיות רק הוא כשור לעול וכחמור למשא יתענג גם מזה. ועל ידי זה יבא להרגיש גם טעם בעבודה [שם שבת תשובה]. ולא רק בענין התעוררות, דרכם ז"ל לעורר בעבודה פשוטה בכח, רק גם בסור מרע ראשית עבודת האיש, ג"כ ע"י עשי' ועבודה תהי', סור מרע ע"י ועשה טוב.

את ענין פרשת הדרכים דרכי הקודש שבחסידות, נוכל להבין מעט לפי מצבנו הקטן. כשנתבונן בהא שנודע לכל את דברי חז"ל, שאברהם אבינו עבודתו היתה בחי' חסד אהבה, יצחק גבורה יראה, ויעקב תפארת. זאת אומרת שאף שגם לאברהם היתה יראה, וליצחק אהבה, על ידי הצורה שבעבודת אברהם בכללי. היתה אהבה, ובעבודת יצחק באהבה והיראה שבו, דיוקן היראה הי' נראה. וביעקב תפארת, שניהם, אהבה ויראה. וכן הוא גם בספירות, כנודע מספ"ק שהגם שכל אחת כלולה מעשה מ"מ צורה מיוחדת מתגלה על כל אחת לעצמה. כן גם אף שכל הדרכים שבחסידות מלאים מעבודה בכחי הגוף. ובפרט עבודה שבלב זו תפילה, ועסק והשגה בתורה בנגלה ונסתר עם התגלות הנפש, מ"מ בדרך אחד על כל פרטיו נראה דיוקן המוח. ועל דרך השני, על לימוד פשט התורה והקבלה על ההשגות ועליות שונות. עבודה הפשוטה והתמה נראה.

לפי דברינו עד כה הענין הוא לשכלינו הקטן, שבדרך האחד, גם אחר התגלות החסידות, אופן ההתגלות שבקבלה היינו התגלות בחכמה בינה ודעת התגבר, וגם מתוך החסידות התגלות גם שבכלים, הוא נראה. ובדרך השני אופן התגלות החסידות, גם מתוך החכמה והקבלה התגבר, וישנם דרכי צדיקים בחסידות שגם שניהם נראה בהם יחד. והנה כד דייקינן רואים דבר עצמי זה בדרכי קדשם. והוא. שדרך הקודש שהמוח בו מתגבר, כשמדברים מן העולם. יותר מדברים מן צד ישותו. הנראה לישות לעצמו. כלומר גם בדברי קדשם נמצא הרבה איך שהישות באמת אין ישות. וגם לפני עיני קדשם הי' ברור דברי קדשנו הבעש"ט זצוק"ל שכל הצימצום הוא רק במשל למלך שעשה מחיצות באחיזות עינים. וכשהתגבר אחד ונתקרב אל המלך, ראה שאין מחיצה ולא הסתר. וגם דברי המגיד הגדול זצוק"ל ידעו היטב שגם הקליפה בעצמה אין לה מציאות ורק לבוש בלבד היא. ומ"מ כל דבריהם מן הסט"א וגם מן העולם אף מן האיש, הם רק מן הנראה, היינו מן הישות שנראה בעולם לקליפה. ואיך שבאדם כל עצמותו אפילו המידות הטובות שבו הן מן הקליפות נוגה [תניא ח"א פ"א ופכ"ט] זולת בצדיקים גמורים, משא"כ באדם בינוני רק הנשמה שמשכנה במוח בלבד, היא של קדושה. ומתגלה בו רק לפעמים בשעת ק"ש ותפילה. לא כך בדרך החסידות של עבודה תמה ופשוטה, גם דברי קדשם מלאים במלחמתו של האיש נגד יצרו ונגד סט"א להעבירה ולהאבידה מן העולם. ומ"מ הרוח הנסוכה על פני דרך קדשם היא, מן אמיתות העולם, מה שהעולם הוא באמת. אין ישות ולא צימצום רק הכל אלקות וקדושה, וכמו שהבאנו לעיל בפרק ה' את דברי קודש הרה"ק ר"א הגדול זצוקללה"ה שד' הוא למטה בארץ הנמוכה וכו'. ומכש"כ איש הישראלי כלו קודש. ואפילו מדות הרעות שבו, קדושות. ומספירות עילאית הן, רק

שמפני שאין משמש אותם האיש כראוי מתעקלות בו ונעשות נפילות, כנ"ל עה"פ ואיש וכו' חסד הוא.

גם פלא זה רואים בב' דרכי הקודש, שבדרך הזה של המוח, עד כמה שאין דורשים תעניתים מההולך בדרך קדשם, וגם אחר האמור בספרי קדשם, שכעת שנחלשו הדורות קשה לקיים את כל התעניתים האמורים בכתבי האר"י זצוק"ל על כל חלקי כפרה, עם כל זה מצווה להתענות לכל בעל נפש החפץ לתקן נפשו וכו'. [אגרת התשובה פ"ג בסוף תניא]. משא"כ בדרך הקודש של עבודה תמה בכל הגוף, רחוקים לגמרי מתעניות לדורותינו אלו, וז"ל בבי"א בליקוטים, תעניתים וסגופים ניצון מיר ניט, נאר מיט ג' תנאים, איין גיזינטער מענטש, אין גראבע עבירה ח"ו, און אין דיא קליינע טעג, גיבין מיר יא איין מאהל רשות ציא חאפין איין מאל איין תענית, און דאס אז מען זאל טרינקען ווארעמעס פאר טאג, אין דאס [היינו מה שמרשים לתענית אחד, כזה] ניט מיר האלטען דערפון. באר כדי ער זאל ניט אריין פאלין אין עצבות ומ"ש ח"ו וכו'. מיא קאן נידח ווערען פון דער קדושה ח"ו. אז מען איז זיך מיצר מיט תענית וסגופים. ממ"נ, גייט מען ניט אויפין גלייכען וועג, איז דאך תענית וסגופים אויך ניט גלייך, אלא מיא גייט אויף דעם אמתין וועג. איז דאך עסין אין שלאפין אויך גיט.

וכל כך למה, מפני הנ"ל שבדרך הזה אופן ההתגלות שבקבלה גם בחסידות התגבר. ובזה התגבר אופן ההתגלות של החסידות שהכל גם הכלים הגוף וכו' קודש כנ"ל.

מתפרשת היא החסידות לעוד דרכים שונים כאילו, כל אחד לפי ערך אופן כמות ואיכות התגלות הקבלה והחסידות שבו, אם זו יותר או יותר זו. אבל כל דרכי' הם דרך אחד ללכת בו אל ד' אחד. באחדות גמורה, לא במרום לבד רק גם בעולם הזה ולא מחוצה לנו רק גם בנו, כי כל אורות עילאות והספירות בנו נמצאות וכן היחודים אתנו אנו מיחדים.

ב'

כיון שעיקר תורת ועבודת החסידות אינה דבר השגה ממה שחוץ להאדם בלבד, רק גם בהאיש בעצמו, גם בו מן עולמות העליונים והתחתונים, גם בו מן התיקונים והיחודים, ובכלל לא הלימוד בשכל לבד העיקר אצלה רק העבודה, ועבודה בכל, בשכל, בלימוד, מחשבה, דמיון, תשוקה וכו', וכמו כן עבודה בגוף בכח וביגיעה, לכן לא יכלה החסידות למסור את דרכי' בפה ולימוד בלבד כמו שמוסרים דברי שכל ודינים, רק במציאת התלמידים בפועל אצל רבם, עוד המשנה מצוה לאמור הוי גולה למקום תורה, והגמרא מחלקת אימתי טוב ללמוד מרב אחד ואימתי מב', שהלימוד בפועל מהרב עושה רושם בקבלות ותורת התלמיד וככה נהגו גם המקובלים, אבל עיקר ההליכות הקדושים האלו

אל רבם, לפי השגתנו הקטנה היו כדי ללמוד את תורתם אשר ישמעו מפיהם, בבחי' ו"תורה יבקשו מפיהו", לא כן הוא בחסידות, שמציאת התלמיד עם הרבי בעצמו הוא עיקר גדול, עצם הרבי מעצם התלמיד, עם העבודה והתיקונים שהם עצמיים להרבי ותלמידיו א"א לכלול בדיבורים כדברי שכל, רק מוכרחים לבוא אליהם בפועל, ובבואם אצלו, לא בשעה ששומעים הדברי תורה בלבד, רק כל עת מציאתם שם עבודה ויחוד הוא,

וכי ספירת מלכות כשמתיחדת עם הוא"ו קצוות תוכל לפעל את יחודה לקבלת אורה כשהן רחוקות זמ"ז, אף המוחין דאבא ואמא שהן חכמה ובינה, שנמשכין להוא"ו קצוות שהן תפארת ומדותי' לא תמשכנה בלתי אם מאוחדים ע"י בריח התיכון, מפני שחו"ב והארותיהן בלתי נפרטות בדיבור ושכל רק נשמת השכל ואורו הן, הרבו כשמתיחד בחסידיו אורות נתייחדו עתה, הוא מאיר בהם, אף הן מוסיפים בו אורה, ואם אין ידם משגת להוסיף בו אור, עכ"פ תשוקתם אליו אשר בלבבם, עולה ברבם ותהי לבחי' מ"נ לעורר בו שפע של אור לו ולהם, יחוד נעשה ביניהם ומוסיפים שמחה ותשובה, בלתי נודעה אף להם בעצמם מה היא ומאין באה, אבל הייחוד, הוא שהוסיף בהם את האור. כל מחשבה, רצון, התפארת והתפעלות בהרבי פועל בהחסידים, וכל תשוקה אף התמרמרות על חוסר רצון על נמיכיותו שבהחסידים פועל ברבם, וכל זה נעשה גם באין אומר ואין דברים,

ועיין בספה"ק מאור ושמש פי' תצוה שיש תועלת להחסידים הבאים אל רבם לבקש דרך ד', וגם לרבם תועלת, ולא סתם קדושה גדולה בלבד ניתוסף לרבם על ידיהם, רק גם שכליות חדשות לחדש בתורה חידושים עצות טובות והנהגות איך לעבוד ד' באמת, ניתוסף לו, ע"ש, ולאו דוקא בשעה זו שהם זה אצל זה בלבד רק התקשרותם זו פועלת שאף בשעה ששבו לאוהליהם, וגופיהם רחוקים זה מזה, מחשבות ורצונות עולות בהחסידים כפי הפעולה שפעל בהם רבם, ובהרבו כפי פעולת החסידים בו, לכן יש שהרבי אומר דברי תורה והחסידים זה חושב בשבילו אמר אלו הדברים ורק לי כיון הרבי, וזה חושב רק בשבילי אמר ורק לי כיוון, ובאמת בשעה זו יש שלא כיוון מאומה בשביל מי, רק מפני שהם עם מחשבותיהם, רצונם והתמרמרותם פעלו על נפש רבם, לכן במחשבות נפשו והארת תורתו צל מחשבותיהם נראה, עד שכל אחד רואה את עצמו בהם. הג"ה עיין מזה בספה"ק עבודת ישראל על אבות פ"ד מ"ז ד"ה מרבה עצהכ"ב.

וזהו החוב שעל הרבי לאמר להם תורה כיון שגם חלקם בו, ובספ"ק איתא שאמירת התורה והדרכה ניצוץ נבואה היא, וגם בנבואה כפי העם וכפי צרכיהם נבואה כזו דיבר

ד' לנביא. אף בשעה שיושב הרבי בחדרו ואין איש אתו בבית והוגה וכותב דברי תורה, יש שזיקי וקוי נפשו ומוחו כפי האנשים הקשורים בו מתפעלים, עד שלפעמים כשרוצה להוציא עצות ודרך עבודה לאנשים במצבים שונים, אז מעצמם אנשים מחסידיו עולים בדמיונו עם מצביהם השונים ומעוררים את דעתו למצוא מזור ותרופה להם במצביהם, ואז עולה בקרבו עצות ודרך להם וכותב זאת בספר, אף כשמסתכל הרבי רק בעצמותו, בעליותיו ונפילותיו, איך, אז, בנקל עלה, ואז, רק בקושי, אז, נפל, ואז נשאר בעלייתו, או רק מעמיק בקרבו לתקן כל עצמותו וכל משהו דופי בו רואה, בכל נטיה רואה איך צריכה עוד תיקון ושוב לתקן. וכל גרגיר חול בו לפניו נגלה, דואג ומתמרמר וקולף כל קלף במחשבתו לעצמו, וכל קיסם במידותיו לעצמו מתיז, ורואה שורש פגמו ואיך לתקנו, איך לגלות אורו ובמה להעלותו, גם מזה ניצוצות לחסידיו נברקים, וגם להם עצמם טובה תעלה והארות גם עצות להם תגענה, אף הנמוך מהם יוכל להשתמש בהם זה בזה וזה בזו, וכל כך למה, מפני שהם משובצים בנפשו, ובנפשו ותהלוכותיי אף הם נראים.

והחסידים כשבאים אליו לשם חסידות, מרגישים אח"כ כל אחד לפי מצבו איזה שינוי לטובה, התנערו מעט מן החול שע"ע ונפשם התחזקה, אף גופם נתעלה מנפילתו ושכיבתו ויהי לנפש חי'. אבל יש גם נסיעה שאין החסיד מרגיש בה טובה, אף דומה לו שבצרכיו הגופניים והרוחניים לא דיבר וביאר את הכל לפני רבו, אף שמץ חשד עולה בקרבו שאין רבו נותן לב לו, ולא מיצר בצרותיו הנפשיים והגופניים, ובשביל זה נסתתמו טענותיו, ולא פרש את שיחו די צרכו ודואג עתה על עצמו יותר, אבל שתי מחשבות אלו כוזבות הן, כי אדרבה כיון שתשוקה יותר פנימית נתעוררה לו, ואחר עלייתו בנסיעתו, יותר מביט ורואה בשפלות, לכן דאגה זו נשארה לו אף הוכבדה מן קודם נסיעתו, וכיון שמרגיש עתה דאגה יותר כבדה מאשר מקודם לכן דומה לו שלא פעל בנסיעתו זו, ומזה דאגתו, שלא דיבר די צרכו, או שאין רבו מיצר בצרתו,

וח"ו מלחטא ולחשוד חשד כזה, כי אף שבירת לב ונמיכות רוח מן ייסוריהם, פועלים לרבם, כשח"ו אחד מהם מתענה אף בענינים גופניים, נופל רוח רבו בקרבו לאמר הלא אני חייב בדבר, ויש אשר גם מתבייש מלהסתכל בפני אחרים מפני ייסורי מי מחסידיו, לא בשכלו מבין שהוא החייב בדבר, רק בלא שכל מעצמו רוחו נשבר לאמר, ואיזה טובה ואושר יוכל להגיע לחסיד הקשור לרבו כמוני, וכשמתפלל לד' עליו, כאיש חייב שגרם איזה נזק, מתפלל ומתחנן שיזכהו לתקן את אשר עיוות ויושיע את זה מצרתו, וכשעוזר ד' לאיש מחסידיו באיזה דבר אשר גם התפלל הוא עליו, אין שום מחשבה של התנשאות עולה בו שהוא גרם לו את ישועתו ובזכות תורתו ותפילתו ענהו ד'.

ובספה"ק מאו"ש ריש מקץ איתא שגם כשרואה הצדיק בעליל שד' הושיע לאיש ע"י שהוא התפלל בעדו, תמה הוא על עצמו, איך שמע הקב"ה לתפילת נבזה כמוהו, גרוע יותר מגרוע שבגרועים ע"ש.

גם כשד' עוזר לו להרבי ותורתו, תפילתו, עבודתו והתקשרותו בד' עולה יפה, אף בשעה שברקו אור של מרום, בנפשו מאירים. גם אז רואה את עצמו כהגרוע שבגרועים, אף בוכה לפעמים לאמר הרבי שאינו כהצדיקים אשר מלפנים כהרבי מלובלין והמגיד מקוזניץ זצ"ל, האם אינו מרמה את עצמו ואת העולם, הן יש להצטדק ולאמר יפתח בדורו כשמואל בדורו, אבל כל חוטא יש לו תירוצו בצדו למען יוכל לחטא בלא כאב לב ודאגה, הוי כל חיו מלאים רמי' ותרמית, ומה מאושר הוא נושא הסבל או החייט אם איש פשוט והדיוט הוא שאינו יודע ואינו משיג מאומה ועובד את ד' באמונה פשוטה, בתפילה, ותהלים, ולא שום אחריות גדולה עליו.

ויש כל כך התגברות של התמרמרות לפעמים עד שגם עוברת מחשבה בו, כיון שאיני שובע רצון מעצמי ועבודתי, וכל שדומה לי שאני מוסיף בעבודתי, יותר אני רואה חסרונות בה, חסרונות שכל מציאותי ונצחי בסכנה בהם, אם כן מוטב היה אילו באתי לידי נסיון בפועל והייתי משליך את עצמי אל מוקד לשם ד', כי אז בכל אופן הייתי מתקשר בד', לא שבא לבחי' רבי עקיבא כל ימי הייתי וכו'.

כי רבי עקיבא רק מעבודה ותשוקה להתקשר בד' בפועל ביקש זאת, וגם כל ימיו תמיד השתוקק לזה השתוקקות עד שהי' מצטער עלי', והוא רק ממרירות חייו מיראתו שלא יהי' מושלך ממי שהוא קדוש אל השאול תחתית ח"ו, ולא תמיד רק לפעמים מחשבות כאלו עוברות בו.

ודאגה זו מעיקה אותו כ"כ עד שגם כשבא על ציון אביו או אבי אביו הקדושים אשר בארץ המה, כשבא לדבר מעצמו רק בקושי מתחזק להתפלל על צרכי גופו, כי עיקר תפילתו שם אף בכייתו לפעמים היא לאמר, הוי אבותי הקדושים איך תעזבוני להיות ח"ו מושלך ומרוחק מד', והלא גם לקדושתכם ח"ו הפגם נוגע כיון שמוח הבן ממוח האב הוא,

וכשבא לתורה ועבודה ולבו מתחזק בד' בשמחה וגדלות אף עומד על דעתו בסברות רוחניות עליונות, מעצמו אינו יודע אח"כ מאין התחזקות ושמחה כזאת לי, וכן כשמיסר את חסידיו בעניני עבודת ד' וחסידות ומפיו נזרקים דברים שנראים גדלות על עצמו, אינו יודע מאין גדלות כזו לו, אף מתחרט אח"כ ושב בתשובה לאמר הלא שוב תרמית ומרמה, ועיין כעין זה בנועם אלימלך הק' פ' תזריע שהצדיק אינו מוצא בעצמו שום

מעלה כל ימיו, רק תמיד הוא אצלו כטמא ח"ו בטומאת עונות, שסובר בודאי שעדיין אינו טהור בעבודתו וכו', אבל כשצריך להתפלל על איזה דבר וכו' אדרבה צריך להתחזק אף במדרגתו ואל יתעצל מלהתפלל על כל דבר.

גם ענין נפילת רוחו יכולה להיות מן התקשרותו בחסידיו, מפני שנפשו מתפשטת בהם והם בנפשו, לכן האנכיות שלו לא מוגבלת לעצמה כיון שגם החסידים בה, וחלקים מנפשו מתחלקים להם, אף בהם נמצאים, לכן אין לו עצמיות ואנכיות, רק נמיכות רוח ושפלות.

ובספה"ק מאו"ש פ' וישב נותן ב' סימנים לדעת מי הוא הצדיק, א' אם אינו מרגיש בעצמו שום מדה, והוא כעין בחי' יסוד בספירות שאין לה לעצמה כלום רק מעבירה את השפע למטה, כן הוא מעביר הכל לישראל, סימן הב' אם מלהיב את לב המתחברים אליו שישתוקקו תמיד להתקשר להבורא יתברך שמו עכ"ל הק'.

למה אינו מרגיש בקרבו מאומה מפני שאינו מניח לעצמו, רק הכל בשביל ישראל, והוא הוא.

עוד זאת, כיון שנתקשר בהם אז אע"ג דאיהו לא חזי מזלי' חזי את העול אשר עמס עליו, את צרכי חסידיו הגופניים והרוחניים עליו להשתדל להאיר, ובקשותיהם שהם מבקשים ממנו אם להתפלל על צרכי גופם ואם להאיר להם דרכי ד' ולהעלותם, בפנימיותם נפשם מנפשו תובעת, ונפשו אל נפשם הומה ואליהן שואפת, ועליהן מרחמת, וכל התגבלות אנכיותה נמסת, אף לכל ישראל מרגיש חוב לעצמו לדאוג להם לפי ערכו, ישראל עתה במצוקה כ"כ גדולה, אימה וחשכה בצרכי הגוף והנפש, ומי ידאג להם אם לא אותם שעכ"פ נקראים ראשי ישראל, את רועי ישראל הקדושים אשר מלפנים העלה ד' למרום ועל מי נטש את צאנו האומללים עתה בכל כך צרה וצוקה, ונפשו רובצת תחת משאת דאגותי' אלו, עד שאינו מוצא זכות לעצמו בכל מעשיו. [ב"ה. כשיעזור ד' וידפסו את קונטרס הזה מבוא השערים, אז יתחבר מאמר הנוכחי לו בין פרק ד' לפרק ה', ואפשר לעשות מזה פרק מיוחד, אבל כשאזכה ממנו ית' לחבר הלאה את חובת האברכים, צריכים להתישב אפשר לספחהו למאמרי הקבלה שברצוני אי"ה לדבר מהם הלאה בחובת האברכים ודי' ירחמנו וינחנו במעגלי צדק מתוך ישועת ישראל בכלל ובפרט.]

פרק ו

הנה אמרנו לעיל שהקבלה הקדושה אשר לפני התגלות דרך הבעש"ט זצוק"ל, הרכינה את עולם האצילות עד לאצילות שבאיש. היינו להחכמה שלו. משא"כ התגלות זו של

הבעש"ט פעלה גם להכלים והגופים, וכל ישראל כולם קדושים. ועי"ז הקבלה וכל מערכות הקודש אשר בה, לא במרום לבד הן, רק גם בקרב איש הישראלי. הן מן עצם הקבלה לא דברנו, כי היא למעלה מהשגתנו, ומה אני ומה חיי השפלים והנדכאים לדבר ולבאר קדושיות כאלו, ורק את השגתנו בביאור הענינים דברנו, כמ"ש בזוה"ק על נודע בשערים בעלה כל חד לפום מאי דמשער בלבי' וכו'. ועתה רוצים אנו להעיר עוד איזה הערה, והיא, שרק מן ספרי המקובלים הקדושים שרפי אל חוץ מזוה"ק, בעיקר דברנו. וזה החילוק לענין הנ"ל, לפי השגתנו הקטנה, בין זוה"ק, לספרי הקבלה הקדושים שאחריו.

לפי שאמרנו לעיל, התנא האלקי רשבי" אמר ראיתי בני עלי' והם מעטים, והוא התחיל להמשיך את אור האצילות למטה. אבל כיון שהוא הי' הראש וראשון להממשיכים, לכן עוד דיבוריו הקדושים והתלבשותו את האצילות בכלים נראה כשהיא למעלה מן הכלים וההתלבשות.

והרי זה כמו שאיתא כמה פעמים בספה"ק שספירת כתר שבכל עולם, מלכות היא מהעולם אשר למעלה ממנה, ובשביל זה יש שלא נמנה כתר במנין הספירות, כנשמה טרם שנתלבשה, בגוף, אברים וכלים. [הג"ה בפרד"ס וע"ח איתא מתי לא נמנה].

ולא שהוא לגמרי בחי' מלכות, כי כבר הוא כתר של עולם שלמטה, רק ממוצעת היא. כבר נראה עלי' לבוש וכלי ספירת העולם שלמטה, וגם כאור העולם שלמעלה ממנה שהיא כנשמה ערטילאית היא נראה.

אור האצילות והתגלות נבואיות אשר בספרי המקובלים ובפרט בספה"ק שמן הרמ"ק זצוק"ל ואילך, נמשך יותר בהכלים ונגבל יותר בשמות הספירות לכל פרטיותם. איזה ספירה, ולא עוד, אלא גם איזה ספירה בתוך הספירה. חסד שבחסד או גבורה שבחסד. ובאיזה עולם. ואם בבחי' התוהו או בחי' התיקון. ואיזה אות בשם משמות הקדושה וכדומה. וע"י התגברות כל אחד בגבולו, יש לכח הדיבור באדם ממה לדבר, ולהמחשבה ודעת האדם, המוכשרים לתפוס ולהשיג רק דברים נפרדים ומוגבלים, ורק דברים שנהגו בחוגים מושגיים, ונקראו בשמות. יש מה לתפוס ולהשיג. אצל כל איש כערכו ודעתו. עד שיכול איש בעיר אשר אינו מביט מבעד להכלים, ולא רואה את אור הנבואה הזורח על צירופי וייחודי כל ההתגבלויות יחד, ג"כ להבין מה בשכלו. ורק זאת הוא רואה, שהענין בעצמו אינו דבר של עולם הזה, אך של עוה"ע וספירות אלקות, אבל פעולתו בהידיעה וההשגה שהוא משיג, פעולה שכלית היא לו ולא יותר.

לא כן הוא זוה"ק, זוה"ח ות"ז, בו הנביאיות נראה. ראשית כל מראות הנבואה ממש אשר ראו קדושינו, וקולות ההכרזה אשר שמעו העלאים בזוה"ק, זוה"ח ות"ז. ואח"כ האגדה שבהם, אשר עד כמה אגדיות חז"ל נפלאות, וכל רואה ומכיר, יעיד שלמעלה משכל אנושי הן, רק נבואות ורוח הקודש. אגדיות זוה"ק עם המעשיות שבהם נפלאות הרבה יותר, וכמעט כולן, שום שייכות עם עולם הזה ושכל אנושי אין להן. כמעט כולן מדברות רק מן עולמות העליונים, ולא מג"ע וגיהנום בלבד, רק גם משאר העולמות, מתשוקות כנסת ישראל אל דודה הקב"ה, ואיך היא מתעלפת בגלות מגודל התשוקה אליו יתי והוא יתי משתוקק אליי. ואיך לעתיד הוא יתי בעצמו יקים לה. משיחת המלאכים במרום, מירידת הנשמה בשעת הלידה לעולם הזה, ומעליותה בשעת מיתה. [ולא לחנם הביא] והוא שהתחיל התנא האלקי את זוה"ק ות"ז הקי בהפי "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע", כי מין ספר השמים הוא, המסופר בו מכל הנעשה במרום, וגם כל הנעשה בארץ איך נראה ונעשה אז במרום. ולא רק קטעים מן הנעשה במרום מסופר, רק ישנם דברים המסופרים בכ"כ פרטיות שרק מי שהוא כבן בית במרום יכול באופן פרטי כזה לתאר. עד שכאשר לומד האיש איזה זמן יחד זוה"ק, מרגיש שגם הוא נעתק עתה אל עולם קדוש ומובדל.

ולא זו אף זו, אלא גם בענייני הקבלה שבזוה"ק רואים עצמות יחידות הזאת. שספרי הקבלה את אשר ראו במראות קדשם במרום, הלבישו בלבושי החכמה בינה ודעת, והלומד בהם, ע"י חב"ד שלו נוגע בהם. ואפילו האיש אשר זוכה להביט מבעד להכלים אל האור ממרום אשר עליהם, ג"כ מוכרח לתפוס מקודם בהחכמה והדעת שלו, מהנאמר שם. לא כן הוא זוה"ק שם סיפרו התנאים הקדושים את אשר ראו ממש, כעין שראו, ותארו כפי התוארים שהביטו הם.

משל הדיוט לבי אנשים מרוממים שנקראו לארמון המלך. וכששבו אל ביתם סיפרו שניהם מהדר יופי הארמון המפליא את כל רואיו מאוד. ומחכמת המלך, טוב טעמו, רוחב בינתו, אף עושרו, הניכרים מעל הארמון, אופן בנינו ונועם שכלולו.

אבל אחד מהם סיפר בדייקניות משיעורי בנין הארמון בעיקר. ממידות גודל הפתחים והחלונות, אורך, גובה ורוחב החדרים, מדות האשנבים והפשפשים, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, כל אחד מכוון עד הזרת, לפי ערך צורכי המלך ושריו וכו'. מספר העצים אשר בגן, אורך כל עץ ומשקל כל פרי הגדלים שם. מספר ערוגות הפרחים וכמה פרחים בכל ערוגה וכו'. והשני עד כמה שרצה לצמצם עצמו. וגם הוא אמר הפרוט, את יופי וחכמת הארמון לפרטי שיעורין, גבולין ומידות.

מ״מ מגודל התפלאותו מן הארמון, ומן התלהבותו הרבה מחכמת המלך הניכרת ממנו, לא הי׳ יכול להתאפק ולצמצם את הכל בשיעורין ותפיסות מדעות, רק את העצמיות אשר ראה סיפר ותיאר, והתפעלותו והתלהבותו אשר התפלא ונתלהב הביע. ארמון כ״כ יפה וכ״כ אור בחדריו עד שדומה הי׳ לו שהשמש בעצמה ירדה ונמצאה בהארמון, והוא מפני שהחלונות כ״כ גדולים שיעור כל אחד מהם כך וכך. לא מן שיעורי גודל החדרים והחלונות בלבד סיפר שבשביל גודלם יפים הם, רק מן עצם יופיים סיפר. ומה יפה הוא הגן, הריח שבו מחי׳ מתים, וכו׳. ובשביל גודל התפעלותו זו, לא הי׳ אפשר לו ברוב סיפוריו להזכיר מדה ושיעור של כל אחד, החדרים, החלונות וכו׳ כהראשונים. וגם במקום שמזכיר, ג״כ לא כ״כ דייקניות כמוהו מזכירם.

הן בעצם הארמון אשר שניהם מספרים אין חילוק ביניהם. כי מי ששומע מן הראשון המדייק בשיעורין, אם לב חם לו, אז אחר ששמע ממנו ומבין בדעתו את שיעורי הארמון, אז עצם יופי הארמון בגדול ויופיו מצטייר לפניו, ולבו החם מתלהב מיופיו, ועל ידו מן גדלות המלך החופף עליו. וכן השומע מן השני, המספר מן עצם הארמון, אם בר דעת הוא השומע, אז חוץ אשר לבו מתלהב מן יופי הארמון אשר הלז מציג לפניו. במוחו משיג ומבין גם את מידותיו ושיעוריו של כל דבר, ורק באופן סיפוריהם הם מתחלקים.

כעין זה החילוק, לפי קטנות ופחיתות דעתנו, בין התגלות הקבלה שבזוה״ק לבין התגלותה בספרי המקובלים שאחריו. גם הם לא רק שכל ודעת אמרו, כמו שכבר אמרנו לעיל במבוא השערים.

אבל הם בקדשם צמצמו את ראיותיהם למידות ושיעורין ולפרטיותיהם לפי ערך תפיסת דעת האיש. וכשפותחים את הפרדס ועה״ח הקדושים, רואים מיד שכדי לפסוע פסיעה הראשונה בהיכלי קודש אלו, צריכים ראשית כל להושיט את ראשנו ומוחנו אליהם.

לא כן הוא הזוה״ק. בו מסופר עצם המראות כפי שראו הם בקדשם במרום. עולם זה וזה, ספירה זו וזו, כזה וזה תוארם וכזאת וכזאת נעשה בהם, וכדומה. ואף שהרבה פעמים מדבר זוה״ק מפרטיות המידות וקורא אותם בשמותיהן המשערים ומגבילים אותן, אבל רובה דרובה, מדבר מן עצם העולמות וספירות והנעשה בהם ואף את שמותיהם אינו מזכיר, ורק המפרשים הקדושים מראים לנו שלמדה וספירה בשם זה וזה כוונת קדשו. כנ״ל בהמשל במספר הב׳ שהשומע ממנו אם בר דעת הוא, מסיפוריו ותואריו שמתאר את עצם הארמון, גם את שעריו ומידותיו שומע ממנו. ומפרשי זוה״ק הם המבינים ומסבירים גם לנו במקומות שאין דעתנו משגת, את מידות, שמות והבחינות המכוון בזה.

למשל עיין בראשית זוה"ק בהקדמתו בדף ב' ע"א, וז"ל הק'. מלה סתימא הוי' קמי קב"ה וגלו במתיבתא עילאה, ודא הוא. בשעתא דסתימא דכל סתימין בעא לאתגלייא וכו'. שלא נאמר שמות כל דבר וספירה ועולם רק סתם ראי' כמו שהיא. אבל כשמעיינים ע"ז בהמקדש מלך, רואים את פרטיות שמות הספירות וכו' הנאמר בזה. וכעין זה כמעט כל הזוה"ק מלא. ולא עוד, אלא אפילו כשמדבר זוה"ק מפרטיות הספירות, ע"פ רוב אינו קורא אותן בשמותיהן הק', רק עלמא עילאה, עלמא תתאה. או מלכא עילאה, מלכא תתאה. אתר ידיע. או כעין שאיתא שם בדף ועמוד הנ"ל, א"ר שמעון מכאן ולהלאה וכו' תרין דרגין אינון וכו' חד דא דאתמר מ"ה וחד מ"ו, דא עילאה ודא תתאה ע"ש.

המכוון בהם הוא בינה ומלכות, וקוראן רק תרין דרגין דא עילאה ודא תתאה, ושמותן הק' לא הזכיר. וכן בדף ו' דא נקודה עילאה דקיימי בהיכלי ע"ש, היינו חכמה בינה.

את פרטיות השמות של הבחינות, מידות, שיעוריהן וגבוליהן, אין הזוה"ק מפרש ומבאר כבספרי הקבלה הנ"ל, ורק בדרך רמז אומרם כנ"ל. ומ"מ אמרו התנאים על התנא האלקי רשב"י שכל מלה באתגלייא. עיין זוה"ק אחרי נ"ט ע"ב, וס"א ע"א. והוא מפני שלא הסתיר את מראות הקודש, במושגים, דיבורים, הגבלות ושמותיהם, רק את עצם הנבואה כמו שהיא, גילה, כעין במשל ההדיוט הנ"ל מספר הב'. אבל המספר רק הדיוט וסיפורי הדיוט, והזוה"ק להבדיל באלפי אלפים הבדלות התגלות נבואה ממשית הוא, כמ"ש כמה פעמים בזוה"ק וגם בדף ס"א הנ"ל, שכיון שדי נתן לו התגלות נביאות לכן כל מל"ה דאתגלייא. אבל כיון שלא כמו שגילו הנביאים גילה רשב"י כנ"ל, שהם גילו בלבוש העשי' והוא ז"ל האצילות כמו שהיא.

לכן לנו בני דור השפל הרחוקים מנבואה, המוכשרים יותר לתפוס דבר מוגבל בשיעורין ובמושגי השכל, נראים דבריו הקדושים יותר מוסתרים, לא כמו לצדיקי דורו שאמרו עליו שכל דבריו באתגלייא.

אבל זאת גם אנו במצבנו הנמוך רואים, שהענינים שיש גם לנו איזה השגה בהם לפי ערכנו, אז אף אם את פרטי שמותיהם וגבוליהן אינו מרבה לבאר כנ"ל, מ"מ את עצם הספירות ובחינות, גם את עצם פעולותיהן הקדושות, דוקא מבאר בפרטיות הרבה. לא ביאור הנחוץ יותר להדעת ושכל, כמו שמוסיפים לבאר ביאור אחר ביאור לקטן המוח, להבינו שכל עמוק יותר, שכל תוספות הביאורים, תוספות שכליות הן. תוספת ביאורי זוה"ק, תוספות נבואיות הן, תוספות ביאור תוארי עצמות הבחינות והמידות שבמרום כפי שראו הם ברוח קדשם. למשל נודע שלפעמים הבחי' מלכות כנס"י מתקטנת עד נקודה, ומן ה' נעשה י', ותפילות ישראל מעוררות את הבחי' תפארת להאיר לה ואז

מתגדלת כפי שהיתה, וחוזרים היחודים הזווגים כמו שהיו. אבל הזוה"ק אינו אומר זאת בקיצור איזה דברים, הראויים רק לדעת להבינם, רק ביאר את עצם הדברים בפרטיהם כפי שנעשים במרום.

וז"ל הקי' בפ' בלק קצ"א, "שחורה אני ונאוה בנות ירושלים" וכו' בשעתא דאיהו גו רחימו סגי לגבי רחימהא מגו דחיקו דרחימו דלא יכלה למסבל, אזעירת גרמה בזעירו סגי עד דלא אתחזי את מינה אלא זעירו דנקודה חדא. כדין אתכסי את מכל חילין ומשריין דילה, ואיהי אמרת שחורה אני וכו' לא תחמון בי כלל, דאנא נקודה זעירא. מה עבדין גברין תקיפין חיילין דילה [הצדיקים שבישראל], שאגין כאריין תקיפין וכו', ומגו קלין ושאגין תקיפין וכו', שמע רחימא לעילא וידע דרחימתי' היא ברחימו כוותי' מגו רחימוי עד דלא אתחזיאת מדיוקנא ושפירא דילה כלל וכו'. נפיק דודה רחימאה מגו היכלי' בכמה מתנן, בכמה נבזבזן, בריחין ובוסמין, ואתי לגבה, ואשכח לה שחורה, זעירא בלא דיוקנא ושפירו כלל. קריב לגבה מחבק לה וכו' עד דאתערת זעיר זעיר וכו'. ובחדוה דרחימהא דעמה, אתבניאת ואתעבידת בתקונהא בדיוקנהא בשפירו דילה ה' כמלקדמין וכו', כדין אינון וכל שאר חילין קיימין לשמוע מה דאיהו אמרת, ואיהי קיימא כמלכא גו חילי' וכו'.

הנה רק הקיצור משם העתקתי, אבל גם בזה שהבאתי, כבר מובן לכ"א מה שסיים שם ר' אלעזר, אלמלי יחזקאל נביאה אמר דא, תווהא הוי בעלמא ע"ש. דבר הנבואה הזאת עד כמה שצמצמו בקדשם להמשיכה גם לנו, מ"מ לא נתכסה כל הדבר בלבוש השכל, ולא בדעתנו לבד נשיג כ"א כפי שישיג, רק מראה הנבואה הוצגה כעין שראו. וכ"א רואה כי נבואה היא שגם אם אמרה יחזקאל הנביא פלא היתה, ודוקא יחזקאל הנביא נקט, מפני שהוא אמר בפרטיות כפי שראה, יותר משאר הנביאים. כמ"ש בגמרא למה ישעי' דומה וכו' למה יחזקאל דומה, וכו'.

וכיון שההתגלות אשר בזוה"ק התגלות יותר ערטילאית היא, והיא כהתגלות נשמה טרם נתלבשה כולה בגוף, מין כתר, שהיא גם מלכות מעולם שלמעלה ממנו כנ"ל. לכן כשנתגלה החסידות ע"י קדושינו הבעש"ט ותלמידיו זצוק"ל, התגלות ראשית המשיחית, שלא בלבד שהכלים לא יסתירו את הנשמה אשר בקרבם, כך גם בהם ובעצמותם יתגלה אור. אז הרבה דברים בזוה"ק מתבארים על ידה ביתר פשטות. כלומר עניני ההשגות המוח והדעת מן עולמות העליונים, היינו מה שנתצמצם להגבלות שיעורין, מידות, ושמותיהן, שבמוחו ודעתו ישיגם האיש, גם החסידות, ע"י הקבלה הקדושה של קדושינו הרמ"ק האר"י ותלמידיו זצוקללל"ה משגת. ותוספת ההתגלות

שבחידות בענין זה הוא רק כמו שאמרנו לעיל, שמערכות הקודש ספירות ושמות ההם, אשר משיגים בקבלת המקובלים הקדושים, לא במרום לבד הם רק גם באיש הישראלי. אבל צד מראות הקודש ועצם ההתגלות שבעולם בכלל, וביותר בישראל, אשר בזוה"ק. וגודל התאחדותם בו ית'. ובפרט בשעת התורה, תפילה ועבודה. שלא את שיעוריהן וגבולותיהן, כלומר לא המושכל שלהן, לבד, משיגים, רק גם את עצמותן. ולא בשכלנו לבד אנו תופסים אותן רק גם בעצמות שלנו. ענינים האלו ישנם שמובנים ע"י החסידות בעצמה. וע"י אופן ההתגלות אשר בדרך החסידות דוקא, כמה ענינים האלו שבזוה"ק, יותר פשוטים ויותר מתבארים.

למשל איתא בזוה"ק ויקרא די ע"ב, ולא עוד, אלא דישראל אשלים מהימנותא בארעא, וישראל שלימו דשמא קדישא אינון, וכד ישראל אשתלימו בעובדייהו, כביכול שמא קדישא אשתלים, דתנן דא סליק ודא נחית [היינו שנעשה פירוד בין האותיות יק"ו לאות ה' שבהוי"ה] וכו' וכולא בגין דכנסת ישראל בגלותא וכו', כדין קב"ה אמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה וכו' ולית מאן דאתער רוחי' עכ"ל הק'. ומפרש המ"מ, אשלים מהימנותא בארעא, פי' שע"י ישראל נתגלית אמונתו ית' בעולם. וישראל שלימו דשמא קדישא אינון, פי' שע"י מעשיהם הטובים גורמים יחוד בין זו"נ וכו', נמצא שע"י נשלם שם הויי ע"ש. שכל פירושו הוא שישראל רק גורמים ופעולתם אשר גורמים, היא למעלה. ובמה גורמים, במעשיהם. ישראל אשלים מהימנותא בארעא, מפרש שגרמו לגלות אלקותו ית' בעולם. וישראל שלימו דשמא קדישא אינון, ג"כ שע"י מעשיהם הטובים גורמים יחוד בספירות קדושות אשר במרום.

משא"כ לדרך ההתגלות החסידות דברי זוה"ק הזה כמעט אין צריכים ביאור ופירוש גם להשגתנו הקטנה. כי אם כל ההשתלשלות והספירות בישראל נמצא, ואדרבה כל עולמות העליונים לתכלית התגלותם בתוך איש הישראלי ממש נאצלו, נבראו, נוצרו ונעשו, ובשביל זה בדמות אדם נעשו. לכן אומר זוה"ק דישראל אשלים מהימנותא בארעא. א' מפני שמגלים אלקותו ית' בעולם כמו שאמר המ"מ, אבל לא זו בלבד, רק גם בעצמותם, וישראל שלימו דשמא קדישא אינון בפועל ממש בהם בעצמם. כיון שבהם כל עולמות, ספירות וכו' נמצאים. וגם היחודים שמיחדים ומכוונים ג"כ לא גורמים לבד ולא פעולה למה שבמרום לבד, רק גם בפועל עושים יחודים בכל הקודש אשר בהם עד לאצילות. וכשהם בגלות בירידה בגופניות ורוחניות, רוח קדשם רחוק מגופם ונפשם, זהו פירוד בין תפארת למלכות שבהם, ושבכל העולמות. אבל לא שח"ו לגמרי נתרחק מאתנו כי גם עתה עמנו, ועיקר החסרון הוא מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה,

ולית מאן דיתער רוחי', העיקר הוא שהאיש יהי', כי בו הכל. ואיך יהי' האיש, דיתער רוחי', לא רק שיאמר דברי התפילה ויעשה בלבד המצוה רק שרוחו יתעורר, כי הוא עיקר החסידות ההתעוררות, כמו שכבר דברנו.

וכן בפי צו ל"ד ע"ב, וזלה"ק ת"ח מלכות כהנים לא אקרי, אלא ממלכת, דאמלכו לה [לספירת מלכות] כהני, ועבדו לה גבירתא על כלא וכו'. וכדין הוא ממלכת על כל גנזי מלכא. ממלכת על כל זייני מלכא. ממלכת בעילאי ותתאי ממלכת על כל עלמא עכ"ל הק'. שלפי שגילה הבעש"ט זצוק"ל שישראל לא רק גורמים במרום, ולא תוספת וגרעון בלבד פועלים בספירות ואורות עילאים, ולא רק לענין המשכות אורותם למטה פעולתם למעלה. רק דע מה למעלה ממך, כמו שכבר הבאנו לעיל, שכל הנעשה במרום הכל ממך, א"כ דברי זוה"ק בזה גם לערכנו מבוארים ומפורשים באר היטב.

שישראל נקראים ממלכת כהנים מפני שהם עושים שספירת מלכות במרום תמלוך ותהא גבירתא על הכל וכו'. ולא לענין התגלותה בעולם הזה בלבד ישראל מוסיפים לה כח ויכולת, רק גם על כל גנזי מלכא, היינו גם גנזי מלכא במרום, מושלת ע"י ישראל למטה. דע, מה למעלה הכל ממך.

והיש דבר יותר פשוט להחסידות ממאמר הקדוש אשר בר"מ שבזוה"ק פ' בהר ק"ט ע"ב וזלה"ק, קב"ה כד לאו איהו בקורבנא עם שכינתא בכל ישראל דאינון אנשי מידות, דאינון אברים דילה, וכו', וכאילו לא הוי קב"ה חד ע"ש. מעתה אין צריכים להפשיט את הפשט הפשוט, ולומר שרק מפני שהשכינה במרום מתקשטת בישראל ובמצוותיהם, לכן אומר הר"מ שיחוד הקב"ה ושכינתי' הוא בישראל, רק פשוט, ממש כל איש ישראל אנשי מידות הנמצאים בעולם הזה הם אברים דשכינה, וכשהקב"ה רוצה להתיחד בשכינה ולהתקרב בה, אז בישראל מתייחד, ואם בהם אינו מתייחד כביכול גם הוא יתי' אינו חד.

כך דרכה של ההתגלות הבאה ממרום. לאחר שכבר נתגלה, רואים בכל מקום שכך הוא. ועתה לאחר שפתח הבעש"ט זצ"ל את שערי השמים ואור העליון שופע בשפע גם להכלים והגופים, רואים שגם הזוה"ק לזה מכוון. כך דרכה של ההתגלות הבאה ממרום, וגם כך דרכה של הנשמה כשהיא מתגלה, לפי הכלי שנמשכת בו כך היא מתראה. באוזן, כח השמיעה נראה ממנה, ומאותה הנשמה ראי' מתגלה כשבעין נמשכת. וכן גם בספירות, אותו כח אלוקי הפשוט, כשמתגלה בכלי חסד, חסד מתגלה בו, וכשמתגלה בכלי תפארת רחמים מתגלה. וכולם אמיתיים חיים וקדושים, כמו שכבר דברנו מזה בשם ספה"ק.

הזוה"ק ראשית התגלות הבחי' אצילות הוא, ואופן התגלותו הוא כהתגלות הנשמה. ואפילו גם השיעורין, מידות וכל כלי תפיסת המוח אשר בהם נתצמצם ונתגלה, כלי נשמה הם,

לכן בכל דרכי הקבלה של הקדושים שרפי אל הרמ"ק, האר"י וכו', הזוה"ק מתראה כפי דרך הקודש של כל אחד וכדמות קדשו, קבלת הרמ"ק זצ"ל כדיוקנה הק', ושל האר"י זצ"ל כדיוקנה הק'. ומכש"כ בדרך הקודש זה של הבעש"ט זצ"ל, התגלות זו שגם הכלים מתקדשים ומזדככים בו, נשמת ההתגלות, ראשית המשיחית, שנתאחדו ונתיחדו הזוה"ק ודרך הבעש"ט יחד כאחד, וכהתגלות אחת הם מתראים.

ואפשר בזה להבין גם לדעתנו השפל, למה לענין לימוד ספרי הקבלה לא מצינו שיצוו קדושי החסידות, שגם אותם שאינם מבינים בהם, ילמדם, או יאמרו אותם, אף שכל אות בהם קודש ומקדש הוא את האיש הלומד. ועל זוה"ק צוו כזאת, שגם אותם אנשים שאינם מבינים ג"כ יאמרו זוה"ק ויתקדשו. כיון שעיקר התגלות זוה"ק בחסידות היא התגלות זו שגם הכלים מתקדשים ואף מי שאינו מבין מתקדש.

ובצדק יכולים לאמור שבהתגלות הקבלה שהוא התגלות אצילות כנ"ל, הזוה"ק הוא בחי' הכתר שבו כנ"ל, והחסידות היא הבחי' מלכות, האחרונה להתגלות המשיחית שמלכות שמים תתגלה ע"י, וכאשר מלכות מתאחדת בכתר, נודע שנעשה כתר מלכות, בחי' אשת חיל עטרת בעלה, ואז נודע בשערים בעלה, והבן.

פרק ז

השם חסיד אשר ההולכים בדרך הקדוש הבעש"ט ותלמידיו זצוקללל"ה נקראים, אינו חדש, עוד בדברי הנביאים מוזכר איזה פעמים השם חסיד על איש המעלה הקרוב יותר אל הקדושה, כגון "אבד חסיד" [מיכה ז'], "שמרה נפשי כי חסיד אני" [תהלים פ"ט], "תהלתו בקהל חסידים" [שם קמ"ט] וכו', אבל לא נאמר בפרטיות איזה מעשים יעשה שיעלה על אשר ישראל להיקרא בשם חסיד, כי לקיים התורה ומצוות, כל איש ישראל מצווה ולא אתה בן חורין להפטר ממנה, א"כ החסיד צריך לעשות יותר ממצות התורה, ואיך, אם רק ירבה במצות בכמות או באיכות עשיתן ייטיב לעשותן,

ובדברי חז"ל נשמע שהחסיד הוא שבכל מעשיו עושה לפנים משורת הדין, ובאבות [ה' י"ג] אומרת המשנה שלי שלך ושלך שלך חסיד, אבל גם פעולות אחרות שאינן תלויות בדין ולא בלפנים משורת הדין, נאמרות בדברי חז"ל על החסיד, כגון חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפילה, וכו', לא אמרו שהקדימו זמן התפילה או שהו

בתפילתם בעצמה יותר, שיש בזה דין זמן תפילה והם עשו לפנים משורת הדין, רק דבר חדש, היו שוהין שעה אחת קודם ואחר התפילה, [ברכות פרק ה' מ"א] ועיין ב"ק ק' ע"א בתוס' ד"ה לפנים משורת הדין, שלפנים משורת הדין הוא רק כשאחרים חייבים בו ע"ש, ובברייתא דרפב"י בסוף סוטה מוזכרת חסידות אחרי כל המעלות ועליות בעבודה אף אחר המעלה של פרישה שהיא פרישה גם מן המותר כפרש"י, והיא הגדולה שבכולן עד שמביאה לידי רוח הקודש, משמע מזה שלא רק על שם הפעולות לבד נקרא חסיד ולא סתם מחמיר במעשים הוא, רק מצב הרוח ודרך עבודה עילאה הוא, שבעבורו נקרא חסיד, ואף תוספת עבודתו בלפנים משורת הדין, ובעוד אופנים שונים, תוצאות מצב רוחו ודרך עבודתו הוא.

אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ו מח"פ כבר מבאר את מצב הרוח של החסיד, שגם מעצמו נפשו שונאה את הדברים שגם דעת האדם מבין שרעים הם, כגון גנבה, גזלה וכו', משא"כ מי שאינו חסיד נפשו מתאוה להם וצריך להתגבר ולכבוש גם בהם את יצרו, והוא ז"ל מחלק בין מצות שכליות כנ"ל שרק בהם נפש החסיד בוחלת משא"כ חוקים שאין שכל האדם תופסן אדרבה עליהן אמרו חז"ל אל תאמר א"א בבשר חזיר וכו' רק אפשי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי', ע"ש,

ובשע"ק מהרח"ו ז"ל חלק א' שע"ג איתא, שהחסיד, כל המידות טובות מוטבעות בו בטבע גמור שאין יצרו מתגרה בו להן ויצטרך לכבשו, רק מקיים התרי"ג מצות בשמחה מאהבה, ע"ש, היינו שגם החקים גם מעצמה נפשו רוצה לקיים, ואין להקשות מהגמרא אל תאמר א"א בבשר חזיר וכו' הנ"ל, כי הגמרא אומרת שלולא שאסרה התורה היינו מתאוים לו כי מצד עצמו אין להרחיקו, אבל מאחר שאסרתו התורה, אז כ"כ הכנסנו את רצון ד' בקרבנו עד שגם מעצמנו כבר אין מתאוים לו, כמו שכל איש ישראלי רואה את עצמו שבאמת אין לו שום תאוה לחזיר, נבלות וטריפות, והאם נאמר בשביל זה שעוברים אנו על דברי חז"ל שאמרו אל תאמר א"א בבשר חזיר וכו' רק אפשי וכו', כי גם עתה אומרים כן, לולא שאסרתו התורה הייתי רוצה בו, אבל עתה שאסרתו התורה, דברי התורה נכנסו בי עד שבאמת אי אפשי בו.

והנה בזוה"ק פ' נשא קמ"ה מגלה בקדשו יותר עד שגם לפי מעט השגתנו יתחוור הדבר יותר, וזלה"ק תאנא וכו' כל מי שיש בו יראת שמים זוכה לענוה כל מי שיש בו ענוה זוכה לחסידות וכו', תאנא כל אדם שיש בו חסידות נקרא מלאך ד' צבאות וכו', משום דאתי מסטרא דחסד וכו', אמר ר' יהודה והא תנינן אדם כללא דדכר ונוקבא, א"ל ודאי הכי הוא וכו' דמאן דאתחבר דכר ונוקבא אקרי אדם וכו' ולא עוד אלא דשריא בי' חסד,

ומאן דלא אשתכח דכר ונוקבא לא הוו בי' לא יראה ולא ענוה ולא חסידות וכו', ומשום דכהנא איקרי חסיד בעי ליברכא וכו' כה תברכו וכו' וחסידיך יברכוכה עכ"ל זוה"ק. היינו חסיד הוא מלשון חסד, ורק ע"י יראת שמים וענוה באים לה ונעשה בחי' מלאך ד' צבאות.

ואם שמענו וראינו שמלפנים היתה כל עיקר החסידות בהאברכים, הם ישבו זמנים רבים אצל רבם, מרוחו עליהם האציל ואת עצמם בחסידות קדשו אף את סביבותיהם בתיקוני החסידות תקנו מן הלומדים ובני תורה ועד פשוטי העם, אם יחשוב מי שזאת היתה רק מסבה פשוטה לבד, מפני שהיו פנוים יותר כי היו סמוכים על שלחן חותניהם, ומן הבחורים קודם נשואיהם לא לקחו ליסוד החסידות מפני שעוד קטנים היו כי אז בני ט"ו וי"ח נשאו, ולפ"ז עתה שהבחורים פנויים עד למעלה מכ' וגם הם עוסקים ברוך השם בחסידות, לכן אין צורך באכילת הקעסט ושיהיו האברכים פנויים לעבודת ד' ועבודת החסידות. אם יחשוב מי כך, טועה הוא, וע"ש מגלה לנו הזוה"ק בזה שהחסידות רק מקצת קוי' מאירות אל השכל אבל עיקרה הוא למעלה מן השכל, סוד מסודי אלוקי ורז מרזי עולמות העליונים הוא החסידות, חסד של מעלה הוא ואורות קדושות ממשכת גם למטה עד גם לבחי' וחסידיך יברכוכה, שכמו שממשכת האורות גם לעולם הזה, גם ברכה ממשכת לעולם הזה, והחסיד בחי' מלאך ד' צבאות הוא ודוקא בנשוא עיקר החסידות. א"כ גם עתה שמצוק העתים לדאבוננו ובעונותינו הרבים הבחורים מתאחרים להנשא, טוב הדבר וישועת ד' היא שהם עוסקים בחסידות אבל את מקום האברכים אין הם ממלאים, ואם ח"ו לא יהיו לנו אברכים הפנויים לעבודת ד' ע"י החסידות, כל החסידות תהי' ח"ו מתמעטת וחסרה, ועוד נדבר מזה אי"ה.

יסוד ועצמיות החסיד בחי' חסד הוא, ומה הוא חסד, בפתח אלי' אומרים חד ארוך וחד קצר וחד בינוני, ארוך היינו שאין הכלי מסוגרה כ"כ ואורה מאיר ומשפיע ממנה הרבה, וחד קצר, גבורה, שהכלי שלה מסוגרה ואורה נסתר יותר ורק מעט ממנה מתגלה, וחד בינוני, תפארת, ולפ"ז אין להשם חסידות עצמיות מוגבלת לומר שרק זו היא, כי רק חסד והתגלות היא, שנפשו של החסיד אינה מוסתרת בהכלים וחומריותו כי זיככם כנ"ל בשע"ק.

והוא גם הענין שאיתא ברש"י פסחים דף מ' הבאנו בהכשה"א, בעל נפש, חסיד, היינו שאין נפשו טמונה ומוסתרת כ"כ בגופו, רק בחי' חסד, חד ארוך עד שנפשו גלוי' בו, ועלי' נקרא "בעל נפש", ונפשו הגלוי' שוקקה לד' עד שגם מעצמו אינו מתאוה לעבירה רק למצות וגם מרבה במעשים טובים שונים כדי להתקרב יותר לד'. עושה לפנים משורת

הדין, ושוהה שעה אחת קודם התפילה ולאחר התפילה ובשעת התפילה, וזהיר בכל המעלות המנויות בברייתא דרפב"י עד שבא לרוח הקודש. כי זהו ראשית התקרבות לרוה"ק לגלות את שורש נפשו כמו שאיתא בהקדמה שבשע"ק, שהבאנו בראשית הכשה"א, עד שנעשה כמלאך ד' צבאות. אף ברכות ממשיך לעוה"ז, כיון שכל מעשיו ופעולותיו מעשי נשמה הן.

הן בכל דרך עבודה מן הנביאים והלאה היתה בחי' חסידות, כנ"ל מהפסוקים ודברי חז"ל שהשם חסיד מוזכר בהם, כיון שאין להחסידות דרך ועצמיות מוגבלת רק התגלות הנפש והקדושה היא, וההתגלות היתירה אשר בכל דרך עבודה, בכל דור ודור אשר מלפנים בשם חסידות נקראה, אבל דרך והתגלות הבעש"ט, שלא את האור אשר בתוך הכלים לבד הוא מגלה רק גם את הכלים בעצמם, וגם את אשר חשבנו לכלי, גוף ומסתור, מעתה מאיר, האם יש לקראותה שם אחר אם לא את השם, חסידות, והאם יש התגלות וחסידות כזו גם בהכלים עצמם, זו היא באמת חסידות של ראשית התגלות המשיח ב"ב. ובזה נראה יותר צד התדמות החסידות להנביאות, שכמו הנביאות גם איש הפשוט אשר לא לפני הנביאים אם הי' רוצה להתקרב להם ואורם גם עליו יזרח, גם הוא נתהפך לאיש אחר וגם ניבא עמהם. ואף אם לעצמו לא הי' נביא, וגם חדלה נבואתו כשנתרחק מהם בגוף ונפש, כמו שאול ואנשיו, מ"מ כשבאו לפני שמואל הנביא גם הם נבאו. כן גם החסידות גם אנשים פשוטים אם רק היו יראי ד' שומרי המצות, תמימים ובעלי אמונה, נעשו חסידים לפי ערכם כשהיו דבוקים אל רבם, אף אם החסידות מדרגה עילאה היא. ולקדוש ישראל הבעש"ט זצוק"ל עם כל גדולי החברייא מלאכי אלקים תלמידיו שנסעו אליו, גם אנשים פשוטים בעלי מלאכה ומוכסנים [ארענדארין] נסעו והוא זצ"ל הי' מקרבם, ואף שלח לפעמים מגדולי תלמידיו צדיקים וגאונים לאיזה איש פשוט להתלמד ממנו איזה מדה טובה תמימות או בטחון, אמונה פשוטה, אמונת חכמים, או אהבת ישראל וכדומה. כי הלא גם בהם נמצאה נשמת ישראל חלק אלוק ממעל רק שלא נתגלה בו, וכשבא האיש אל רבו וניצוצין די נור עליו יפלו גם נשמתו תבער ואשה תתלהב. [ועוד נדבר אי"ה בפנים הספר למה יש לאנשים פשוטים, לפעמים אמונה יותר פשוטה וחזקה, וכן שאר מדות פשוטות הנ"ל עד שהבעש"ט ז"ל הי' שולח לפעמים מגדולי תלמידיו להתלמד מהם].

ובסוף ספר הק' נועם אלימלך באגרת הקודש איתא, ששאל אותו בנו הצה"ק הרבי ר' אלעזר זצוקללי"ה על נוסח התפילה שהחסידים משנים מאשכנז לספרד והשיב אביו הקדוש זצוקללי"ה, שנוסח ספרד היא נוסחא גבוה באור גדול שאין העולם כדאי

להשתמש בו ולכן העמיד הב"י את נוסח אשכנז במקומו שהוא דבר השוה לכל נפש בערכנו, אבל לפי הצדיקים אשר רחצו מצואתם ומדקדקים על נפשם כחוט השערה ודאי לא היתה כוונתו ז"ל עליהם לבטל אותם מלהתפלל נוסחא זו, ואם תקשה לך הא יש כמה אנשים שאינם במדרגה זו ואעפ"כ מתפללים נוסחא זו ומתחברים להחסידים עליונים וגם הם נקראים בשם חסידים, ואומר בקדשו שכתבו, "ויאמינו בד' ובמשה עבדו", שמש"ר הי' מקדש עצמו עד שבא למדרגת הנבואה ועלה למרום והוריד התורה לישראל, אבל כל ישראל לא היו יכולים לבוא אל מדרגת מש"ר ושיקבלו את התורה במדרגת הנבואה, אך מחמת שהאמינו במשה והתקשרו בו והוא הי' משפיע עליהם רוח קדושה, והי' כאילו הם ג"כ במדרגה זו ועי"ז יכלו כולם לקבל התורה ע"י אחדותם והתקשרותם במשה. זהו קיצור דברי קדשם שם.

וממשיל בזה החסידים שאינם ראוים להקרא חסידים אל ישראל שלא היו כולם ראוים לנבואה ולקבל התורה, ומ"מ ע"י התדבקותם ואמונתם במשה רבנו נתעלו וקבלו התורה. כי הקדושים בעלי הקבלה אף שגם הם קדשו את הבא אליהם, אבל שגם לימודי הקבלה, השגותיהם והבנת חכמת קדשם יכנסו פתאום אל איש שלא למד ולא יגע, לא מצינו לא בהם ולא בבעלי התלמוד, עד שחקקו ואמרו לא יגעתי ומצאתי אל תאמין [מגילה י"] וההדיוטים ועמי הארץ היו מרוחקים מהם, ואותם שרצו להתקרב אליהם היו רק בבחינת עֵלים שכל תכלית קיומם הדא רק לשמור את הפירות, כמו שאיתא בגמרא חולין צ"ב, לא כן הוא בנבואה וביותר בחסידות שכל עיקרה הוא להרחיב ולפשט את אור קדושתו יתברך גם במקומות הרחוקים, גם הכלים אור וגם המסתירים אשר לנו נראו כמסתירים, קדושה הם, ומכש"כ ישראל שהוא יתברך דבוק בהם והם בו, כולם קדושים, ואפילו אם הוא איש הדיוט מ"מ בהתקרבו אל אור המאיר ואל האש הבוער גם נשמתו העמומה בו תדלק ואורו יאיר כנ"ל.

ועוד בתדב"א, נרמז מן החסידים ההדיוטים. וז"ל הק' רפי"ב, חסידי עמי הארץ, אע"פ שלא קראו וכו' הואיל והוקרו והושנו את בניהם, ואין בהם עע"א, ואין בהם חמס וגזל, ואין בהן ג"ע וש"ד, והיו מהנין ת"ח מנכסיהם. הקב"ה מביא אותם ויושבים אצל הצדיקים, ויהיו נהנים מן השמש שיזרח לצדיקים לימות ב"ד ולעה"ב עכ"ל הק'. כמעט כדברי קודש שבנ"א. שע"י שגם היו נשמרים מעבירות פשוטות. ואת בניהם לתורה גדלו, והם דבוקים בת"ח, קורא אותם אליו הם חסידים וגם לעוה"ב ולעתיד אצל הצדיקים ימצאו ומאור שמשם יהנו.

אדרבה זהו אחד מעיקרי החסידות לא לרחק רק לכַלל גם את בעלי הבתים גם את ההדיוטים, ואף שגם בפעולת העַלים יש להפשוטי עם גם בהחסידות, לשמור את הפרי לעסוק בשבילם במסחר ומלאכה ולפרנסם, אבל לא זהו בלבד כל תכליתם בעולם, רק שוחד עם רבם ועם החסידים הגבוהים גם הם ידלקו ומכולם יחד תעשה אבוקה שתבער ותאיר אף את כל העולם באור ד' ואש של מעלה, ולא להם לבד ייטיבו בזה, רק גם להצדיקים עובדי ד' הגדולים, שגם הם יעלו יותר כשיתקשרו עם שאר ישראל אפילו ההדיוטים,

ובספה"ק בית אהרן פ' נצבים איתא וזלה"ק, וכפי שאומרים בשם הרה"צ הק' מורינו הרב רש"ק זצ"ל, למשל שהי' צריך מלך אחד ליקח איזה דבר ממקום גבוה מאוד ולא הי' לו כ"כ סולמות הרבה, מה עשה, העמיד כמה אנשים אחד על חברו עד שהגיע העליון למקום הגבוה וכו', והנה אין זה אפשרי לומר שהאיש העומד על הארץ אינו נצרך לזה, הלא אם ילך האיש ההוא ממקומו יפלו כולם, כן הוא הדבר ממש בקדושת הקב"ה, כי באמת אין זה אפשרי להשיג הבורא ב"ה בלתי אם יש ס"ר ישראל והם כוללת ישראל, והגם שיש בזה אנשים קטני ערך, עם כל זה בלעדם לא ישיגו הגדולים חיות הבורא (ברוך) ב"ה ע"ש, לא רק כעלים הם לשמור, אך גם הגדולים לא ישיגו בלתי קטני הערך. ובמה גדול כחם שגדולי הצדיקים עליהם ועל ידיהם יעלו, מפני שהם מן עמידתם אינם נשמטים, רק על עומדם עומדים, ואת עבודת קונם עובדים, כי כיון שפעל הבעש"ט ותלמידיו זצוק"ל להמשיך קדושתו ית' ולגלותה גם בעולם הזה, אף בנמיכיות וכלים, לכן כל איש ישראל גם בגופו ונמיכיותו, במצבו, ברצונו, מידותיו, אמונתו גם הפשוטה מבלי השגות גדולות, יכול לאחוז בכבודו ולהתקשר בו ית'.

ובכתבי הקדוש ישראל הרב הצדיק הק' ר' אשר הגדול זצוקללה"ה מסטאלין איתא במנ"ח וז"ל הק', מען מיינט אלץ ג-ט איז אויפן הימעל כילעבין ג-ט איז אויף דער ערד אויף דער נידריגסטער ערד, איטליכער יוד קען דערלאנגען ג-ט, דער קלענסטער דער געמיינסטער יוד קען דערלאנגען ג-ט, עם איז נאר אַ עבירה וואס מיפערשלאפט די צייט עכ"ל הקדוש, כל החסידות כמעט נכללה בדברי קודש אלו.

אף בענין רוח הקודש עתה בימינו רואים שדרכה החסידות את דרכה, כי גם בשע"ק חלק ג' שע"ז איתא וזלה"ק, בהנהגת רוח הקודש עתה בזמנינו, וזה וכו' אל יתיאש האדם וכו' והנה באזנינו שמענו ובעינינו ראינו יחידי סגולה השיגו למדרגת רוח הקודש בזמננו זה, והיו מגידים עתידות ובהם בעלי חכמה לא נתגלו בדורות שקדמו אלינו ע"ש, אומר הוא זצ"ל בקדשו שגם עתה אפשר לבוא לידי רוה"ק ולאמר עתידות שלא הגיעו לה

דורות שלפנינו, אבל טעם למה יכולים לזכות לזה גם יותר מדורות שלפנינו לא נאמר בדבריו הקדושים,

וגדולי החסידים מטעימים את הדבר גם כן בדרך עבודתם הנ"ל והתגלותם הקדושה, וז"ל הק' בנועם אלימלך פרשת וישב ע"ד ששמעתי משל מתוק מפי אדומ"ו הרב המגיד דק"ק ראוני זללה"ה, והוא, שאנו רואים שכעת אשר אנחנו בגלות המר יש בנ"א שזוכים לרוה"ק בקל יותר מבימי הנביאים שהיו צריכים השבעות והתבודדות רב כידוע כדי שישיגו הנבואה ורוה"ק, ואמר משל נפלא ומתוק למשל המלך שהוא במקום כבודו בביתו וכו' ויבא איזה אוהב המלך וירצה להזמינו לסעודתו לביתו אזי בודאי יכעס עליו המלך כי אין זה כבוד של מלך לצאת מפלטין שלו לבית אחרים, גם אם יהי' הסעודה גדולה עד למאוד, ובלתי אפשרי שיזמין את המלך לביתו עד שיכין כל הכנות ויעמיד מליצים ופרקליטין גדולים שימצא חן בעיני המלך שיבא לסעודתו, אבל כשהמלך נוסע בדרך ורוצה ללון בדרך אזי כאשר ימצא מקום נקי באכסניא, אף אם בית המלון הוא בכפר אם הוא רק נקי אזי זה בית מלונו ללון שם, והנמשל מובן ממילא בזמן שבית המקדש קיים והי' שכינת כבודו בבית קדשי הקדשים אזי אם הי' רוצה אדם לשאוב רוה"ק או נביאות הי' צריך עבודה גדולה וכו' אבל עתה בגלות שגם השכינה הקדושה גלתה עמנו ותשוקתה מאוד למצוא מקום דירה לשכון בה, ואם מצאה מנוח ומקום נקי אדם שהוא רק נקי מעבירות וחטאים אזי שם היא דירתה עכ"ל הקדוש.

ובספה"ק מאו"ש פ' ויגש איתא, ובהיותו בא להכנעה, אזי ממילא הוא מופשט קצת מגשמיות וכו'. ונשאר ברוחניות, ואזי מתדבק עצמו בעולמות עליונים, וכו', וזה ידוע וראיתי כן מצדיקים גדולים, שבהיותם מדבקים עצמם בעולמות עליונים, והמה מופשטים ממלבושים גופניים והשכינה שורה עליהם ומדברת מתוך גרונם, ופיהם מדבר נביאות ועתידות ע"ש.

למה אפשר עתה יותר לזכות לרוה"ק מאשר בימי הנביאים, מפני שאחר החורבן נמשך האור עוד יותר למטה, גם לגלות, כנ"ל מהמגיד הגדול זצ"ל, ובמה יכול האיש לקרב עצמו שגם הוא יזכה לרוה"ק, ע"י שהוא יכניע את עצמו יותר כנ"ל במאו"ש, זהו דרכם הקודש להמשיך האור גם בכלים ובנמיכיות, אל השמים עלו "דרך הארץ", ובגי"ע טיילו ועם המלאכים התווכחו ולפני כסא הכבוד השתטחו ובעד ישראל המליצו, והכל ע"י דרכם דרך ההשפלה להמשיך ולגלות האור גם בנמיכיות ושגם בשפלות אלקותו יתברך נמצא.

וכבר דברנו בהכשרת האברכים פ"ט מענין שד' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, לא אלקות בלבד אין עוד, רק שבכלל אין מציאות זולתו יתברך. אין מציאות נמצא זולת מציאות אלקית ואין דבר נעשה אשר לא יעשה ד', הכל הוא אלקות וכל המעשים ד' עושה. ועבודת איש הישראלי היא לראות ולגלות, ולהרחיב הארת אלוקתו יתברך בו בקרבו ובכל סביבותיו, גבוה ונמוך, שלא יהי' בהם שום דבר זולת אלקותו יתברך, רצונו, ותורתו. ובב"א לסוכות איתא וז"ל הקדוש ושמעתי שאמר הרב הצדיק ר' מענדיל מבא"ר [תלמיד הבעש"ט] מה שהוא מתפלל תמיד עיניו למטה הוא לחפש מקום נמוך מאוד כי שם ג"כ אלקות וחיות שלו ולית אתר פנוי מני' וכו' ע"ש.

נחזור להנ"ל גם אנשים הדיוטים כשנוסעים להרבי ומתחברים עם חסידים נקראים חסידים, וכמו שהבאנו לעיל מאגרת הקודש אשר בספה"ק נועם אלימלך מענין נוסח ספרד, הן עיקר החסידות הוא בבני תורה ובעלי קבלה, כמו שהבאנו לעיל מספ"ק שלא ישיגו את דרך הבעש"ט זצוק"ל זולת בעלי קבלה, ולא רק בדעתם לבד ילמדו, רק בכלם יהיו אנשי לבב ובעלי מוח המתלהבים בלהבי קודש, אמנם, כאשר כולם מתחברים יחד, מקבלים זה מזה, עד שגם החסידים הגבוהים בלי הקטנים מהם גם בלי ההדיוטים א"א להם לעלות כנ"ל מההה"ק רש"ק זצוק"ל במשל המלך שצריך ליקח דבר ממקום גבוה ועמדו אנשים זה על זה. אבל צריכים לעזור זה לזה, הגבוהים להקטנים אף ההדיוטים, וגם ההדיוטים להגדולים מהם כבמשל הנ"ל שזה עומד על זה, ובכלל אין החסידות רק לבעלי ערך אחד בלבד, רק לכולם, התגלות הנפש לכולם, לכל אחד כפי מצבו ועבודתו וכמש"א המשיח להבעש"ט זצ"ל, שיבא, כשיפוצו מעיינותיו החוצה, החוצה דייקא, לכולם, ולזה היתה נחוצה החברותא הקדושה.

פרק ח

כאמור השם חסיד מלשון חסד הוא, ומה הוא חסד, חד אריך שהאור מתפשט יותר, והבעש"ט זצ"ל פעל שיתפשט גם לכלים וגופים, וזה שפרש"י בעל נפש, חסיד, שנפשו מתגלה בו מפני שאין מסתיר, כיון שגם לגוף המסתיר נמשכה.

לכן אין ענינה של החסידות בדעת והשגה לבדה, רק עבודה בכל האיש, גם במידותיו, חושיו וכל נטיותיו, כל חסיד לעצמו עצם אור הוא, וצריך הוא להוציא את כל פרטיו ולשמש בהם לעבודת ד' ולהפכם למאורי אש, וגם התקרבותם אל רבם לא לשמוע באזניהם לבד את הדברים אשר ידבר בפיו בלבד אליהם, רק שיתחברו האורות ויתדבקו עתה בפועל, המשפיע את המקבלים, כעין היחודים אשר בהספירות. הן גם דברי התורה

והדרכה אשר אומר להם נחוצים להם, אבל אפשרה הוא, ופועלת, רק כשגם בכולם הם מתחברים, בכולם יתיחדים, וזה אל זה משפיע וזה מזה מקבל, ובזה הם מתקנים את עצמם, את העולם, וגם את עולמות העליונים, ובת"ז תו"ט איתא שגם יכולת המלאכים לקבל דין מן דין ולהשפיע זה לזה, ג"כ בישראל תלוי', אם הם מקבלים ומשפיעים זה לזה בין באורייתא ובין בממונא.

לכן אם ירצה מי להיות חסיד ע"י שילמד בספרים, ויבין בדעתו לבד את החסידות, ולא יעשה את עצמו, גם גופו וחושיו, נפשו, רוחו ונשמתו לחסיד, אז אף בקצה החסידות לא יגיע, וכן גם אם לא יסע אל רבו, או אף אם יסע ולא יסע כמו שצריך החסיד לנסוע, וכמו שצריך להמצא שמה אצל רבו, ואת יחודים הללו לא יעשה, גם הוא אינו חסיד. וירידת החסידות בדורינו, עד שישנם גם הרבה חסידים שלא ידעו מהי חסידות, כמו ששאלנו בהכשה"א, ולעיל, הרבה יש להטיל על טעות הזה של בני האדם שרוצים להשיג החסידות בשכל לבד, לא בעבודה, וגם שמקילים בנסיעתם שמה, וגם אינה נסיעה חסידות הצריכה להיות,

ונחזה אנן החילוק בין הנסיעה אשר מלפנים כפי שאיתא בספ"ק ובפרט במאו"ש, באיזה מקומות, וגם כפי ששמענו מחסידים זקנים, לבין נסיעות החסיד עתה.

אז כשעבד האיש והאברך את ד' בתורה ועבודה ורצה לקדש את עצמותו וראה שקשה לו, הן רוצה ומשתוקק הוא, שכלו, כל רצוניו, מחשבותיו ומדותיו יהיו קודש לד', ומ"מ רבה הפסולת בהן, ודאג והתמרמר בלבו לאמור הלא רואה אני כי רחוק אני ח"ו מד' ומה יהי' תכלית חיי בזה ובבא, האם ח"ו אשאר לנצח מושלך מהקדושה ושקוע בזוהמה ח"ו, ומוגדל דאגתו ומרירות לבו זו, אמר אסע אל הרבי שלי, שם בהר בית ד' אין להיצה"ר כ"כ שליטה. והרבי יורני את דרך הקודש, וגם בציצית ראשי יאחזני ויוציאני מנמיכיותי, אתקשר בו, ובע"כ יטהרני. ואל המי שהוא טהור יעלני. הן גם פחד אחזהו כי הרבי יכיר את כל מעשיו הלא טובים שעשה, אבל אדרבה זה הוא חפצו ותשוקתו להראות לרבו את כל נגעיו כדי שיטהרנו. והוא הרבי, תקות חייו של עוה"ז ושל עוה"ב ובשבירת לב ותקוה זו הלך אל הרבי. דרך הילוכו מיד דרך תשובה הי', כי איפה הוא הולך, לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו, א"כ אל ד' הוא שב. אם כמו ישראל מלפנים בדרכם לעלות אל בית ד' לראות את פני האדון ד' צבאות, הרגיש ההולך א"ע אז, או כהנשמה במרום אחר שנתפטרה מפחד הגיהנום ואל הג"ע מוליכין אותה ליהנות מזיו השכינה יחד עם שאר נשמות הצדיקים. בין כך ובין כך כיסופין עילאין ומשוש הג"ע בהליכתו הרגיש.

ע"פ רוב בדרך פגע בעוד חסידים אשר גם הם אל רבותיהם, או גם אל רבו הלכו, והלכה השיירה רחוקה מן העיר ורחוקה מן האנשים עם פחזותם ושאיפותיהם, בלב אחד ובתשוקה אחת לבקש את פני ד' זה מספר אל זה את נגעי לבבו, וזה אל זה מספר, את טובות רבו אשר כבר פעל בו זה כמה, וממש כאשר יכבס איש את בגדו, רבו את נפשו יכבס, אבל, אמרו זה אל זה עוד קודם שנגיע אל הרבי צריכים אנו להרהר בתשובה, כדי שלא ימאס הרבי עצמו לגשת אלינו לאחזנו ולהעלותנו,

ומה רבתה היראה וגם התשוקה בראות החסיד מרחוק את העיר אשר רבו בה, ומכש"כ כשכבר הי' בחדר הרבי, במאו"ש פי' דברים איתא שבבוא החסיד אל הבית והחדר שרבו בו, הי' בכ"כ מורא ופחד עד שלא ידע היכן הוא ע"ש, ובפי' תשא איתא, שמוראה זו שמתירא החסיד לגשת אל הרבי וגם לרמוס חצרו, בא אל יראת ד' יראת הרוממות, כי מתבונן הוא, למה כ"כ אני מתירא מן הצדיק, אין זה כי אם ממציאת קדושת השם ית"ש ויתעלה אשר כאן נמצא אצל הצדיק, השוכן אתו ודבוק בו, ומזה מגיע אל יראה ההיא ע"ש.

הן כבר ראה הרבה פעמים את רבו, ומ"מ האם אפשר לו לספר באומר ודברים את אשר הוא מרגיש בהשלום עליכם כשמקבל את פני קדשו, מה גדלה תשוקתו אז אליו, לבו וכל נשמתו כ"כ נמשכים אל רבו, עד שאת כל עצמותיו מוכן ואם כדי להתקרב ולהתדבק אליו שרוצה הוא להתקפל כולו ולהניח עצמו לפניו להיות הדום רגליו. ובכמה תשוקה רבו מושיט לו את ידו, ובכמה תוכחה מאהבה מוסתרת הוא מביט בו. וכבר די לו, כבר מרגיש הוא את פעולתו בו, רץ הוא אל בית המדרש ומשליך את כולו בתורה ובעבודה. אבל תשוקתו אשר כ"כ נתבערה בו עתה, לא תשבע במידת תורתו אשר הוא לומד, ככבשן, לבו כבר בוער בקרבו לד', וכיקוד אש כולו מתלהב ולא ישבע הון, אבל ע"ז בא אל הרבי, שהוא יקדשהו ואל ד' יקרבו יותר מכפי יכולתיו וממעשיו אשר יכול הוא לעשות. כי הן הרבי כשלעצמו למעלה מהשגתו הוא, אבל גם במה שהו אמשיג בו, רואה שאין מסך מסתיר בין רבו כולו לבין קונו, השכינה שורה עליו, והוא, כל מעשיו גם אכילתו, שתיתו, דיבורו אף תנועת עפעפי עיניו לשם ד' הנה, כולו שם במרום נמצא, דבוק הוא כולו לד', ורק קצתו של הרבי בעולם הזה נמצא, א"כ כאשר יתדבק הוא ברוב, בשכינה יתדבק. הג"ה עיין בספה"ק עבודת ישראל על אבות פ"ב מ"ט ד"ה "ר' יוסי אומר".

כה עברו יומים קודם השבת וכבר ראה החסיד שנהפך הוא לאיש אחר, בתשובותיו אשר ישוב לד', יקל לנפשו להשתפך במרירותה, ובהתרוממותו יקל לה להתעלה ובד'

לשמוח. והלואי יהי' בביתו כמו שהוא עתה גם קודם השבת. אבל בהתקרב השבת, אז בהתפילות, בהקידוש של הרבי ובשלחנות הטהורות אשר נוהג, הרגיש בפועל ממש איך רבו דחה את עוה"ז, ותחתם את עולמות העליונים הוריד להם, ובפרט כשפתח הרבי בדברי תורה הרגי שו כולם, כי בוקע הוא רקיעים ואת התורה מוריד להם מאצילות לבריאה, ומבריאה ליצירה ומשם לעשי'. הן נראים הדברים שאומר, לכאורה, פשוטים כמו בעולם עשי', אבל מי שלב מבין לו ראה איך כל עולמות העליונים בה נמצאים. והדיבור בעצמו של רבם, באיזה אופן אמר להם התורה, בחוש ראו שנמצא הוא אז במרום, ומשם דיבר אליהם את דבר ד'.

איזה שבועות ישבו החסידים אצל רבם, ובדרך החסידות של רבם עבדו את ד' ותקנו את עצמם. יחד עם שאר החסידים גם עם חברייא הקדושה, וכפעם פעם אל הקודש פנימה נכנסו, לשאל עז וע"ז בעניני עבודה, הן במעשה הן בדיבור וגם במחשבה, וגם על דבר השגת אלקותו יתי' המתגלה, לכל אחד לפי ערכו בדרך החסידות דרשו. רבם למד והורה לכל אחד כפי מצבו פעם במוסר ופעם בהתרוממות, והם בכל דיבוריו וגם הגיותיו אשר יצאו מפיו, אם בשבת ואם בחול, גם בהמעשות אשר סיפר להם, את עצמם הלעיטו, אל ראשם אל כל אבריהם גם אל צפרני רגליהם הכניסו, וכולם הרבי והחסידים, מזה נתגלו, משל לנשמה קדושה הפוגעת גוף קדוש אשר תכנס בו, ששניהם מזה נבנים ומזה מתגלים.

ראשית הכרת החסיד בימי שבתו בצל רבו היתה, שעבודת ד' לא בעבודה כלאחר יד יכולים לפטרה. ואף אם אין האיש עובר ח"ו על עשה ול"ת ממצוות התורה, מ"מ יש שאין לקראותו עובד ד' ורחוק הוא מאוד מלהיות חסיד. כבר אמרו חז"ל 'לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה' [ב"מ ל' ע"ב].

ובספה"ק דברי אלימלך לפורים איתא מכ"ק אביו, זקני הרהצהגו"ק זצוקללה"ה ממאגלינצה שאמר ברוב ענוותנותו, כאשר אני מסתכל בהתורה מוצא אנכי עצמי קצת, אבל כאשר אני מסתכל בהצדיקים הקדושים אשר בארץ המה, איני מוצא עצמי לשום ערך נגדם עכ"ל הק'. כל אבר, כל גיד, וכל חוט בשר האיש, צריך לעבוד עבודת ד' ולהתיגע בעבודתו, ולכל מחשבה פרטית, לרצון יחידי, לדיבור ודיבור, עשי' ועשי' פרטית, ישנה עבודה לעצמה, בין איך להסיר הרע ממנו, ובין איך לעלות בעבודת קדשו למרום. ועיקר הכל הוא היגיעה ועבודה הקשה. וכאשר התיגע לעבד החסיד אצל רבו, אז התחיל גם להכיר מעט את גדלות אלקותו יתי', כי לא בדעת יושג זאת, ולא בשכל

ממשיכים התגלות החסידות שהוא מעין הנבואות, רק בהתקדשות כל עצמותו הבאה ע"י יגיעה.

ובספה"ק מאו"ש פי' שמות איתא, שזאת, ע"י הנסיעות לצל הצדיקים קנו, וז"ל הק', שהעיקר כל העבדות הוא להבין ולהשכיל שיש אלקים המושל ומשגיח בדרכי הפרטיות ומנהיג את כל העולמות, ולית אתר פנוי מני', אמנם צריך לזה יגיעות גדולות להשיג זה באמת לאמיתו, צריך להתבודד ולדקדק היטב בכל ענייניו ולהשגיח על עצמו בכל תנועה ותנועה, וגם שיהא לבו בוער כאשר להבה בהתלהבות והשתוקקות להבורא יתברך שמו, אזי יכול לבא לזה לידע מאלקותו ית' באמת לאמיתו וזהו עיקר הכל וכו' וזו עיקר הנסיעה להסתופף בצל צדיקי הדור, כדי שיבוא לזה לידע דאיהו עיקרא ושרשא דכל עלמין עכ"ל הק'.

ולא רק בני העלי', קדושי עליון לבד, שבין החסידים אשר מלפנים, באו למצב כזה ע"י נסיעתם לרבם כל חסיד אשר רק רצה להתמסר לה ולעבודתה, כי מסיים בעל המאו"ש זצ"ל שם, שאפילו גם אותם שעוד גופם הי' בעברות וחמריות מ"מ זכו להנ"ל.

ובקיצור יכולים לאמור שהחסיד אשר חיפש את ד', והשתוקק להתקרב אליו ית', אז כאשר שב מנסיעה כזו הכיר וידע שרק הוא ית' הנמצא היחידי ואין עוד זולתו, אין גשם ולא חומריות ולא שום מציאות בכל העולמות רק הכל אלקות, וגם הוא החסיד הארת אלקותו ית' הוא, ולא שום מציאות אחרת בו זולתו ית'. וכל פעולותיו ומעשיו שבכל היום והלילה במחשבה דיבור ומעשה אף אלו של רשות כולן עבודה למקום הן,

וגם בביתו כששב מנסיעתו זו, בכל כחו התחזק להתנהג וללכת בדרך החסידות דרך ד' אשר עלה עליו וְדרך בו בבית רבו. גם אם סוחר הי' בביתו וגם מה שעשה בפרנסתו, מה שעשה, עשה, אבל בכולם חסיד הי', חסיד ועובד ד' העוסק גם בפרנסתו, וכשעבר איזה זמן שלא יכול עוד להתאפק, ולהבליג על געגועיו ותשוקתו אל רבו ונסע ועלה שוב אליו מצא את רבו גם לפי השגתו שעלה יותר מאז, וגם הוא החסיד יותר קיבל ממנו, ויותר עלה בעבודה בפרט ובחסידות בכלל.

בערך הזה היו הנסיעות מלפנים, ואיך הן עתה אחר שצרות ישראל נתרבו כ"כ והטרדות מטרידות אותם וממררות את חייהם ר"ל, ישנם זמנים שאין האיש ישראל יודע אם חי הוא. ועל בנינו ובנותינו קם השטן בדמות מפלגות להרעיל את נפשם ולטמא את גופם במינות ושאר עבירות מזוהמות ומגונות ר"ל. ישנם בתים שבשעה שהאב הבא מן המקוה והתפילה מלובש במלבושי שבת בליל שבת, רוצה להתעורר בלהב קדושת ד' וקדושת השבת בעשית הקידוש, בנו בשעה זו מעשן פאפיראס ר"ל, או קורא ספר

מספרי עגבים המטמאים מנפש ועד בשר ר"ל, או משיחים הבנים זה עם זה מהטנופת שקראו או ראו בבתי הטיאטראות, ומי הם או גם כולם בשעה זו עוזבים אז את הבית ישראל הטהור והולכים אל הטיאטראות לחטוא ולטנף את עצמם ואת כל עם ישראל.
והאב הרואה, לבו מתכווץ ומחשבותיו מתדלדלות, מכל התלהבותו נופל ומשמחת רוממותו מתעצב, מתחילה כועס ומתמרמר אף קץ בחייו, וברבות הימים מתרגל בנפילתו ומסתגל בנמיכיותו, וכבן מלך שבוי זמן רב בין פוחזים, שיכורים ורקים, גם הוא אובד את רוחו הנשגב ואת חכמתו הרוממה ונשאר כאיש נדהם או ככפרי שיותר מן אכילתו ומסחרו לא ידע מאומה. איש בלא שאיפות ובלא כיסופים נשגבים. ואם לפעמים יזכור את ימיו העוברים שהי' אברך חסיד בן תורה ורוצה להתעודד ולהתעורר, שוב נופל, באומרו מה אני ומה חיי, ימי החול עם מסחריהם גיהנום הם, וזהו ביתי בית הישראל, וזהו השבת קודש שלי, מרוחק אני מד' ח"ו מושלך מהיכל קדשו. כל תפילותיו ביאוש אף מצותיו בבושת פנים, באומרו איזה שייכות לי להן, ומתוך עצבות ונפילה זו יש אשר יזכור את עצמו ואומר אסע אל הרבי שלי על שב"ק. הרבה שבתות עוברים שטרדותיו וצרותיו מעבירות אותו מבלי אשר יוכל לבצע את רצונו זה, וכשכבר נוסע מתי נוסע, ביום וא"ו לעת ערב ובמוצשב"ק כבר ממהר את עצמו לשוב לברוח אל הגיהנום אשר מכריח אותו להתענות בו ולהתבשל בקלחותיו ר"ל. ואיך הוא שם בכל השבת, ויש שבליל שבת עיף הוא ובראשו כמו רחים רועש מרעש השוק, המסחר והבית שלו אשר נס מהם, ואינו נותן לב כי הוא חסיד ואצל רבו עתה נמצא, אף אם רבו אומר תורה, או שישן הוא אז, או אם גם ער הוא, אינו יכול לתת לב ולצמצם את רעיונו להאזין אליו. הן שומע הוא את הדברים, אבל כטרוד שובע יסורים עובר לפני בית המדרש ושומע קולות הבחורים מנעימי התורה, מודה במקצת, כופר הכל, יציאות השבת שתים שהן ארבע וכו', שמזכיר את עצמו שגם הוא למד ועתה אינו יכול לצרף מה הם אומרים ומה מדברים.
כן גם הוא אינו יודע מה רבו מדבר, דברים נשברים כחרסי כדים נשברים מתגלגלים במוחו, חסידות, יראה עילאה, תתאה, אהבה, לתקן לזכך את עצמו, הרגשה, ספירות, אשר רק מרגיזים את רוחו ולא יותר, ובכלל בכל השבת מרגיש את עצמו כמרוחק מה לו ולחסידות מה לו ולעבודה, עד שלפעמים עוד אינו מבין למה זה הרבי עוד מבקש עתה חסידות עבודה גבוהה מאתנו, מה לנו ולגדלות מה לנו ולחסידות גבוהה,
ובמוצש"ק ממהר את עצמו למסור את הפתקא ושופך את רוחו הנשבר והנרצץ מצרותיו המרובות אשר רובץ הוא תחתן ר"ל ואף לדרכו, ובדרכו או בביתו יש לפעמים שרעיונות

עוד יותר גרועות מבהילות אותו, רעיונות אשר קצוותיהן באפיקורסות ר"ל נוגעות, כי אף אם הן רק לפעמים, אבל לדאבוננו נמצאות לפעמים, שמפני נפילתו והתרחקותו כ"כ מן החסידות לא הרגיש בנסיעתו זו מאומה, ואז חושב ומאי אהנו לן רבנן, ומה הוספתי בנסיעתי, האם יראת שמים הוסיף הרבי בי, לא ארגיש מאומה, גם איזה מדה טובה לא אראה שיפוח בו, הצדיקים אשר מלפנים בע"כ העלו את החסידות, ורוח תשובה וחסידות הפיחו בו, אבל עתה כמו שהייתי קודם נסיעתי כן אני גם עתה, ויהי כעבור איזה חדשים וחבריו שואלים אותו אם שוב יסע על שבת, עונה הוא להם תירוצים שונים מבלי אשר יסע, ובלבו חושב לא ראיתי מה הועלתי אז בנסיעתי, אף בגשמיות לא ראיתי שיוטב מצבי כל כך מאז.

ולא יחשוב שגם אצל הצדיקים הקדושים אשר מאז שבאמת יכלו לטהר ולכבס נשמות באופן גבוה כל כך שאין לנו השגה, החסידים באו אז לשמוע, וישבו איזה זמן רב אצ לרבם, ובאם לא יכלו לשבת זמן רב, עכ"פ בתמידיות יותר נסעו וכל תשוקתם היתה לקבל דבר או אף תנועה ורמיזה מרבם, אף הטו את לבבם לקבל את האור והקדושה אשר ישפיע הרבי ישר אל לבם באין אומר ואין דברים. ואיך הי' החסיד ונסיעתו אז ואיך הוא ונסיעתו עתה, כנ"ל, ומי לנו יותר מהתנאים הקדושים וגם הם חלקו בין תלמיד ותלמיד, בין מהיר לשמוע וקשה לאבד לבין קשה לשמוע ומהיר לאבד וכו', ואיך אפשר לנפוח במי שנסיעותיו הם כ"כ מעטות, שהרי בכל השבת אף אם את כל כחותיו יאמץ לכבס אותו, ולהסיר ממנו את לבושיו ולהקים את נפשו המרוצצה ולהחיותה מעליפתה [מהתעפותה] עד שתהי' מוכשרה לקבל עד שתהי' מוכשרה לקבל מן קוי אור אשר הוא שולח בה. ג"כ לא מסתפק בשבת אחד, ובפרט שמן נסיעה אחת ועד האחרת, שוהה הוא זמן רב כזה שעד שהוא חוזר ובא, עבודת הרבי של נסיעה הראשונה כבר פגה ממנו.

ובספה"ק מו"ש פרשה הנ"ל מביא בשם הה"ק בוצ"ק מו"ה מנחם מענדיל זצוק"ל שהאיש ההולך ומחזיר ומסבב איך לעבוד את ד' ואינו יכול להשיג אותה. ויש לו מסכים ומבדילים ואינו יכול ללמוד ולהתפלל כראוי, ולבו מתמרמר עליו והולך בהכנעה ובמרירות לבו אל איזה צדיק אולי ימצא מרגוע לנפשו, אז גם להצדיק עושה טובה בעבודה. ועי"ז יכול הצדיק לנשא את האיש ההוא בעבודת ד', משא"כ אם אין האדם מחזיר אחר עבודת ד' ואינו הולך בהכנעה לצדיק אז אינו גורם להצדיק נשיאת ראש בעבודת ד', וגם לאיש ההוא אינה מגיעה שום תועלת [היינו גם בהצדיקים אשר מלפנים]. ע"ש.

והבט נא למה זה ישנם חסידים אחרים לרבך שהם מרגישים בנסיעתם, רוח טהרה והשתנות לטובה גם עתה, אף ישנם בינם אנשים שכל תפילה ושלחן, ניצוץ חדש מאיר בקרבם, ויודעים ומכירים הם כי רק דרך חסידותם הם נאחזים בקדושת ישראל, ולולא החסידות, כבר היו, אשר לא יהיו ח"ו. ואף בביתם התעוררותם בתורה, עבודה ותפילה רבם מפיח בהם. ולמה זה תתרעם על מצבך הגשמי שלדאבוננו לא הוטב ח"ו אחרי נסיעתך, הלא תדע כי עת צרה היא ליעקב, ובכלל, ישראל מעונים ונרדפים יותר מכל האומות, וחוץ מזה זכור נא כי יעקב אבינו כשבא לברך את מנשה ואפרים שכל את ידיו וישם את אפרים לפני מנשה, והשיב ליוסף על שאלתו, שאחיו הקטן יגדל, ולמה זה לא ברך את אחיו הגדול שהוא יגדל מן הקטן, הלא, לא להגיד לו את העתיד לבא בלבד, ביקש יוסף ממנו, רק שיברכם, ויברך את הגדול שיגדל ועכ"פ לא יקטן מן אחיו הקטן ממנו. משמע מזה שגם במי שמקבל את הברכה הדבר תלוי, שני בני אדם מתברכין ועל שני בני אדם מתפללין ולזה, מועלת התפילה והברכה, יותר מלזה, ובפרט אמונת האיש המתברך פועלת הרבה בזה. וגם היא אינה עתה כמלפנים.

אבל גם החסידים שנוסעים בהתקשרות ובשאיפה לקבל חסידות, אותם שמרגישים את הפעולה אשר החסידות גם עתה בהם פועלת, השבת והיום טוב שהם אצל רבם הוא אצלם מבחר ימי חייהם, בחיי ימי קדם וחיי גן עדן רוממים, זכים וטהורים בתוך שממות מדבר ימי עולם הזה של חול, נמיכויות וגסות, כנ"ל, גם אותם החסידים, נסיעתם ושהיותם שם אין לדמות להחסידים ונסיעותם אשר מלפנים, ובפרט לישיבתם בבית רבם עם יתר החסידים עם פעולות עצמותם.

ובשביל זה לא בלבד שעתה עצם החסידות ירד, רק גם הרבה מן פעולותיי נשכחו, ולא בלבד הפעולות הפנימיות שבתוך לב ונפש החסידים ונסתרות בקרבם, רק גם הרבה מפעולות חיצוניות שעשו כדי לעורר את נפשם ואת התפעלותיהם הפנימיות ג"כ נשכחו. ואף אותן שלא נשכחו, הרבה מהן נראות בעיני החסידים אשר בדורינו למותר ואין נותנים לב להן.

כי החסידות שבכלל עיקרה לא בספר נחרת רק בעצמיות החסידים, בחיי זה ספר תולדות אדם, האדם והחסידים אשר בדורינו למותר ואין נותנים לב להן, כי החסידות שבכלל עיקרה לא בספר נחרת רק בעצמיות החסידים, בחיי זה ספר תולדות אדם. האדם והחסידים הם ספרם של החסידות, נסיעותיהם ופעולותיהם עם עצמותם והרגשותיהם, איך פעלו להגיע לכל קו אור, חיות במצוה ותפילה ומדרגה ממדרגות החסידות, ואיך הרגישו עצמם כשבאו אל זה ואל זו, בספ"ק רק מקצת מהן נכתבו, וגם מה שנכתב

לא נסדר כש"ע למצות הפשוטות למען ילך החסיד בהן מחיל אל חיל מתחילה בזה ואח"כ בזה. ואם לא פעלה עצה זו ינסה בזו, ואם זכה ועלה ישמור את עצמו בזה שלא יפול וכו', מפני הנ"ל שעיקר מקומה וספרה של החסידות הם עצמיות החסידים, לא נכתב בסדר איך יתנהג האיש הרוצה להעשות חסיד, כי כל אברך אשר בא אז לבין החסידים בפעולותיהם לעצמם ובפעולותיהם הגופניות והנפשיות זה לזה תחת השפעת רבם נעשה חסיד,

אבל מזה שמוצאים בספ"ק רואים שהרבה עצות ופעולות היו להם, וכבר הבאנו מקדושנו הבעש"ט צוקי"ל מנחיצת התחבולות לעבודה, ומספה"ק מאו"ש שעוד צריכים כפעם בפעם תחבולות חדשות. גם אז כשהיו מצווים לאיש שיתעורר באהבה ויראה, עם כל רוח קדשם שהיו הצדיקים יכולים להמשיך אש קודש ממרום לכל אחד מהחסידים, גם עצות נתנו לו כעין אלו דברי אלקים חיים שהבאנו מספה"ק נועם אלימלך איך יסתכל בשמים ויראה הככבים במסילותם ויצייר לפניו שבית המקדש בנוי וכו', ובב"א. שיצייר לפניו שמונח בקבר ביסורים ואומרים לו עמוד והתפלל וכו', וכן הנגינה שהבעש"ט זצ"ל כמעט קודם כל אמירת תורה צוה לנגן, ובב"א איתא תשורי מראש אמנה היינו דיא גרעסטע אמונה וויא פיל א יוד האט, איז זינגען דער ראש דערפון, עכ"ל הק'.

ובספר ליקוטים יקרים [ליקוטים מהבעש"ט ותלמידיו הקדושים זצ"ל, נדפס בשנת תר"י] איתא ג"כ איזה כללים למשל, איך יתבודד אם לבדו, או אף כשישנם אנשים בחדר, קודם התפילה לא יאמר הרבה תהלים בדביקות כדי שלא יחלש גופו ולא יוכל להתפלל בדביקות, ביוה"כ קודם נעילה יאמר מחזור בקטנות [המוחין] כדי שיוכל להתפלל נעילה בדביקות גדולה. כשהאיש בקטנות יתפלל מתוך סידור, אבל כשהוא דבוק בעולם העליון אז יותר טוב לסגור עיניו, יחשוב שטוב שיעזור לו די שיכוון חצי סדר התפילה או רובה בדביקות, ואח"כ כשיחלש, יתפלל כפי יכולתו בכוונה קטנה עד עלינו, אף כשזכה ועלה כתוב שם איך צריך להרגיש את עצמו. וז"ל כשמדבר בדביקות בעולם העליון ואין לו שום מ"ז ובאה לו מחשבה כמו נביאות, בודאי יהי' כך וכו' ולפעמים ישמע כמו מדבר, מחמת שידביק קול העליון בתפילתו קול תורתו וישמע קול אומר עתידות.

אף שתית יי"ש, רקודין, ושיחות החסידים שיודעים אנו מהם, נתרשלו או כמעט נפסקו לגמרי כמיותרים, וחושבים הרבה מחסידי זמננו לאמר האם אין יכולים להיות חסיד אם לא נשתה יי"ש וכדומה, האם זה מוזכר בש"ע, גם בספרי חסידות לא מצינו שיצוו ע"ז. ולא ידעו שדברים אלו אם אינן מצות לעצמן, סבות הן לעורר את פעולות החסידות בקרב

האיש. ובא הדבר לידי כך עד שישנם חסידים שאין שום חילוק ביניהם לבין חרד זולתו שאינו חסיד, ולא עוד, אלא שגם אינם יודעים מה החסידות דורשת בכלל מן הנוהים אחרי, והאם זאת היא הבחי' יפוצו מעינותיך החוצה שתלה המשיח את ביאתו ב"ב בה. הן גם לימוד התורה בעונותינו הרבים נתמעט ואין לומדים כמלפנים. אבל עכ"פ מי שלומד, מעט הוא לומד, לא כן היא החסידות, אם גם אותם הנקראים חסידים ובאמת רוצים להיות דבוקים בצדיקי עולם הבעש"ט ותלמידיו זצוקללל"ה, אם גם בהם אין יתרת ולא דבר קטן ודבר גדול מהחסידות זו של דרך הבעש"ט, ורק בני תורה וזהירים במצות יכולים לקראותם כזולתם שאינם מן החסידים, א"כ לגמרי אינם חסידים וחסידות מה תהא עלי', ביאת המשיח מה תהא עלי'.

ועל זה ידוה לב כל חסיד, פעולות הנפשיות של החסידות נתמעטו, ופעולות וסיבות החיצוניות שלה כמעט לגמרי כלו, אבל עיקר גדול מהחסידות שחדל לגמרי, אשר עליו יש להתאונן ביותר הוא החברייא הקדושה. וראה נא גם ראה דוקא היא שבלא שום פשרות אי אפשר לה להחסידות להתקיים בלעדה, אף יום או יומים, באופן שצריכה להתקיים, לא הרבי יכול להיות רבי של חסידים כפי שהחסידות דורשת, ולא החסידים יכולים להיות חסידים בלא החברייא, היא דוקא לגמרי כלתה.

וכשאני רוצה למצוא את דוגמת החברייא עוד בתורה, מוצא אני אותה בבני הנביאים ובאותם נביאי דור ודור הנ"ל שדבריהם לא נכתבו. גם ספירות עילאות כ"א מקבלת רק לפי ערך שמשפיעה לספירה שתחתי', ומשה רבנו אב הנביאים כשראה שירדו ישראל מכיסופם ודביקותם העליונה לבקש בשר תאוה אמר להקב"ה "ואם ככה אתה עושה ליי" וכו' ואל אראה ברעתי, ואמר לו ד' אספה לי שבעים איש וכו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם וכו'. ולהנ"ל, בחר ד' לו ע' איש להיות עמו, מפני שישראל אינם יכולים לקבל עוד גדליות שפע האור ונבואה תמידית כמקודם, אשר זאת קרא משה רבנו רעתי, פגם המגיע גם במשפיע, לכן מעתה ישפיע בהשבעים איש, ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם. שגם משה רבנו על ידיהם יוכל לקבל או לגלות ממה שכבר קיבל, ועל ידם גם משה רבנו וגם הם גם לכל ישראל ישפיע.

אף בשאר הנביאים רואים שבין אם הוצרכו לאמר בשעה זו נביאות, עתידות או מוסר לישראל, בין לא, עמד הנביא עם תלמידיו הנביאים ועבדו את עבודת ד' עבודה עילאה נבואית. הוא גילה את האור אשר הופיע עליו, גם הם האירו מאורו וגם עליו תוספת אור על ידיהם שטף. כמו שכתוב בפסוק "וירא את להקת הנביאים נבאים ושמואל עמד נצב עליהם", והתרגום מתרגם סיעת ספריא משבחין [שמואל א' י"ט כ']. הן לכולם

השפיע הנביא את אורו אשר ממרום, וגם עבדי שאול נבאו כשבאו תחת צל קדשו, אבל האפשר שישפיע הנביא את רוב אורו לאנשים שבכל השנה עוסקים בכרמם וזיתם, ורק לעתים באים אליו, והאם אפשר שרק מזה יבנה הנביא, ורק היא תהא כל עליתו הגדולה השפעתו אל אנשים הטרודים בעולם וצרכיו, אף אם עובדי ד' המה. אי לזאת גם להנביא, בני הנביאים ותלמידיו היו נחוצים, הם היו קבועים אצלו תמיד ומשבחים ועובדים עמו את שמו יתי' תמיד. יש אשר זכו מהם להיעשות אח"כ מן המ"ח נביאים, ואם לא, על כל פנים לדורם נביאים היו כמו שאמרנו לעיל שהם הכשירו את הדור זככו אותו והעלוהו שיהי' מוכשר לקבל את שפע קדושה ממשית, נשמות, ספירות ורוח אלקים אשר שלח ד' לו.

הן כבר דברנו בהכשרת האברכים פרק י' מן החברייא, אבל שם בעיקר דברנו לדורנו עתה איך גם עתה נשוב ונחדשה, לכן אמרנו ובקשנו שהחסידים היותר גדולים מן החסידים בעלי הבתים, בעלי התורה ולב מבין להם להשיג החסידות כל אחד לפי ערכו, ורוצים לעבוד את ד' בדרך החסידות, הם יתקשרו ויעשו לחברייא, לא כן הי' מלפנים, אז, למעלה מן אותם החסידים העובדים, היתה חברייא הקדושה, אם בחסידים העובדים, לבד מן האברכים הסמוכים על שלחן הוריהם, היו אנשים שגם בצרכי פרנסתם עסקו מעט או הרבה כנ"ל, החברייא היתה כולה מאנשים אשר את כל העולם השליכו אחרי גום, ואת כל עצמותם לתורה ועבודת החסידות מסרו.

אמרנו שם בהכה"א, שעל פי רוב כל בני החברייא קדושה, נתגדלו אח"כ ויהיו בעצמם רביים צדיקי ומנהיגי הדור, וצריכים אנו לבאר בזה יותר ולהוסיף, שרבים מן הקדושים בעלי החברייא, גם בעת שנסעו אל רבם, כבר היו צדיקים ראויים להיות רביים מנהיגי הדור, ולא נהגו אז לעצמם, ולא רעו עדות מישראל, רק מפני הרועה הגדול אשר עמד עליהם, רבם היותר גדול מהם, אשר עמד והשיב בצחצחות גופם, נפשם ונשמתם הקדושה מדשן העדן, והם לא יכלו לרוות את צימאונם ולחדול מלינק מן השפעת קדשו ולהניק אחרים.

ועד כמה גם בשעת הסתופפם בצל רבם כבר היו רביים, רביים שאינם מנהיגים עוד, נוכל לשער מעט גם אנו, מזה, שבערב ראש השנה אחד מסר קדושנו הבעש"ט זצוקללי"ה פתקא בשמו ושם אמו לתלמידו הרבי ר' דוב בער זצוקללי"ה עם פדיון נפש, כנודע מן המכתבים שנמצאו, וגם השאירו הבעש"ט זצוק"ל שימלא את מקומו בזמן שנסע הוא זצ"ל מביתו לדרך, גם בהכבוד אשר נתנו הרביים אל תלמידיהם בעלי החברייא הקדושה, נוכל לשער מעט את גדלות קדשם גם בהיותם תחת צל רבם, למשל, הבעש"ט

זצ"ל במכתבי קדשו אל הה"ק ר' דוד לאהקי"ס זצ"ל, כותב בקדשו, שלום אל כבוד ודיי"נ הרב הצדיק הקדוש איש אלקים מוהר"ר, ואל הה"ק בעל התולדות ו"ו זצ"ל כותב, לתלמידי הרב הק' בקי בנגלה ובנסתר איש אלקים מוהר"ר, וכן אח"כ המגיד הגדול והקדוש הרבי ר' דוב בער, לתלמידיו זי"ע, לקדוש ד' הרבי ר' זישע זצוק"ל כותב חיים ארוכים ושלום אל כ"ק תלמידי המובהק איש קדוש וצדיק תמים כש"מ, וכן כדומה.

ומעתה עד כמה שביארנו מעט לפי השגתנו הקטנה בספ"ק, את פעולות ועבודות הקודש אשר בין הרבי וחסידיו כולם בכלל אשר מלפנים, מ"מ מן פעולת החברייא קדושה, רביים, תלמידים שרפי אל אלו, עם רבם הגדול והקדוש עליהם, אי אפשר לנו כבר לדבר אף לא לשער ולהתבונן, כי האם אפשר לשער למשל הא דידיעה שכאשר התחיל הרבי ר' דוב בער זצוק"ל את הפסוק לאמור עליו תורה, כבר התניע, התלהב וגעש הרבי ר' זישע זצוק"ל, ואם דחפוהו שאר התלמידים החוצה, כדי לא יפריע אותם מלשמוע את תורת רבם הקדוש, אמר הוא בחוץ את החידושי אורייתא אשר גילה רבם בפנים, וכששאלו אותו מאין זה ידע, ענה בקדשו, שכאשר הרבי רק אומר את הפסוק, פותח הוא כבר את התרעין דחכמא, ואורות החדשים ברזין דאורייתא כבר נמשכין, לכן בשמעו רק את הפסוק יודע הוא כבר את החידושי תורה, סודות, השגות ודרכי העבודה אשר יאמר הרבי, והיא גם סיבת התנועעו והתגעשו בשמעו רק הפסוק מרבו. לא מפני ששמע, אף לא מפני שהיתה במחשבת הרבי והרגישה, רק מפני ששם במרום פתח הרבי השער והאור נשפע. אף מן פעולת תלמידים האלו ברבם לא נוכל לשער,

אך בפרט הזה נתבונן מעט, הנה כבר דברנו לעיל [בפ"ה] מן פרישות הדרכים דרכי קודש אשר בחסידות. וכן הי' שהתלמידים הקדושים בעלי החברייא, אחר שנסתלק רבם ויהיו הם למנהיגי עדות מישראל לעצמם, כמעט כל אחד מהקדושים גילה דרך חדש בחסידות, ואף שלמשל הקדושים זקני הרבי ר"א מלזענסק, המגיד מקאזניץ הרה"ק ר"א הגדול מקארלין, והרב זצוקלל"ה, אל רבי אחד נסעו, אל הרבי ר"ד זצוקללה"ה, וחסידות אחת קבלו, מ"מ גם אנו בקוצר רוחנו ובקטנות מוחנו רואים שדרך החסידות אשר בספה"ק נועם אלימלך לבדו, של ספרי המגיד מקאזניץ לבדו, הרה"ק ר"א הגדול מקאפצ"יק, של הרב זצוקלל"ה לבדו, ודרך הקודש דקארליג לבדו, האם אפשר שרק כאשר נסתלק רבם, והתחילו הם להנהיג את עדותיהם, פתאום נתגלו דרכיהם השונים של כל אחד מהם, ובכל העת שהיו כפופים תחת רבם, לא היו לא דרכיהם השונים, ולא עצמות קדשם לעצמם בהם נראה כלל, זהו א"א, ומעתה, האם נוכל לשער את אשר פעלו תלמידים קדושים כאלו על רבם הקדוש, תלמידים רביים, וצדיקים בעצמיות ודרכים

שונים המבקשים ודורשים מרבם עבודות והשגות שונות, אף מפעילים אותו, יונקים ומוצצים ממנו את טלא דבדולחא אשר בו ממרום.

ולא רק במלאכי עליון אלו רביים צדיקים, ורביים חסידים הראשונים, פעלה החברייא הקדושה כ"כ גדלות, והיתה אחת מעיקרי', רק גם בדורות שאחריהם, ואחרי אחריהם וכו' עד דורנו הזה, היתה החברייא הקדושה יסוד החסידות, טובת הרבי ויסוד החסידים, כי כשאין מקורבים אצל הרבי תמיד אשר ישפיע להם, והם יקבלו וגם יבקשו וגם ידרשו ממנו, אז לא בלבד שכל עליותיו אשר יעלה למעלה בקודש באות לו בקושי גדול, רק גם ממה שנמצא בו, יש שלא ידע ולא ירגיש גם הוא, כמו שלא נודע ולא ניכר חיות הצמיחה של האדמה באין גרעין ולא שורק אשר ינק ממנה, ואם מדת עניוות טובה ונחוצה היא וא"א בלעדה, מ"מ יש שגם נפילה וקטנות לא טובה באה לו להרבי, מזה, דומה לו כמה פעמים שאין בו לא תורה לא עבודה ולא שום דבר, ריק הוא ומאומה אין בו, ובאמת הכל נתכווץ בו בשעה זו על שאין לו עם מי לדבר ואל מי להשפיע, וכמו הלב לא ינוח בלתי אם ישפוך את דמו ונפשו גם אל אבריו אף ישוב ויקבל מהם את אשר ישיבו לו הם, אף פסולתם וסרותם מהם יקבל, והוא חיותו, כן גם הרבי לב החברייא אבריו הקדושים, מן עבודתו, עליותיו, אף נפילותיו, ושוב עליותיו, אליהם דיבר, ומהם, מהתנצלותם, התחטאותם [מלשון כבן המתחטא לפני אביו] שמע וקיבל. גם מעניני השגות של מעלה להבין עניני קבלה ע"פ חסידות, וכל דבר קטן וגדול הכול אלוקות היא, עמהם דיבר והשקיע בהם, ואיך יכניע האיש את יצרו ויהפוך את גשמיותו לקדושה ולעבודת ד' מתוך הכנעה ושמחה, לא בלבד הורה רק גם עשו, ויחד בפועל עבדו. והלא גם כל העולם כולו מן הגרגיר חול שבארץ עד המלאכים אשר בשמים כל שאיפתם ותשוקתם רק להלל, לשבח ולשיר לפניו תמיד הוא.

אף גילה לפניהם לפעמים טפח מן צורות ותוארי מדרגותיו, איך כשאומר מן העולם ועד העולם אתה אל, ממש רואה העולם והעולם והוא ית' מלא מהם, וכשאומר "זה אלי ואנוהו" מרגיש או רואה אותו ית' המדבר אליו לנוכח וכדומה, וגם מענינים יותר גבוהים שלמעלה מהשגתינו, כפי הרבי וכפי החברייא, עמהם דיבר. ולא את דבריו בלבד אשר דיבר שמעו, רק גם את נפשו אשר יצאה בדברו אליהם, הרגישו, עד שגם הם מעין ראיותיו ראו ומן התלהבותו נתלהבו. וכשנתקרבו יחד אז התחילה עבודה של עצמיות הרבי בהם, והם בו בהתחברותם זה עם זה, כנ"ל, עבודה אשר בלתי נחקקת בספר. הרבה אור מאשר הי' טמון בהרבי נתגלה גם לו וגם להם, אף בשפע אור חדש נשפעו, וכולם עלו ונתעלו בכל פעם יותר, עד שברבות הימים עלו אל גדלות קדושתם

שעלו. והאם אפשר לשער את הפעולה אשר נתפעל אברך חסיד כשבא אל הרבי ונכנס אל החברייא קדושה זו, ואיך התפלל גם הוא ושר שירות ותשבחות, לד' הנמצא כ"כ גלוי ללבם, מוחם וכל עצמותם, יחד עם עבדי ד' כהני אל עליון אלו.

הסכת ושמע את אשר איתא בספה"ק מאור ושמש בפ' שופטים ד"ה "וכי יבא" הלוי שכשנתעורר האדם וכו' ולבו הי' בוער בקרבו כרשפי אש למצוא איזה דרך אור התשובה וכו' הי' נוסע לפני צדיקי הדור וכו', ושיקשרו נשמתו לשורשו וכו', אמנם כבר אמרנו זאת שכשהאדם רוצה להדביק עצמו אל הצדיק וכו' שיורהו מאורחותיו צריך להדביק עצמו היטב אל אנשיו אשר גדלו על ברכיו מכבר והם יבינוהו איככה יוכל לשאוב ממימיו הנאמנים. כי מעצמו לא ישיג כלל דרכי הצדיק בלי דיבוק חברים ואהבת חברים אשר ידעו מדרכיו מלפנים עכ"ל הק'.

וכן כשאחד מן החברייא, או גם אברך אשר ישב איזה זמן אצל רבו, ובחברייא הקדושה הו' עייל ונפיק, כששב אל ביתו ואל עירו וראוהו אנשי עירו מתפלל, לומד ועושה מצוה, אף רק בהביט העם בתואר פני קדשו של איש כזה הי' די שגם הם ישתוקקו ויתקרבו להחסידות, וכפי הנראה מן מכתבי קודש אשר נמצאו בגניזה בכערסאן שכבר נדפסו, נשלחו מבני החברייא קדושה גם לעיירות שונות לעשות נפשות לחסידות,

ולא בלבד אותן יקירי רוח, נפשות הטהורות, אשר היו מוכשרות להעשות מבני היכלא דמלכא חסידים עילאים, לא בהן בלבד פעלו, רק גם בעלי בתים, סוחרים ובעלי מלאכה תמימים יראי ד' גם אותם הכניסו תחת כנפי השכינה אשר באור החסידות פרושות, וגם מהם נסעו להבעש"ט זצ"ל, וגם הם ע"י התקשרותם לרבים נעשו חסידים כמבואר בסוף בנועם אלימלך הקדוש שהבאנו לעיל, ולא זו בלבד אלא שבכלל החסידים העילאים הפילו אימה ויראת הכבוד על כל עירם עד שכל עניני קדושה היו מתנהגים על פיהם.

ועתה בעונותינו הרבים חסרנו את כל אלה, ולא הרבי והחסידים לבד יבכו את המחסור והדלות הזה רק גם כל בית ישראל יבכו ותזל כל עין דמע. כי תחת אשר עבודת החסידים אשר מלפנים, עטרת תפארת ישראל, היתה בעבודה עילאה לגלות ולהלל את שם קדשו לקדש גם את כל דבר נמוך בקדושת הקדוש ישראל ולקרב את ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, ויכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך וכו' לפניך יכרעו ויפולו וגם על ישראל יראו כי שם ד' נקרא ויראו ממנו, עתה צריכים החסידים עבודה עם עצמם שישארו יהודים נאמנים פשוטים, וכמה עבודה צריכים הם בביתם שגם בניהם, נשיהם ובנותיהם פשוט יקיימו המצות ולא יעברו עבירות ח"ו, והאם יש לקוות מחסידים אלו, שכל בני העיר לפניהם יתבטלו כמו מהחסידים אשר מלפנים, אשר ברוח פיהם המיתו

רשעת הרשע. ולמה זה נתפלא כ"כ על העזיבה אשר במחנה ישראל על ההפקרות וחוצפת דור החדש, כאיש אובד עצות ברכינו כושלות וידינו נופלות, על גוף ישראל כי לפררים יתפורר, ועל מבצר הקדוש ישראל כי ח"ו יתמוטט, אם רוח אין בהם, והחסידות נשמת ישראל ואות המשיחות, בההמון. בקרבם ובעצמותם לא יפיח.

ומעתה כאשר נשוב אל דברינו אשר בהכשרת האברכים מהנחיצות לשוב ולתקן גם עתה את החברייא אצל כל רבי, נבין כבר יותר איך אי אפשר לרומם את החסידות שבדורנו ולקרבה עכ"פ מעט אל שורשה ואל תפארת קדושתה אשר היתה לה מימי קדם, אם לא ניסד את החברייא, עכ"פ כפי האופן שאמרנו שם, חברייא בצימצומה. שבאם אין לנו עתה חברים רביים תלמידים אשר משכמם ולמעלה גבוהים גם מן החסידים המשיגים והעובדים, חברים כאלו אשר על כל ימי חייהם ישליכו את עסקי פרנסותיהם וכל גופיהם הרחק מהם, ועל כל שנותיהם רק לתורה ולעבודת החסידות יתמסרו, עכ"פ החסידים הבני תורה אשר למצער, חפצים בעבודת החסידות, הם יעשו ויתקשרו לחברייא, אפילו אם עוסקים הם בפרנסתם, כמו שביארנו שם.

אבל על כגון דא צריכים להכריז ולהזהיר, אם רוצים אנו ליסד חברייא אפילו כזו, צריכים בראשית כל לשוב ולתקן את סמיכת האברך על שלחן הוריו איזה שנים [קעסט עסין] אשר כ"כ רפתה בימינו. גם בהחסידים אשר מלפנים אף בהחברים הקדושים שמאז, היו שנים הללו של סמיכתם על שלחן הוריהם יסוד גדלות כל ימי חייהם, ומכש"כ עתה בטרדות הקשות אשר יפגע כל איש בהגיחו אל העולם ועסקיו, עוד זאת והוא העיקר אשר בנחיצת הקעסט, כיון שלדאבוננו חברים אשר יתמסרו אל החסידות על כל ימיהם, אין לנו, עכ"פ על שנות הקעסט יהי' לנו מי שיתמסר לה, יהיו לנו אלו שעכ"פ בשנים אלו עיקר קביעתם תהי' בדרך החסידות, ואצל רבם מורה דרכם הזה, ואז לא הם יתבלבלו בעבודתם ע"י נדודיהם אנה ואנה, ולא רבם יעצר בדרכיו מן בילבוליהם ונדודיהם, כי באין לו גם חסידים קבועים חוץ מאלו המתחלפים בכל שבת ושבת, אז או שקשה לו להרבי לדבר ולבאר לפניהם ענין ודרך שלום, או שדבריו אשר מדבר לפניהם אינם נכנסים ולא נדבקים בכותלי לבם.

כלומר ענין ודרך שלם שאומרים בזה, הוא שמשתדל הרבי להמציא אופן להדור שנמצא בו, איך יתקרבו גם הם להחסידות, וגם בפרטיות לכל סוגי אנשים, איש במצב כזה וכזה, יעבוד את ד' באופנים אלו וכו', במשקל כזה של עבודה בכח, ובמשקל כזה של מחשבה המתאים לו, ולמשקל עבודתו אשר בכח, שלא יהי' מאלו שחכמתם מרובה ממעשיהם

וגם לא איש בער וכו', ואם לא עלתה לו עבודתו, יעשה כזאת וכזאת, ואם עלתה לו, אז יפסיע עוד פסיעה ועוד פסיעה וכו'.

או שבעניני השגה מגלה להם דרך, שלא רק מה שמדבר להם יושב להם, רק שבזה גם בהרבה ענינים של מחשבה ועבודה תאורנה עיניהם.

והנה ע"פ רוב בכדי לבאר ענין ודרך שלם, צריכים לדברו במשך של הרבה שבועות וחדשים ולפעמים גם יותר, ואיך זה אפשר לדברו רק לפני אנשים המתחלפים בכל שבת, או איך ידבקו דברים כאלו בלבם, אם כל אחד שומע רק שליש או חלק מעשרה מן כל הענין, שהחלק ששומע כשהוא לעצמו, אין כל צורך אף לא הבנה בו. לא כן כשיהיו אברכים הסמוכים על שלחן הוריהם, אשר עכ"פ בשנים הללו יהיו מסורים לחסידות, וזמנים הרבה ישבו בעבודה אצל רבותיהם, אז חוץ מזה שכל אחד מהם יוכל לשמוע גם ענין שלם במשך השבועות אשר ימצא אצל רבו, גם אם יחסר לו איזה או גם איזהו מאמרים שלא שמע, לא יסבול בשביל זה, מפני שבכל פעם אשר יבא שמה, ימצא שם חבריו בני החברייא אשר שמעו מה שהוא לא שמע, והם ישלימו לו את אשר חיסר הוא, ולא הם האברכים הללו לבדם ירעפו דשן מפלג אלקים מלא מים העליונים, רק גם לשאר החסידים אשר בעריהם אף לאותם שכבר טרודים בעסקיהם יצמצמו מן דרכם וענין השלם אשר הקשיבו, להכניס בהם. והלא גם כזאת וכזאת היתה פעולת נביאי דור ודור, להכשיר את דורותיהם, ואת דברי הנביא בהם להכניס. לשוב וליסד את סמיכתם על שלחן הוריהם יסוד תיקון החסידות הוא,

ובמדרש ר' תנחומא פ' בשלח איתא על הפסוק "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים", אמר הקב"ה אם אני מוליכן דרך פשוטה עכשיו מחזיקין איש איש בשדה ובכרם ומבטלין מן התורה, אלא אני מוליכן דרך המדבר ויאכלו את המן וכו' והתרה מתישבת בגופן עכ"ל המדרש, ומה נענה אנן עתה שע"פ רוב כשהולך האברך אל מסחריו אין לו לא שדה ולא כרם ר"ל משתעבד הוא ומוטרד בפרנסתו מאוד, והאם אין מאבדים את תורתו ומכש"כ חסידותו אם אין נותנים להם הקעסקט.

הן עיקר סיבת התבטלות הקעסט הוא צוק העתים צרות ודלות ישראל כ"כ ר"ל, אם הרבה בעלי בתים רוב מחשבותיהם והגיון לבם הוא איך לקמץ בפרנסתם ואיך לחסר גם מההוצאות ההכרחיות כדי שלא יפול ח"ו ביתם לגמרי, ולא יגועו ברעב וחוסר כל ר"ל, או מיגע את מוחו לחדש חידושין איך לצאת מידי בעל ביתו ולא ישליכהו החוצה בשביל חוב שכר דירתו שאין לו לשלם, וכאשר איש כזה משיא את בתו איך זה עוד נדרוש ממנו שגם את פרנסת הזווג ישא על ראשו המתיבש ועל שכמו השבור, אבל הן

אמת שצרות ישראל הגופניות, הן גם את נפשותיהם עוכרות, אבל הלא כל חיי ישראל נתמרמרו ונכבדו ומ"מ האיש ישראל בכל כחו מתאמץ אף מוסר נפשו להיות ישראל ולעבוד את ד', גם שמירת שבת הוכבדה לפני בעלי החנויות, וגם גידול הבנים לתורה נתקשה ומ"מ כל איש ישראל אשר יראת ד' נגעה אל לבבו ולא ימיר את דתו לא הוא ולא בניו אחריו ח"ו, אז שומר הוא את השבת ומגדל את בניו לתורה, ולמה זה נקיל כ"כ באכילת הקעסט.

ישנם הרבה דברים שלא נכתבו בתורה וכשהם לעצמם אינם מצוה, ומ"מ סיבות הם לכל התורה, בשבירתם ח"ו כל שמירת התורה עומדת להרס, ובשמירתם גם התורה נשמרת. והלא גם הנדן קשה מאוד לאיש בינוני ליתן לבתו ומ"מ רובא דרובא, חומות מהרסים ונותנים נדנים לבתם, מפני שהכרח הוא להם, כיון שלא ישדך שום אב את בנו בלתי אם יתנו לו נדן, גם בערך מלבושי הזווג אין מקילים עתה מאשר לפנים, אדרבה מרבים עתה להוציא עליהם מאשר בהשנים שנתנו קעסט, א"כ סיבת עזיבת הקעסט, לא בצוק העתים בלבד, רק גם בחוסר ההבנה שנבין שגם היא הכרחה היא.

ולמה באמת לא יתנו לב להבין זאת, אחת מסבבת את השנית, כיון שבטלו הקעסט, לכן מדרגת האברכים החסידים ירדה, וכיון שאין אברך החסיד המצוין שהוא יסוד החסידות מצוי ולא נראה, לכן לא יראו האבות הכרח ליגע את עצמם כ"כ להאכילו הקעסט, כי באם ראו את האברך החסיד עכ"פ מעט מכעין אשר היי מלפנים, מובדל ומרומם משאר חבריו אף מן הבני תורה, שקידת עבודתו, תורתו בנגלה ונסתר ותפילתו בהתלהבות והתקשרות לד', אשר כל היום הוא לנגד עיניו, מדותיו מזוככות אוהב את כל ישראל בלא שום חילוק מפלגה, מיצר בצרות הכלל והפרט ומשתדל בטובת כל אחד, וכששב מנסיעתו אל הרבי קשה להסתכל בפניו המלאים אהבה, יראה והתבטלות לד' וכו' כי אז כל אחד היי רואה את נחיצת הקעסט והעמדת אברכים החסידים, וכמו הנדן וההלבשה כן גם בדבר קעסט היי אבי הבן עומד בתנאי בהתקשרות השידוך, ושניהם האב והחותן היו מתאמצים ליתן להם שעכ"פ שניהם יחד יאכילו את הזווג ויהי' איזה שנים בלא עול פרנסה, וחפץ ד' בידם היי מצליח והיו יכולים לזונם על שולחניהם איזה שנים, אף מסחרם או מלאכתם בזכות זה היי מצליח, לא כן עתה שאין רואים את האברכים החסידים, שיבדלו וירוממו משכמם ולמעלה משאר החרדים, ולא מהבחורים לומדי תורה, יטעו האבות לומר כנ"ל, מלפנים שנשאו בני ט"ו וט"ז היו צריכים לזונם איזה שנים, אחר נשואיהם, אבל עתה שנושאים למעלה מכ', אז כבר אכלו את הקעסט בבית אביהם קודם נשואיהם.

אבל אתם אברכים הקיצו, את עמודי החסידות הציגו, האם מעט לכם דברי המשיח בעצמו שאמר להבעש"ט זצ"ל שביאתו ב"ב בהפצת החסידות תלוי', כנ"ל, והאם לא ישפיעו דברי זוה"ק הנ"ל שרק בנשואים החסידות מתיסדת, גם אתם בחורים בחורי הקדוש ישראל, אם אבותיכם בהשתדך אתכם, בהקעסט יקילו, אתם עלי' תתעקשו, כי דעו נא שכל אברך חסיד [חסידי שער יונגערמאן] לבנה בבנין ישראל הוא, וכל שנה מאכילת הקעסט, אבן ביסוד בית המקדש של מעלה אשר ירד למטה, היא, בהעדרו כל הבנין מתרועע ובהויתו כולו מתחזק.

[הג"ה, אין כוונתנו שישב הבחור ולא יתארס עד שיזקין ח"ו, אם לא ישיג שידוך גם עם קעסט, רק שעכ"פ ישימו עין עליהם כעל הנדן וההלבשה, וכשאחד שני וכו' ורובם ככולם כזאת ידרשו בעת התנאים, אז יעזור ד' והקעסט שוב לחוק יחוקקו.]

פרק ט

ומעתה נבא אל תכלית כוונת נו בחיבור הזה אשר מבקשים אנו מהאל טוב וסלח שיזכנו בזה לחבר, הנה החסידות כפי שאמרנו היא המשכה והתגלות אור גם בכלים עצמם, גם בעולם הזה ומלא כל הארץ כבודו, גם בארציות וגשם הכלים, ובשביל זה גם העבודה לא בדחיות הגופניות לבדה היא רק שגם עם הגופניות נעבוד את ד' וגם את ה מדות הגופניות נעלה לאהבה את ד' ולירא ממנו ית' בהן, ולא עם ה מדות לבדן כיון שמהרוח שבאדם הן, רק גם עם הנפש, אף כח הגופני באדם אין צריכים לסגף ולדחות רק גם אותן נכניס בקדושה ועבודת ד', ועל כגון זה איתא בספ"ק רמז מהפסוק כי ממנו נקח לעבוד את ד' שאמר מש"ר לפרעה על הבהמות שגם הם י לכו עמהם, היינו גם ממנו מהבהמיות נקח לעבוד את ד'.

והן עוד בראשית חכמה אשר קדם להחסידות מצינו עבודה כגון זו, וע"ש בשער האהבה סוף פרק ד' שאומר בקדשו שמי שאין לו שום רצון אף של תאוה אינו איש, כיון שגם לעבודת ד' לא יהי' לו רצון במה לרצות, משא"כ מי שיש לו רצון ותאוה יכניס את רצונו בקדושה וירצה בו להתקשר בתורה וקדושת ד' ואז לא יצטרך לסיגופים ותעניות, אפשר הוא הענין שראיתי במכתבים קדושים מגניזה החרסנית שהדפיסו, שהבעש"ט זצ"ל אמר ששורש דרכו הוא מדרכו של הרמ"ק זצ"ל, וכיון שבעהמ"ח של ספה"ק ראשית חכמה הוא תלמיד הרמ"ק זצ"ל, לכן גם בזה רואים השתוות דרכי העבודה של בעל ראשית חכמה לשל הבעש"ט זצ"ל.

אבל מ"מ גם חילוק ביניהם רואים אף לפי מעט שכלנו, כי הראשית חכמה אומר שם בקדשו איך שע"י הרצון אשר יגביר האיש, יכול להדביק את עצמו לקדושה וגם חושיו יכול הוא לבטל על ידי התגברות הרצון, ונפשו זו בלא חושיו ידבק בד', לא כן מי שאין לו רצון שאי אפשר לו לעשות כן, ועל זה מביא שם מעשה מאחד שהי' לו רצון רע ותאוה לאיזה דבר ר"ל, ומגודל רצונו זה שיבא הדבר לו נתבטלו שאר חושיו לרצון זה,

אבל גם הדבר הזה שהתאוה לו לא בא לידו, וכאשר ע"י התגברות תאוותו נתחזק כ"כ רצונו, עד שהגיע לרצון חזק כ"כ עד שנתפרשה נפשו מכל רגש גופני אחר, התחיל ברצון חזק הזה לרצות לד', ונעשה איש אלקים קדוש עד שתפילתו נשמעת וברכתו פועלת ע"ש. הוא זצ"ל לא אמר שחושי גופניותו יסודם בקדושה, רק אדרבה דורש הוא להרחיקם, אך שאופן ההתרחקות יכולה להיות גם ע"י רצון כזה שמתחילתו הי' לרע, ואף שגם רצון הזה לא בקדושה יסודו, מ"מ כיון שכח הוא אשר בידו לבטל את שאר חושיו הגופניות גם בלא סיגופים, לכן כאשר האיש מתגבר, ואת כח אחד הזה מכל המון חושיו הגופניות מדבק בד' נמצא כולו דבוק בד'. הוסיף עליו דרך הבעש"ט זצ"ל שאמר שכיון שגם הגופניות קודש לכן גם את הגוף עם חושיו אין צריכים לרחק, רק להפשיט את הרע מעליהם ולהכניס גם אותו ואת כל נטיות הגופניות לעבודה וקדושה. ולא להסתגף רק להתחזק באהבה, יראה ושמחה לד'.

ונודע המכתב אשר כתב הבעש"ט זצ"ל לבעל התולדות ייי זצ"ל וז"ל הקדוש, הנה ג"י קבלתי וראיתי וכו' שרומע"ל אומר כאילו מוכרח להתענות ותרגז בטני מקול הקורא והנני מוסיף בגזרת עירין ובצירוף קב"ה ושכינתי' לבל יכניס את עצמו ח"ו בסכנה כזו כי זה מעשה מרה שחורה ועצבות ואין השכינה שורה לא מתוך עצבות וכו' רק מתוך שמחה של מצוה ע"ש.

המשכה חדשה של ראשית התיקון והתגלות חדשה פעל הבעש"ט זצ"ל בקדשו, ובשביל זה גם דרך העבודה חדש הוא, כיון שהכל אור וקדושה א"כ איך נרחק שום דבר אשר ברא ד' לנו, הלא חלק וניצוץ אור של קדושה מרחיקים בזה. צריכים רק להסיר את הרע ממנו ואז הטוב שבו יתגלה ובו נעבוד את ד', ולא לבעל התולדות לבד כי קודש הוא, צוה הבעש"ט לבלי להתענות, רק בכלל גם לכולם כך הוא דרך החסידות, וזלה"ק בנועם אלימלך פרשת תשא בד"ה וזהו ואתה קח לך בשמים ראש וכו', שלא יאמר האדם א"כ הוא, שאסור לאדם להנות מעולם הזה ותאותו, כ"א הכל למען שמו, והוא דבר קשה מאוד שבלתי אפשרי לעמוד בו, א"כ אפרוש עצמי מכל עניני עולם הזה הגשמי ולא אוכל ולא אשתה כלל, ואהי' פרוש מאוד. אל יאמר כן. אלא צריך האדם להתאמץ במעט מעט

לשבור כח התאות ולסבב הדבר בסיבוב אחר סיבוב עד שיגיע לתכלית יסוד הקדושה ושורשה בכל דבר גשמיות גם כן, עכ"ל הקדוש.

[הג"ה, ואגב, אין סתירה מדברי קדשו בזה, לדברי קדשו בפי' חקת ד"ה ויקחו אליך ע"ש, מפני שגם כאן אמר שהיא עבודה קשה לשבר את כל יצרו ולעשות הכל למען שמו יתי', ואפילו בצדיקים איתא בספ"ק שא"א שיהי' טהור לגמרי כמו לעת קץ, וגם להנ"ל החסידות רק ראשית זריחת אור המשיח היא, לכן באם הי' אפשרי לא הי' אוכל ורוצה להיות כמלאכים בלא אכילה, כמו שאיתא שם].

ובספה"ק עבודת ישראל מזקני הק' איש אלקים המגיד מקאז'ניץ זצוק"ל איתא בהפטרה לפי ויגש, יש דרך ישר לפני איש כפשוטו לעסוק בתורה ועבודה וכו' ויסגף עצמו להיות פרוש מכל הנאות וחמדות. ויש עוד איזה דרך, אל הבאים להתקדש דהיינו אפילו באכילה ושתי' להתקדש בם וכו', ובודאי מי שיכול להתקדש אפילו בדברים גשמיים ובתאוה, ולהיות שלחנו כמו מזבח, קדושתו יותר גדולה ונפלאה וכו', אז תגדל כח עבודתו ופועל נחת רוח לה' יתב' אלפי פעמים ככה עכ"ל הק'.

הן גם המקובלים בקדשם המשיכו את אורות עולמות העליונים למטה והראו איך צורת גוף האדם, צורה של מעלה שנשתלשלה למטה היא, וגם בדברי העולם שמות הקדושה נאחזין ושם של כל דבר, חיותו, הוא, השמות של קדושה שבו ע"י גמטריא, נוטריקין וכדומה.

אבל חילוק גדול יש בדרכי קדשם, כי נודע שהרוחני אינה תופסת מקום, והחילוק אשר בין מדרגות רוחניות לא חילוק המקום ומדה גשמי' היא, רק חילוק של מעלה ומדרגה, וכמו שכשאומרים על ת"ח שהוא אדם גדול אין הכוונה שגופו גדול מגוף זולתו, כי גם אם קטן גופו נאמר עליו אדם גדול, כיון שעל מעלתו הגדולה, תורתו חכמתו ורוחו אשר בקרבו אנו אומרים עליו שהוא גדול, כן גם כשאומרים "עולם עליון", לא על שנמצא בעלית המקום הגשמי בלבד, למעלה מהאויר, ירח, שמש וכל צבא השמים אומרים עליו עולם עליון, רק שהוא למעלה במדרגה. ברוחניותו, זכוכו, טהרתו וקדושתו מעוה"ז, וכל עולם שהוא יותר מזוכך ומקודש יותר עליון הוא.

א"כ לפי זה גם כשהמשיכו המקובלים הקדושים זי"ע את אורות הקדושה ואמרו שגם בדברים גשמיים ישנם שמות הקדושה, הם רק הרכינו את הקדושה עילאה לדברים הגשמיים, (העליון אור) למשל הלחם גשמי הוא כמו שהי', רק ניצוץ הקדושה בו שנמשך מג' בחי' הוי' שבגימטריא לח"ם, כי אין הרוחני תופסת מקום, ולא חילוק מקומות הגשמי' ביניהם, וגם במקום הזה הגשמי יכול עולם העליון להימצא ומ"מ עולם עליון

יקרא, ובלחם הזה יכול אור של ג' בחי' הוי' שהוא מעולמות העליונים להימצא. וזה הוא ענין הרכינו שאמרנו לעיל בפעולת המקובלים הקדושים. וכן גם האדם נשמתו קדושה, וגופו גשמי ורע הוא ורק צורה של מעלה צורה רוחנית נשתלשלה ובו נצטיירה. והרי זה כמו שנצייר טיט בצורת אדם שהטיט נשאר כמו שהי' ורק צורת אדם בו, רק שצורת האדם אשר בטיט אינה יכולה להחיותו ולנענעו, וצורה של מעלה בגוף האדם מכשרתו לקבל נשמה שתתלבש בו בגוף כמו במלבוש, שהמלבוש נשאר בפחיתותו כמו שהי'.

אם כן שדברים הגשמיים נמוכים לגוף האדם נמוך, ועולמות העליונים כן הרכינו ואליהם נתחברו, אז כל עוד שאפשר לו לאדם להתרחק מכל דבר גשמי ולסגף את נטיותיו יתרחק ויסתגף, ורק בשכל הנשמה המרחף על גופו בחי' אצילות שלו יכול להתחבר עם האורות והשמות של בחי' אצילות אשר המשיכו קדושינו לו לעולם העשי', והיינו ע"י שמכוון הכוונות בדעתו, באם לא המשיכו ז"ל את אורות האצילות אל עולם העשי' אף שלא התרחקות המקום מרחק ביניהם, מ"מ כיון שהתרחקות המדרגה גדולה מאוד ביניהם. לא היו כוונות לכוון, ולא הי' פועל מאומה אף אם הי' מי מכוון, כי רק את אשר נמצא בשמים הי' מכוון ומה לו ולפעולתו בארץ, אבל כיון שפעלו קדושינו המקובלים ז"ל והמשיכו את עולם האצילות לאצילות שבאדם, אז בעוה"ז בכוונותיו פועל באצילות ועולמות עליונים עד שעל ידי זה יכול לקדש ולעבוד גם בפעולותיו הגופניים בעולם הזה, אבל רק בעשיותיו שעושה עם כוונותיו שמכוון, ובלעדם גם גופו וגם דברי העולם גשמיים ונמוכים הם.

אבל הבעש"ט זצ"ל בדרך החסידות כיון שגם את הגוף בעצמו, גם את דברי העולם בעצמם בהמשכת קדושתו קידש, לכן גם האכילה בעצמה עבודה וקדושה. ולא יסתגף האדם רק יתאמץ במעט מעט לשבור כח התאוות וכו' עד שיגיע לתכלית יסוד הקדושה ושורשה בכל דבר גשמיות ג"כ כנ"ל בנועם אלימלך הקדוש. האיש ישראל בשעה שעומד בעבודת הקודש בתפילה ותורה וכדומה. אז כיון שהוא מתאחד כ"כ בד' עד שגם הארת עצמותו ית' המתלבש, לא המלבוש לבד, בו, כנ"ל, לכן התעוררות עצמותו התלהבות אהבה ויראה שבו, הוא הוא יסוד וממשיות הכוונה כמו שאמרנו לעיל, גם היא הנשמה של תיבות התפילה, דיבורו שמדבר את התיבה גוף הוא ובהתלהבתו שהוא הארת ד' נותן בה נשמה, האיש נותן נשמה בהתיבה, צוהר תעשה לתיבה, צהירות ואור תתן בה, אמר הבעש"ט זצ"ל, וכן אמר בקדשו אדם שהוא קורא בתורה ורואה האורות של האותיות שבתורה אע"פ שאין מבין הטעמים כראוי כיון שהוא קורא באהבה גדולה ובהתלהבות וכו' אע"פ שהוא מגמגם וכו' הש"י אוהבו מאוד ודגלו עלי אהבה ודילוגו

עלי אהבה, ולא עוד אלא המכוון בתפילתו וכו' אינו מכוון רק כוונות הידועות לו אבל כשאומר התיבה בהתקשרות גדולה, נכלל בכל התיבה כל הכוונות מעצמו ומאליהן, וכו' הק'. [ליקוטים יקרים].

ובנועם אלימלך הק' בליקוטי שושנה איתא על הפסוק זה היום עשה ד' וכו' י"ל זה רמז על י"ב צירופי הוי' שצריך האדם לכוון בכ"י ובכל שעה, ולכאורה הלא הצירוף הוא ממילא כאשר עשאם השי"ת, ואמר הכתוב נגילה ונשמחה בו, ר"ל הפעולה היא בכוונה הזאת להכניס בה אהבה ויראה וכו' ע"ש, משמע מזה אדרבה שבכוונות אשר במחשבה אין האיש פועל הרבה כי הם ממילא רק דוקא באהבה ויראה שלו, והכוונות הם רק להרכין הכלים של עולמות העליונים כדי להכניס בהם אהו"י.

וכיון שכל קודש הזה בקרב האיש לכן יכול להפוך לקדושה גם את תאוותיו גם גשמיותו וכל דבר נמוך ונפש הבהמית שבו,

כי שורש נפש הבהמית של ישראל פני שור שבמרכבה היא כנודע מר"מ נשא קכ"ג ובשאר ספ"ק ורק שנתגשמה בעולם, ואצלו במעשיו הנמוכים, וכשמדליק את אורו ונשמתו, גם שורש הקדושה דנפש הבהמי' מתגלה ושבה להיות קודש, וכאשר גם גופו ונטיותיו מתקדשות, אז דברי העולם שהוא אוכל ושותה ומתהפכים להיות בשרו וכחו נעשים קודש ממש כשעובד את ד' בכחם שהשיג ע"י שאכל אותם כמו שאיתא בספ"ק, וכל זה תלוי בעבודה בפועל שעובד לא בתנומה ולא ברפיון רק בכח להוציא את נפשו הקדושה שאז גם נפש הבהמית שלו גם של העולם נעשית קודש, וזהו שאיתא בבית אהרן על הפסוק סור מרע ועשה טוב, סור מרע ע"י ועשה טוב, ע"י הטוב שיעשה ויעבוד את ד' וסר הרע.

וכיון שכל התקדשות העולם בהתקדשות האדם תלוי' ובההתהפכות אשר יהפוך את עצמו גם את חומריותו, אף את נטיותיו הרעות מרע לטוב, לכן צריכים בעיקר לברר זאת, וכדי להשכיל אותך אברך בזה, ויותר תבין איך בדרכי החסידות גם נפש הבהמית מתהפכת לקדושה בכל אחד כפ עבודתו, ואיך בחיבורנו זה מקוים אנו למצוא גם עתה בדורנו אופנים איך להשתיק את המית תאות האיש גם מקרב לבו, ושלא בלבד שירצה להיות טוב וצדיק, כי מי הוא איש הישראלי אשר לא ישתוקק ולא יכסוף להיות בכל נצחו בעוה"ז ובעוה"ב בין מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים, ומי הוא האיש אשר כל אחד לבו בידו ולא תמיד יכול האיש לשלוט על מחשבותיו, מדותיו, והרגשותיו, ולא בלבד שלא יעשה רע יהי' כל תיקונו ותקותו, רק גם יעלה את נטיותיו ו מדותיו לקדושה, שבהם בעצמם יתפעל באהבה ויראה לד'. אף ראי' החסידות לראות בכל דבר את אור

ד' לא רק הבנה בשכל, רק ראי' ממשית שהתחלנו לדבר ממנה בהכה"א יוציא מקרבו עד שכולו יזדעזע ממנה וכו'.

לבירור הזה צריכים לעיין בגמרא שבת קנ"ו ע"א כתיב אפינקסי' דריב"ל האי מאן דבחד בשבא וכו' האי מאן דבמאדים יהי גבר אשד דמא, אומר ר"א אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא, אמר רבא אנא במאדים הואי, אמר אביי מר נמי עניש וקטיל. שעפ"פ קשה להבין כי בשלמא עשירות ודלות שאמרה הגמרא שתלוים במזל אפשר כיון שבין כך שכר מצוה בהאי עלמא ליכא לכן אף שהוא צדיק יכול להיות שנולד במזל שבעולם הזה לא יהי' עשיר, אבל בענין עבודת ד' איך נאמר שגם זה במזל תלוי אם יהי' גנב או שאר דברים רעים שאומרת הגמרא, ואפשר הגמרא אומרת רק שנולד בהכשרה ונטיה כזו, ומ"מ יוכל להתגבר על נטייתו הרעה. אבל אם כן למה כשאמר רבה אנא נמי במאדים הואי ענהו אביי שגם הוא מעניש, רק שלמצוה מעניש, משמע שכיון שנולד במזל כזה אי אפשר שלא יעשה אחרת, רק שהיא למצוה, והלא אפשר אף שנולד במאדים התגבר על הכשרתו זו.

וביותר קשה מן ע"ב שם מרנב"י שאמרו כלדאי לאימי', ברך גנבא הוי וכו', א"ל כסי רישך כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמיא וכו', ומ"מ, מסיימת הגמרא שיומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא וכו' אלמי' יצרי' סליק פסקי' לקיבורא בשיני' עכ"ל הגמ', ולמה זה אף שבטח התגבר רנב"י על נטייתו זו, מ"מ אלמי' יצרי' ופסיק את הענף שאינו שלו, מפני שבמזל כזה נולד.

כבר אמרנו ושלשנו שלא את מצב התנאים, אמוראים וצדיקים רוצים אנו להבין ולבאר, כי כמה שאין לנו השגה במלאכים יותר אין לנו השגה בהם ובקדושתם, וכל דברינו בהם הם רק מה ירמזו גם לנו לעבודתנו ואיך יאירו לנו את דרכנו דרך ד'.

הנה הרמב"ם ז"ל בפרק ח' מהשמונה פרקים אומר בקדשו, שלא תחשוב השגעונות אשר ישקרו בהם חכמי הכוכבים, כי יחשבו שמולד האדם, ישימהו בעל מעלה או בעל חסרון ושהאיש מוכרח על המעשים ההם בהכרח, אמנם אני יודע שהדבר המוסכם עליו מתורתנו וכו' שפעולות האדם כולם מסורות לו, אין מכריח אותו בהם, ולא מביא אותו זולת עצמו כלל וכו', אלא א"כ יהי' לו הכנת המזגים לבד וכו' שיקל לו ענין או יכבד, אבל שיתחייב פעולה מהפעולות או יהי' בו נמנע, אין זה כלל, עכלה"ק. שמשמע מזה שדעתו ז"ל שאין הכרח, רק נטי', אבל בכלל רואים שגם את הנטי' אשר לאדם לזה או לזה. מטעים הרמב"ם ז"ל מפני הכנת המזגים ולא אמר מפני המזלות כמו שאומרת הגמרא.

לכן נראה ברור שכוונת קדשו הוא, שכמו שצבא השמים פועלים בקוי אורם ועצמותם על הארץ, כפרש"י בפ' וזאת הברכה על ממגד תבואות שמש וכו', יש פירות שהלבנה מבשלתן וכו', וכמו שהגלגלים פועלים שינוי על הד' יסודות ארמ"ע להתמזג זה בזה, אף להשתנות מזה לזה, ופעולות אלו גורמות על הוית כל היקום, כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות יסודי התורה הל' דהו"ו, כן גם המזלות בענין עבודת ד' אף שעל הנפש אינם פועלים, כי הנפש עם בחירתה חפשית והיא למעלה מן המזל, מ"מ על גוף האדם ומזגו, דייקא מזגו פועלים, זה לרציחה וזה לגניבה וכו', לכן אם האיש לא יכפה ויתאפק בלבד מחומרי נטויותיו, רק גם ישמש בהם ויבצעם לקדושה כמוהל שו"ב ודיין, אז יכול להיות שלא יפול בנטויות עבירה, כיון שאת הנטויות ומזל המאדים שלו הוציא ושיכך אותם לקדושה, משא"כ במעשה דרנב"י, שלא ראינו שהוציא את מזג מזלו לקדושה, אז אף שהכרח את עצמו שלא לעשות כן מ"מ אלמי' יצרי', היינו לא שח"ו עשה, רק בשעת מעשה התגבר מזגו בו על רגע.

את דברי חכמי הכוכבים יחשוב הרמב"ם ז"ל לשגעונות, מפני שלפיהן אין המזלות פועלות על האדם בלבד רק גם על הפעולות לעצמן, לא אם מוכשר האיש לגנוב סתם רק האם תתפעל פעולה זו של גניבה או האם ירצח האיש הזה, וע"י מי, הכל תלוי במזל לפיהן, כמו עשירות דלות ושאר עניני העולם, א"כ הכרח יש בדבר, וזה שגעון, כי רק על טבע האיש יפעלו וכל פעולותיהם היא רק איזה מזג יהי'לו. א"כ רק הכשרה לאיש, כי האם מי שנולד במוח חריף ילמד עצמו תכונה, האם נאמר שנולד במזל להיות תוכן ולא ת"ח, ולא היתה לו בחירה לבחור בתורה, הלא במוח הזה הי' יכול להיות ת"ח. והגמרא עם דברי הרמב"ם ז"ל עולים בקנה אחד, כי בענין עבודת ד' ובחירת הנפש בטח גם כוונת הגמרא היא שהמזלות על גוף ויסודות האדם פועלות ולפיהן יהי' מזגו והכשרתו. וגם בשעה"ק מהרח"ו ז"ל חלק א' שע"ב איתא כעין זה בענין פעולת חומרי ויסודי האדם עליו, כמו שהבאנו לעיל, שאומר בקדשו שמיסוד האש בא לו כעס וגאוה, מיסוד הרוח דברים בטלים, מן יסוד המים תאוה, ומן יסוד העפר עצלות ע"ש, והאם האיש בעצמו עצם נמוך ורע שגם חוץ מן היצה"ר שבו הארת המלאך, יסודיו בעצמם רעים, א"כ שיצה"ר למה לו עוד להוסיף לו נמיכיות על נמיכיותו, ודי לו אם בנמיכיות עצמותו יעמוד.

והנה בספר הקדוש אמרי אלימלך מכ"ק אא"מ הרה"צ זצוקללה"ה פ' תולדות איתא, שאת היצה"ר של חמימות יכולים להכניס לקדושה ויבוא לגודל התלהבות ולבו יבער כלפיד אש וכו'. וכן בסידור כ"ק הרה"צ זצוקללה"ה בעל התניא, בפירושו לכגונא

שהבאנו בחובת התלמידים בהשיח וז"ל, החמימות שבכעס שמסתעף מן החמימות שבלב, וכל אדם הרתחן בטבעו עלול טבע לבבו להתלהבות ברשפי אש התשוקה ע"ש. וכד מדקדקים רואים חילוק הזה, הרמב"ם ז"ל כשמבאר איך יוכל האיש להשתחרר מן מזגו אם לא טוב הוא, אומר שיתגבר יותר וירבה את עבודתו יותר מאשר האיש בעל מזג טוב.

וכ"ק אאמ"ו והרב בעל התניא זצוקללה"ה אין אומרים שיתגבר להחליש את מזג חמימותו בלבד, רק שגם יכניסו בקדושה ואדרבה בזה יתלהב יותר, ולא עצה טובה בלבד היא, כי יכול הוא לתקן גם בלי שיכניסו בקדושה, רק שיותר טוב שיכניסו בקדושה, לא כן הוא, כי א"א באופן אחר, ולא בלבד כדי שירוויח בזה יותר שעוד יתקדשו, רק גם רעתם א"א להעביר בלתי אם יכניסו בקדושה.

ובספה"ק נועם אלימלך פ' צו עה"פ זאת תורת העולה איתא, וז"ל הק' שזה בלתי אפשרי שישבור אדם כל מדותיו הנולדים עמו מבטן אמו, רק שצריך להרים אותם אל הקדושה למשל מי שיש בו מדת כעס יסור מכעס החיצונים ויכעוס על הרשעים וכן בכל המדות עכלה"ק. והיא עבודת החסידות הנ"ל כי ממנו נקח לעבוד את ד'.

ומ"מ אין להכריע בבטח שגם הרמב"ם זצוקללה"ה, אינו מורה כן, כיון שאינו מדבר שם בקדשו בענין עבודה כלל, רק בענין כח ההבנה אשר באיש מדבר, שמוח זך יותר יקבל ומוח עב ג"כ יקבל רק בקושי, וכן מאיש קר הרוח שקשה לעשותו לגבור בלתי אם בקושי גדול.

הנה אף שלפי הנ"ל גם הגמרא מדברת מן מזגי ונטויות האדם, וגם כשמדברת מן המזלות, רק על הנויות ומזגים הנגרמות ע"י המזלות מכוונת, אבל כיון שעתה אין לנו ידיעה בענין המזלות, לכן כשרוצים אנו לדבר ולבאר מעט את הענין לפי מצבנו, טוב שנדבר מזה שאיתא בשע"ק הנ"ל שאינו מדבר מן המזלות לגמרי רק בהמזגים שהם מיסודות האדם בעצמם, וגם דרכי הגמרא ע"ז מועט יתחוורו גם לנו.

והוא הענין, יש מלאך יצר טוב ויש גם מלאך יצה"ר כנודע, ושניהם כשבאים לפעל באיש להטותו לטוב או ח"ו לרע, ע"י אמצעות אברי האיש, כחותיו, הרגשותיו ומחשבותיו שהם משתמשים ומתלבשים בהם, הם פועלים, היצ"ט המפתה את האיש למצוה למשל לאכול מצה, אינו מושיט ביד שלו את המצה לתוך פיו של האדם, רק ביד האדם הוא מתלבש ומשמש, אותה הוא מניע ובה לוקח את המצה אל פיו, אף היצה"ר כשבא ח"ו להחטיאו למאכלות אסורות ככה עושה. ואם לא הי' לו להאיש יד באותה שעה או שפיו

הי' סתום וחולה, לא הי' יכול היצ"ט לבצע את מעשיו באכילה של מצוה ולא היצה"ר בעבירה ר"ל.

וכיון שפעולת המלאכים אלו היצ"ט והיצה"ר לא בעשיות האיש בגופו לבד רוצים לפעל רק גם בכל עצם האיש, ברצונו, מחשבותיו, מדותיו וכו', לכו בכל כחות האיש הם משמשים ומתלבשים. למשל יסוד האש לעצמו הוא וגורם חמימות, ותלוי בזה מי הוא המתלבש ומשמש בו, אם היצ"ט, אז מתעורר בחמימות לקדושה התפעלות והתלהבות לד', ואם ח"ו היצה"ר אז לכעס וגאוה.

יסוד הרוח גורם דיבורים הרבה, ותלוי אם דברי תורה או דברים בטלים וכו', ואיך זה שניהם משמשים באותם הכחות ויסודות, זה לטובה וזה לרעה, איתא בע"ח שע"ז פ"ב שהיצ"ט מברר זכות הדם ומקרב להנפש. והיצה"ר העכירות והשמרים, ע"ש. וכיון שמחטא אדה"ר, היצה"ר מתערב ומתקשר יותר באדם, ולא עוד, אלא שהוא מקדים לבא לאיש מן היצ"ט, כי מלידתו בא, לפתח חטאת רובץ, וכבש לו את גוף ויסודות האדם, לכן מרגישים אותם לגשם ותאוות. והי' אם האיש רק יתאפק מתאוותיו, ויכפה בלבד את היצה"ר שלא לעשות את אשר מפתהו, אז התרגשות והתעוררות התאוות אשר בגופו, כחותיו ויסודותיו, גם הלאה יהיו בו נאחזין, כיון שאותם היצה"ר כבש ובהם הוא משמש, עד שנוכל לומר שלא היצה"ר בלבד מפתהו לרע, רק גם האיש עצמו ויסודותיו מתעורר לרע, מן יסוד האש וכו' כנ"ל.

התעוררות הרע אשר בגופו יסודותיו והרגשות אשר הוא מתאפק לא תשקוטנה, ושאיפתו העיוורת שאיפה בהמיות בלא דעת אנושי הבאה מן כחות ויסודות גופניות בלא דעת ושכל, לא לגמרי תחדלנה כל עוד שגוף, כחות ויסודות בו, אף אם ירצה ויעבוד האיש לרחק אותן מלבו, רצונו ומחשבתו, כיון שמהם בעצמם מגופו, כחותיו ויסודותיו תאוותיו באות, ואף אם זמן הרבה לא ירגיש אותן ויחשוב טהרתי מחטאי ומזוהמתי, רק נכפפו לבד בו, ולימים יבואו שוב יכולים להתלקח ולהתלהב ח"ו, ויש שח"ו אחר זמן, עוד מתלקחים יותר, כטבעיות כל כחות האדם שכאשר מעצירים אותם זמן רב עוד מתרגזים ומתגברים יותר. ולא עוד, אלא שהרבה פעמים גם מתחילתן קשה לו להאיש למשול על עצמו לכבשם ולכופם, ונשאר לו רק רצון טוב לבד מבלי אשר יבצע ויעשה את מעשיו הטובים, מפני שאין לו להיצ"ט שלו כלום, כחות ויסודות גופניות במה להתלבש ובמה להשתמש, כי כבשם היצה"ר לעצמו, והטוב שבו רק ברצון לבד הוא ולעומת זה כל גופו לתאוה ר"ל הוא.

משא"כ כשהאיש פועל ועושה ומוציא את כחותיו כפי טבע התגברות טבעו ומזגו, לעבודה ולקדושה, אם מזג המזל מאדים מתגבר בו לרציחה נעשה שו"ב מוהל ודיין, ואם יסוד האש מתגבר בו לכעס מכניסו בהתלהבות הקדושה, אז אדרבה שולל הוא את כחותיו ויסודותיו מן היצה"ר ומכניסם לקדשוה, ונשאר היצה"ר בחוץ, מפתה בלבד בלי כחות ויסודות ונטיות גופניות במה להתלבש ובמה להשתמש. ואז לא רק מעצור וכופה הוא את שאיפותיו הגופניות הרעות אשר ירא מהן שלא ישובו להתרגז ולהתגבר אח"כ, רק גם מהפך אותן לקדושה.

הן לפי שאיתא בתניא בפרקים הראשונים להפוך את הרע לטוב מחשיכא לנהורא וטעמין מרירו למיתקא היא מדרגת צדיקים גמורים בני עליי, ורבה אמר על עצמו שהוא רק בינוני [בספ"ט דברכות] ולא צדיק גמור כדוד המלך שהרגו ליצה"ר. אבל זהו ביצה"ר המלאך בעצמו, והרע בעצמו, אם רק לכופו או גם להפכו לקדושה, וזאת היא מדרגה עילאה מאוד שרק בני עליי זוכים לה שגם המלאך היצה"ר מתהפך ליצ"ט, וגם בחיי בינוני שהוא רק לכופו ליצה"ר גדול מאוד עד שרבה אמר על עצמו שהוא בינוני, אבל אנו עתה אין מדברים מן היצה"ר המלאך בעצמו, רק מכחות ויסודות הגוף שהיצה"ר משמש בהם, אותם יכול כל איש לגזול מיד יצה"ר ולהכניסם לקדושה כנ"ל, אף שאת יצה"ר המלאך לא הכניס ולא הפך ליצ"ט.

ואפשר שזהו הענין שבליקוטי תורה מהרב זצוקללה"ה לשה"ש עה"פ "שניך כעדר הרחלים" אות ב', מדבר מן אתכפיא ואתהפכא יחד, ולא בצדיקים הכי גדולים בלבד נאמר שם רק גם בכל איש, שע"י שמטיפין ממנו דם ברית ואח"כ בבית הספר כשאינו רוצה ללמוד מכין אותו ברצועה בזה הוא מהפך מחשיכא לנהורא ומכפיא לסט"א ע"ש, [הג"ה אתכפיא היא שרך מכריע וכופה את יצרו שיתאפק מלעשות ואתהפכא היא שמהפך לקדושה שגם בו מעבוד את ד'] וכנ"ל שזהו הדבר, כיון שאת כחות הגוף מהפך בזה לקדושה, בזה כופה את יצה"ר וכבשו עד שקורא אותו בחי' אתהפכא, אף שאת עצם הרע לא הפך עוד לטוב כבצדיקים הכי גדולים האמורים בתניא הנ"ל.

והנה גם יכולת הזאת שיוכל האיש עכ"פ לשלול את כחותיו ויסודותיו מן היצה"ר ולהכניסם לקדושה, מכח הבעש"ט והמשכתו שגילה גם בהכלים, היא, שגם הם קודש ושורשם קודש, כי כל עוד שהכלים בעצמם לא נתקדשו, אף ששורשם בקדושה מ"מ אחיזת הזוהמא והסט"א, בהעצם שלהם היתה, ולא היו הרע לעצמו וכחות האדם לעצמם עד שנוכל להבדילם מן היצה"ר והרע ולהכניסם בקדושה, ורק בזריחת קו

ראשית אור המשיח ע"י קדושנו גם בהכלים, יכולים להבדילם מן הרע ועכ"פ להכניס אותם לקדושה ולקיים בהם בחי' אתהפכא באופן הנ"ל.

והנה יכול השואל לשאל אם עבודתנו באתכפיא ואתהפכא עתה לא היא כמו מלפנים, ולא ביצה"ר בעצמו רק בכחותינו, יסודותינו והרגשותינו הגופניים, א"כ לא נועיל בעבודתנו הזאת הרבה, כי יכול להיות שנכניס אותם בעבודה וקדושה, ומ"מ גם לא אתכפיא היצה"ר, רק שעתה אין לו במה לשמש כיון שטורדים כחות והתרגשות האיש בעבודה של קדושה, אבל אחר שעה כאשר ינוח מעבודתו, וכחותיו יהיו חפשים לעצמם שוב יחטוף אותם היצה"ר ושוב ישמש אתם לרע ח"ו כיון שאת היצה"ר לא כפו. וכי האוכל טריפות ח"ו בטוח שלא יאכל כבר, אם יום או יומים נחלה פיו ושיניו ואין להיצה"ר פה ושינים במה להחטיאו ולהאכילו. ובטח אחר שיברא שוב יכול ח"ו להחטיאו, וכי אפשר שהאיש יהי' תמיד בעבודה של התאמצות המשעבדת את כל כחות הגוף.

ע"ז נענה שהן להעשות צדיק גמור שגם היצה"ר המלאך יתהפך ליצ"ט אין האיש בטוח בהעבודה זו שמשעבד ומהפך את כחותיו והרגשותיו לקדושה כנ"ל, כיון שלא את היצה"ר המלאך מהפך, רק את כליו, והאם חושבים אנו בזה להעלות את מי שהוא לבחי' צדיק גמור, למעלה מרבה שאמר על עצמו אני בינוני, ומי יתן שנזכה להיות בינוני וכ"כ יתכפיא יצרנו עד שלא נרגיש התרגשות לרע גם במחשבה דיבור ומעשה שלנו כמו שאיתא בתניא שזו היא בחי' הבינוי, מ"מ זאת נוכל לאמור שכאשר יתמיד האיש לעבוד בדרך הזה שמדברים אנו בו, ולא יעזוב את כחותיו ונטיותיו הגופניות, רק דוקא אותם מן יצרו הרע יחטוף, ובהם את ד' יעבוד אז מעט מעט אל הבחי' בינוני יתקרב, כי ראשית כל אינו חוטא רק עובד ד', וכשמתמיד לעבוד ד', יצרו וגם עצם הסט"א יכפפו לקדושה.

והב', חקים וסדרים יש, ליסודות כחות והרגשות האדם, אף למחשבותיו, אם יודע האיש את חקי וסדרי גופו ונפשו ומשמש בהם, יכול לכבשם ולכפותם, ואם לא ידע אותם ולא את דרכיהם לא בלבד שלא יוכל לכפותם ולכבשם, אך גם מתחילה, רק בקושי ישמעו לו לעשות כרצונו אפילו פעם אחת. והוא ההתאוננות אשר יתאונן האדם אף יתמה על עצמו, למה זה ירצה, ובאמת ירצה כך, וגופו. נפשו מחשבותיו אינם שומעים לו, וידיעות אלו של חקי וסדרי גופו והרגשותיו ונפשו הן המה תכליתנו בחיבור הזה בעזרת המלמד תורה לעמו ישראל.

פרק י

החסידות כיון שעיקרה לא בשכל רק בהחסידים, בזיכוכם ועבודתם, לכן רואים שאחת מן גדלותי' הקדושות הוא ההשתלשלות, שבכל גדלותה וגדלות צדיקי' משתלשלת עצמה כפי השתלשלות הדורות. הלימוד שמקומו בספר ושם הוא נחקק, יכול להשאר על מצב אחד, וכל דור אם יעלה ואם ירד משיג כפי מצב השגותיו, והחסידות שמקומה בהאנשים ושם נחקקה, מוכרחה היא עמהם להשתלשל, לא ח"ו להקל באיזה דבר, כי אדרבה ככל זיכוך עצמותם והתקרבותם לקדושה דקדקו והחמירו על עצמם הרבה מאוד במסירות נפש ממש, ואי אפשר לשער את גודל פחדם ויראתם על חוט השערה, ובשביל זה תמיד ראו בעצמם פגמים וחטאים ואבן דאבן ששום איש לא עלה על דעתו לחשוב זאת לחטא,

וזקני הצה"ק הרבי ר"א זצוקל"ל אמר פעם על עצמו שח"ו הגיהנום לא ישפוך לו על חטאו שעשה היום, והוא שהפסיק בין הודו לבין ב"ש לשאל על שם החולה אשר הזכירו לפניו, מפני שעל פי נוסח אשכנז כבר אסור להפסיק בהודו כיון שכבר הקדימו לאמר ברוך שאמר. ורק בזה נחה דעת קדשו על שלצורך חולה הפסיק ואין לך שעומד בפני פקוח נפש.

רק ההשתלשלות היתה להוריד את הסולם להמצב שירד הדור כדי שיוכל לשוב ולעלות, ולמצוא בכל פעם אופנים לפי דורם לתקנם, למשל לימוד הקבלה שכמעט חוק חקקו המקובלים שרק מי שמסתגף בסיגופים כפי שסדרו ונמצא בספ"ק, ומרחק את עצמו מן העולם, ועושה את התשובות שגבלו בקדשם, רשות לו ללמדה, ג"כ מקיל בספר הק' סור מרע בההוספות מהצוה"ק בעל מחבר בני יששכר, ואומר שיש כמה אנשים חלשים שאי אפשר להם לקיים כל אזהרות כל ימי חייהם. וכן סתם בענין התיקונים שעלינו לתקן בתשובתנו לד'. רואים שכיון שהדורות ירדו בכחם ומוחם, הקילו צדיקינו בענין התיקונים עילאים מה שפגמנו למעלה, ובכלל לא יכבד האיש את תשובתו לתקן את העבר שלו, ורק מכאן ולהבא ישתדל ויתאמץ לעבוד את ד',

בספר הקדוש אמרי אלימלך מכ"ק אא"מ ההצוה"ק זצוקללה"ה בפ' ויצא איתא בשם א"א זקני ההצוה"ק זצוקללה"ה ממאגלניצה שאמר בשם אא"ז הרהצוה"ק המגיד זצוקלל"ה שהאדם הרוצה לשוב בתשובה שלימה לפניו יתי' וכו', ולבל להשים מגמתו לתקן מיד אשר פגם למעלה, אך בראשונה יראה לברוח מעתה מהיצה"ר הרודף אחריו וכו' וכאשר תיקן כל מדותיו אז יתקן פגמיו ע"ש, ובספר הקדוש בית אהרן גם מבאר בפירוש שהא שהתשובה כעת היא רק מכאן ולהבא, מפני השתלשלות וירידת הדורות

היא, וז"ל הקי' בליקוטים, בשם הרש"ך זצוקללל"ה וכו' שיעור תיובתא סגיא שלא יצאו ד' מינוטין בלא הרהור תשובה, ואנו אין זאת בכחנו, רק לקיים מאמר זוה"ק פי' שלח קם בצפרא מברך כמה ברכאן אנח תפילין ברישו' וכו' עכלה"ק.

ובדברי התחזקות שם זלה"ק תשובה צוא מתקן זיין בעולמות העליונים איז ניט אונזער ערך, אונזער תשובה איז צוא מתקן זיין זיך אליין אלהבא וכו', מיט איין שטיקעל פרישקייט קען מען אלף אריבער גיין וכו'. וואריס מען זאלל וואַרטען ביז מנין וועט פאריכטעין, איז ניט היינטיגע כחות אין מחות, וכו', תשובה און אינזער ערך טייטשין מיר סור מרע ע"י ועשה טוב, ועוד, אז מיא ציהט ארויף אויף זיך קדושה, וועט מען ממילא אוועך גיצויגין פון שלעכטקע וכו' ע"ש.

ומשכש"כ אנו עתה, שעיקר הדיבורים אשר צריכים לדבר בחסידות, ועיקר הספרים אשר בעלי המחברים צריכים לחבר היא בהתרחבות החסידות, יותר מאשר בהתעמקות בה. גם בנגלה שבתורה כך הוא, הן אמת שהבן תורה שכבר מלא כרסו בתורה, הוא כאשר מוצא במפרשים יותר התעמקות ורואה גמרא, רש"י ותוספות שכליות יותר עמוקות, יותר חשקו מתעורר להתמיד בתורה, אבל האם יועילו שכליות העמוקות, לנערים העוזבים את לימוד התורה מפני שאינם רוצים או אינם יכולים להתאמץ ולהתיגע בה. והאם נתקן את עזיבתם ונקרבם לתורה ע"י שנוסיף לחבר להם חיבורים ביותר התעמקות, אם רוצים להועיל להם אז צריכים לחבר בשבילם חיבורים בהתרחבות והתפשטות התורה, שנקל להם מתחילה אף במעט יגיעה להבין את דברי הגפ"ת, ואז כאשר יטעמו ויראו כי טובה היא, גם יתאמצו ויתיגעו אף יתעמקו. כן הוא גם בחסידות, עתה צריכים להתשלשל לפי הדור, כי מה יעלה לנו כאשר נדרוש להם דברים עמוקים מרזי עולמות החסידות, אם לא יבינו, ואם יבינו רק בשכלם לבד תשאר הבנתם ולא יתאמצו להתקדש ולהתקדש ולהעשות חסידים בכל עצמותם.

עוד זאת בענין ההתרחבות שצריכים עתה לעסוק בין בדיבור ובין בחיבור, כי חז"ל אמרו במדר"ר שה"ש פ"ב, אמר ר' יצחק לשעבר היתה התורה כלל והיו מבקשין לשמוע דבר משנה ודבר תלמוד, ועכשיו שאין התורה כלל, היו מבקשין לשמוע דבר מקרא ודבר אגדה, א"ר לוי לשעבר היתת פרוטה מצוי' והי' אדם מתאוה לשמוע דבר משנה והלכה ותלמוד ועכשיו שאין הפרוטה מצוי', וביותר שהם חולים מן השעבוד אין מבקשין לשמוע אלא דברי ברכות ונחמות עכ"ל המדרש. ומה נענה אנן במצבנו מצב ישראל האיום כיום, אשר צרותינו לא מאורעות הבאות רק לפרקים בלבד, רק תמידיות הן לנו, ותוקפות אותנו מן הבוקר עד הערב ומן העבר עד הבוקר.

חשך השמש בעדנו, אף אויר נשימתנו הורעל ח"ו להרעיל את גופנו ולשרוף את נפשנו, כאילו אין מקום בעולם בעדנו.

חז"ל אמרו [במדבר רבה ב'] שהמפות אשר לדגלי השבטים ביציאתם ממצרים היו צבועות כל אחת לפי מהותו ועמידתו של השבט, ועתה אם אמרנו אנו לעשות לנו דגל במפה צבועה לערך גלותנו וצרותנו, הי' עלינו לעשות מפה אשר חצי' במו אש שרופה, וחצי' הנשארה במוחי ילדים משוחה, ודם אנשים ממנה מטפטף.

חבל תמיד בכל צרותינו עכ"פ מקלט הי' לנו, בארץ הזאת הכונו בזונו ואת דמינו כמים שפכו, ובאחרת חורי' ושרי' היינו, ואם רק את גדול ארץ הדמים עזבנו, על כפים שאונו ואל מלכי' בהלל הביאונו.

לא כן עתה כל העולם כמעט עלינו קם, זה את הגזן לעיני כל עלינו ירים, וזה מן הצדה בחנותו לדקרנו יארב. זה יגרשנו ובקול רוצח צורח עלינו ירעם, לכו זרים מגבולי, וזה את דלתות ארצו בעדנו יסגור, לאמור אל תעיזו גרים גרורים את אדמתו לפסוע. כל עם במנוחתו ישקוט, בדשן ארצו יתענג ובטובה ישמח, ואנו מושחרי פנים ומובהלי לב מטולטלים, ובפחד וצרה, ביזה וחרפה נרדפים, ואין מנוס, כל רגע מסוכנה לנו, וכל בוקר בצרות חדשות מבקרנו.

ואם צרות גופנו ג"כ מרות וקשות עד בלתי נשוא, צרות נשמתנו וחילול קדושתנו לא קלות מהן הן, התלאות והטרדות משעממות את מוחנו ומחלחלות את רוחנו. אין בנו לא תורה ולא התאמצות בה, לא מוח ולא להב, אף עצמותנו לא בידנו הם, כאילו בעל כרחנו מן רוחות רעות אנה ואנה נסחבים, ומן סערי זעף מושלכים. ואם בכל ירידותינו תמיד ילדינו היו תנחומותינו לאמרו תנה ילדינו לדי המה, ומטעי קודש עוד את כל העולם לגן אלקים יהפכו, עתה ח"ו לגעגע את שרידם הם עומדים, כי הם בפתוי אף באונס מאתנו נשדדים. ומרוב חרפה ורמיסת רוחנו, אף בחורנו אשר במסירת נפשנו לתורה גדלנו ולי' הקדשנו, בשאט נפש אותנו עוזבים, אל מחנה אויבי נשמתנו נספחים, ואל מהרסי תורתנו נתוספים.

אנא ד' חוס נא על קדושת כבודך, ורחם עלינו וכל עוד רוח בנו תמהר להצילנו. הן תראה בזה את גדולתך, ואת כחך הגדול בזה תודיע, אשר שה אחת בין כמה זאבים יתקיים, אבל נא ד' האם אומה אחת מן אומות העולם הכירה והתפלאה מן כחך הגדול הזה, ומי מהם פנה אליך לעבדך אחרי הראותך בתלאותינו את גדולתך זו. כי מי יקדיש עצמו לעבודה זו אשר עובדי' בחימה שפוכה כ"כ מוכים ונפצעים. ומי מהם יערוג להחשב

בין הבנים, אשר כל חייהם כאילו הוקדש רק לרוות דם רוצחי נפשם, ולהולל את שמחי רעתם מטרתם האחת היא.

ודא עקא שגם האברכים אשר אחד מני רבבה, מדם ואש ותמרות עשן מוצלים, וברוב נפלאותיו הפליא ד' להשאירם לנו שיהיו מוכשרים להעשות למאורי אור, אף לזולתם בחשכת השאול יאירו, גם הם לא יתאמצו להגיע אל פסגת רמתם אשר יעד אותם הא-ל המושיע, ולחשוף את גחלת אש מזבח של מעלה אשר בחבם טמן. רק בשטחיות ובעבודה קלה הם משתפקים, ואם בלימוד הפשוט עוד ימצאו אחדים אשר יתאמצו להתעמק ולעיין, בעניני החסידות והעבודה כמעט אפס המתיגע בכח והמתאמץ במוח, ואם בלימודם השטחיות בספרי קדושי החסידות בענין יותר עמוק או מעט קבלה יפגעו, כבר ידלגו, ובלא הבנה עליו יעבורו. הן יתברכו להגיע אל עומקה של התורה ועבודת החסידות ואל רום גבעותן, אבל כיון שלא ינסו להתאמץ ולהתיגע איך ידעו מה היא תורה ואיך יטעמו טעמה של החסידות.

הן צריכים אנו לבקש ולהתחנן לפניהם, לקרוע את בשרנו מעלינו לרעש ולזעק בקול, עד שכל לבבות ישראל יתנועעו. הוי אברכים פלטים יחידים, אוצרי ישראל ותקותו, את שארית תקות ישראל לא תאבדו בעצלותכם, ואת זיקא האחרונים ח"ו לא תכבו בהתרפותכם. אבל האין גם חובה עלינו להקל להם דרכם אל דרך הקודש, ולא בתוספת עמקות לבד בדברי קודש משלימים את חובתנו אנו עתה, אף לא בתוספת הבנה לבדה, רק גם בהרכנת הקודש אל הבאים להתקדש, ובהקלת חינוכי העבודה אל הבאים לעבוד, חובה עלינו לבקש ולמצוא לפניהם אופנים ודרכים אשר על ידם יקל להם לשוב אל קדושתנו ועבודת החסידות אשר לנו מאז.

יפסיעו נא פסיעה קטנה אחר פסיעה קטנה, עקב בצד אגודל, ופתאום יאירו עיניהם וישמחו לבביהם מאור התורה ונוגה החסידות אשר יבהיק לפניהם.

בספר הקדוש בית אהרן לפסח איתא, אהובי אחיי תאמינו לי והוא מלא בכל הספרים, אשר מה שהיו צריכים הצדיקים הראשונים להשיג בכמה ימים וחדשים, אפשר כעת לתקן בשעה אחת, מחמת שכעת העולם הוא יותר בשפלות וכו', חס הקב"ה על עולמו ומוריד קדושתו למטה עכ"ל הק'. גם הוא ית' משלשל את קדושתו מפני ירידת הדור, וגם צדיקינו התאימו את העבודה לפי הדורות כדי להעלותם ולקדשם, ובעקובתיהם הקדושים צריכים גם אנחנו ללכת, ועיקר הדיבורים והחיבורים צריכים להיות בהשתלשלות והתרחבות, ואם קשה לנו עתה בעבודת הבינונים לכבוש גם את הסט"א בעצמה, עכ"פ את יסודותינו, כחינו והרגשותינו נגזול ממנה ונשעבדם לקדושה.

ולא שנשעבד בבחי׳ אתכפיא לבד, וכאשר נפסיק על רגע, שוב ישעבדם הסט״א לרעתה, כהשאלה אשר שאלנו, לא כן הוא, רק גם בחי׳ אתהפכא נפעל בזה וחלוקים מהם לקדושה יתהפכו. כי כנ״ל דרכים וסדרים להם אשר על ידם נכבוש אותם.

כי למה זה איש ישראל כאשר תפול מצנפתו מעל ראשו אף כשושן, תאחזה ידו אותה ותהדקנה. מפני שנתרגל בה מילדותו, א״כ איפוא כבר יש לנו חוק שע״י הרגילות כובשים את כחינו והרגשותינו שאף בלי ידיעתנו הם כפופים אף מהופכים לקדושה, עד שאי אפשר כבר להראש להיות מגולה, ומעצמנו עובדים את ד׳. ולמה יש רעיון שנחקק בקרבנו גם בלא רגילות, עד שגם בלא רצוננו דבוק הוא בנו ואי אפשר לנו להשתחרר ממנו, למשל, יש פחד אשר יתבהל האיש ממנו, אם רבה היתה התרגשותו, יפחד אף אם האיש או השריפה אשר הפחידוהו כבר בטלו ואינם. זאת אומרת שיש חוק, שבאם יתרגש האיש מאיזה התרגשות יותר, יחקק הרעיון בו הרבה אף נגד רצונו, א״כ כבר יש לנו עצה איך לחקוק מחשבה ורעיון טוב בנו, עד שגם בלא דעתנו נהי׳ תחת השפעתם, היינו ע״י התרגשות מרובה.

אם קדושינו מלפנים חוץ משפע הקדושה שהשפיעו הם וגם החברייא הקדושה ממרום, נתנו גם עצות גם פשוטות להרוצים להתקרב אליו ית׳ בחסידות כנ״ל, כמה צריכים עתה להשתדל ולמצוא עצות יותר מרובות לחבוש ולכבוש את כחינו, מדותינו והרגשותינו אף להפכם לקדושה. ולא לעשות רק רשימה יבשה של עצות בלבד רצוננו בזה, רק להכניס בעזרת השי״ת את האיש בפנימי נפשו וגופו שיכיר את עצמו ואת פנימיות נפשו וגופו ויביט עליהם וידע את חקותיהם, סדריהם, מוצאיהם ומבואיהם, ואז ידע איך לתת חח באפיהם ומתג בשפתותיהם לשמש בהם ולהכניסם בקדושה, ולא על זמן הזה שעובד בלבד, ויסתכן ח״ו בנוחו מעבודתו שמא ישיב יצרו לשוללם ממנו, רק גם יהפכם לקדושה. וזהו רק כאשר ידע ויכיר אותם, ואם לא ידע אותם, גם על שעה רק בקושי יכופם לרצונו.

למשל, הנה בהכה״א כבר התחלנו להכניס את עצמנו בעבודה זו, בהכרת, עצמנו, וחקי נפשנו, ובהם עם חקותיהם לכבשם, ובפרט בפרק ח׳ שם, שדברנו שכיון שחוק טבעי זה בנו שכאשר מביטים על מחשבה אחת שבנו, היא נמסת, לכן בחוק הזה נשמש גם כשמתבלבלת מחשבתנו בתפילה, שנביט על המחשבה שלא מן התפילה היא שנאחזה במוחנו. ע״ש. ועתה עוד נוסיף בזה, שע״י ידיעה זו נעמוד על עוד חולשה אשר לפעמים לנו בעבודה וע״י שנכיר את יסודה, נדע גם לרפואתה, הנה נודע מספ״ק גדלות וקדושת הציור אשר יצייר האיש את שם הוי׳ לנגד עיניו, בחי׳ שויתי ד׳ לנגדי תמיד וסימן לא

טוב לו אם לא יוכל לציירו, ומה יעשה איש האומלל הזה שרוצה לציירו ואינו יכול, וכמו להכעיס ככל שרוצה יותר להתאמץ ולצייר את שם הקדוש, יותר יקשה לו, אף תמונת אות יקשה לו לראות, דואג הוא על זה וכבר מצחו מזיע וא"א לו, אבל הלא כבר תדע מן הכשה"א שגם תמונה הכי קרובה לך, של אביך, אחיך או בנך אשר תמיד וגם עתה הם בדמיונך כאשר רק תתחיל לחשוב, מה עתה בדמיוני, תמונת אבי, רוצה אני לצייר היטב את תמונתו, האם באמת תמונתו בדמיוני, אז תכהה תמונתו בדמיונך אף תחדל לגמרי, וככל שתרצה להתאמץ יותר לדמות אותם בדמיונך יותר תחדל תמונתם ממך לשעה זו, לכן כשעלה איזה תמונה הקרובה לו בדמיונו, והוא מתחיל לחשוב מה עתה בדמיוני רוצה אני לצייר היטב וכו', שמגביר על ידי זה את דעתו ושכל האנכיות שלו, אז כח הדמיון נעשה כהה אף חולף לגמרי.

הן אמת שהאיש אשר נפשו קדושה וגם גופו, כחותיו ונטיותיו מתקדשים והולכים, אז אין שום מעצור טבעי וגופני מפריעים לו לצייר לו בדמיונו את שם הוי' ב"ה ככתיבתו בכל עת שירצה, כי רוחניות הקדושה מושלת עליו והשאר בטל לו, אבל מי שאין רוחניות הקדושה כ"כ מושלת עליו כי פגם אותה, אז היצה"ר שרוצה להפריע אותו מהלתקדש בציור קודש הזה של שויתי ד' לנגד עיניו, משמש ומתלבש עתה בטבע זו של האדם ומפריעו. וככל שיותר ירצה להתגבר ולצייר ויותר דעתו ושכל האנושי שלו מתאמץ ויוצא, יותר כח הדמיון שלו נחלש ויותר קשה לו לצייר את שם הקדוש. [הג"ה, לא ראיתי באיזה ספר עצה לזה]

בין חסידים הראשונים אם באה מעשה כזו לפני אחד מהם, נסע להרבי, אם נתן לו גם עצה לזה, או לא. שפע הקדושה של הרבי והחברייא וזמן הרב שישב החסיד שם, הי' בכחם לבטל את כח גשמיותו והרגשותיו עד שלא יהי' שום כח וסדר טבעי לעמוד נגדו, והאיש הי' יכול לצייר את שם הקדוש, וחוץ אשר טיהר הרבי אותו בשפע הקדושה, גם הוא בעצמו תיקן את אשר פגם.

לא כן עתה שאין הרבי כהרבי ר' בער זצוקללה"ה וכמעט שאין חברייא, ואנו רק רוצים ומבקשים בזה להעמידה בעזרת ד', ואין נסיעת החסיד עתה כמלפנים כנ"ל.

עד כמה שהרי והחברותא והנסיעה כמו שהוא עתה, מוספת גם עתה קדושה והחסיד הנוסע נסיעות החסידות, קשה לאמור שכל עצמו וטבעו וסדר הרגשותיו יתבטלו לגמרי, למוד יצייר לו את שם הקדושה בלא שום מפריע, לכן צריך הוא לשמש בעצות יותר מאשר לפנים. וצריך הוא לדעת את סדר וחקי הדמיון הנ"ל ואז ישלול את החקים טבע הסדר והרגשותיו מן יצרו וישמש בהם לטובה כאופן עבודה הנ"ל. ואף אם ירצה

יצרו לפרוע [להפריע] אותו בציור ודמיון הקדוש לא יוכל, כי לא יהיי לו במה לשמש, כנ"ל שהיצה"ר עוד לא הושיט ביד שלו מאכלות אסורות לשום חוטא ורק ביד החוטא משמש ומתלבש.

וכשיודעים את סדר וחקי נפשו וחסרונותיו אז נדע איך לכובשם ולהכניסם לקדושה, והגם שלע"ע לא ביארנו את כל סיבות ומניעות נפש הגופנית שבשבילן יקשה לו לצייר את שם הקדוש, ובפנים הספר מקוים אנו לד' שיזכנו לבארן יותר, מ"מ גם לע"ע כבר יכולים לתן לזה איזה תרופה, וכך היא רפואתו. הנה עיקר רצונו לצייר את השם הקדוש, לכן הציור השם אנכיותו ודעתו קשורים, וככל שמגביר את רצונו זה, גם דעתו ושכל אנכיותו מתגברים, ואת כח דמיונו מכהים, לכן יעזור את מחשבתו זו של ציור השם הקדוש, רק יתחיל לחשוב מדבר שאין רצונו בו, וכיון שאין רצונו בדבר הזה לא יקשה לו לחשוב בו, למשל, יחשוב מן הבעל קורא שקרא בתורה והוא עמד או ישב ושמע, והנה פתאום קראו אותו לתורה, [וישקיע את דעתו לצייר בדמיונו פרטי הדברים] מתחילה נתבהל מעט, כי זה לא כבר היתה לו עלי', [או מחשבות אחרות שהיו לו אז, יעלה עתה במחשבתו] ולא ידע אם ללכת אל התורה מצד הזה שעומד הרבי, או מצד האחר, ופתח את הספר תורה וקרא הבעל קורא והוא מסתכל בכל הפסוק "וידבר ד' אל משה לאמור" ומצמצם את רעיונו לזכור אם וידבר אלקים, או וידבר הוי' ראה אז בהפרשה שקראו לפניו, ובאופן זה יצייר את כל הפסוק וגם שם הוי' בדמיונו, מבלי אשר יפריעהו יצרו. ובלבד שתמדי שיקראוהו לתורה יסתכל היטב בכתב של התורה ושמות הקדושה ויחקקו במוחו ודמיונו. הרבה עינים והמון נתיבות ודרכים שונים ישנם בזה, גם את הדמיון בעצמו לחזק צריכים לימוד, כי איך ידמה האדם את ציור השם הקדוש ואת שאר העניינים האמורים בספ"ק ובפרט בנועם אלימלך, שיצייר לו כאילו רואה בעיניו ממש, אם כח דמיונו בכלל חלש, כמו שדברנו מעט מזה בהכשה"א.

אף סדר תיקון המדות צריך עיון בתוכיות הנפש והתגלותה בגוף, כי יש בהן אמהות, ותולדות, ואם ירצה להקדים תיקון מדה שהיא תולדה, לא יוכל לה או רק ירמה את עצמו, לחשוב שתיקנה ולא תיקנה, ואי אפשר לתקנה באמת כל עוד שהאם שלה המסבבת אותה לא נתקנה, ומה הנה מחשבות העוברות בקרב האיש שגם הוא לא ידע מהן, כמו שאיתא בספה"ק נועם אלימלך פ' וירא, אם מנפש הבהמיות הן, למה גם דעת האנושי שגם הוא מנפש הבהמי' לא ידע מהן, מתפללים אנו לד' שנדבר מזה בפנים הספר כי הכל נחוץ לדעת לעבודתו ית'.

כאמור לא די לו לאיש רשימה בלבד של עצות, רק צריך הוא להכיר את כל נפשו ודרכיו, הרמב"ם זצ"ל בחה"פ אומר בקדשו שחולה הנפש צריך לרופא הנפש כמו חולה הגוף אל רופא הגוף, ובפ"א שם אומר בקדשו שכמו הרופא אשר ירפא את הגופות צריך שידע תחילה הגוף אשר ירפאהו כולו וחלקיו מה הם, ר"ל גוף האדם וכו' כן רופא הנפש הרוצה לתקן מדות האדם צריך שידע הנפש וחותי' בכללה וחלקותי' ע"ש. היינו שלא את נפש החולה ומחלותי' בלבד צריכים לדעת רק גם את הנפש הבריאה, הרגשותי', רחשי' וכל זעזועי', ואז ידע איך לשמש בה ולהכניס ולהפוך לקדשוה אף את גופו ונפש הבהמיית שלו, לא לשעת עבודה בלבד רק גם על תמיד.

והנה כשמעיינים בנועם אלימלך פ' ואתחנן ד"ה השמר לך, מתפעלים מענין נפלא בזה, כי אומר בקדשו שאי אפשר להאיש לילך תמיד בדביקות ולחשוב רוממות א-ל יתי בלתי אם יתחיל לחשוב בהנפש שלו מ"ה הי"א נפשו, כיון שבחמשה דברים הנשמה שוה להקב"ה, וכשאין לו בה ידיעה גם בבורא יתי לא ידע, ע"ש, זאת אומרת שלא בלבד כדי לדעת את העצות איך להנהיג את עצמו נחוץ להאיש להכיר את נפשו, רק גם לעלות על ידה להשגה עילאה אי אפשר בלתי אם יכיר את נפשו תחילה.

אבל זה אחד מן החילוקים המרובים אשר בין ידיעת נפשו לבין מקצת השגה בפעולות ונפלאות הבורא יתי, כי אף שאמרו חז"ל שהנפש ממלא את הגוף כמו שהקב"ה ממלא את העולם, מ"מ הוא יתי אינו נתפס בגדר עלמין ולא מתפעל מן העולמות, משא"כ הנפש נתפסת ומתעפלת מהגוף ומנפש הגופני, כמו שאיתא בספ"ק מזה וכמו שדברנו מזה בהכשה"א פ"ב.

והיא אחת מן סיבות ההשתנות אשר בין נפש איש לאיש, חוץ מזה ששורש נפשו של זה יכול להיות גבוה משל זה, גם הגוף מסבב הרבה בזה, אם מזג גופו, אבריו מוחו ולבו יותר זכים, גם הנפש הנתפסת בגוף היינו בהם, ומתפעלת מהם מזדככת, או שלא מתעבה עכ"פ, ואם הם גסים ועבים, גם היא מתגשמת, ובשביל זה גם באיד אחד, יש השתנות, לא בפעולותיו לבדן רק גם בנפשו ואל הרי נפשו כשהי' רשע כהרי נפשו כשנעשה צדיק, ולא הרי נפשו טרם הכניס עצמו כולו לעבודה, אף אם רשע ל' הי', כהרי נפשו כשהכניס את כל עצמו לעבודה, ומה גדול המרחק בין דור לדור, חוץ מזה ששורשם חלוקים, גם פעולותיהם ומעשי גופם ונפשם אף דיבוריהם ומחשבותיהם, פועלים עליהם ומחלקים אותם. והוא הענין שהוצרך הרמב"ם ז"ל להוסיף לנו ידיעת הנפש על דברי הקדוקים הקודמים לו, והורה לנו שכדי לתקן את נפשנו ומדותינו, צריכים אנו גם להכיר ולדעת את נפשנו, מפני השתנות הנפשית אשר בדורותיו הוא,

ומה נענה אנן, כשגופינו, נפשותינו ורוחינו ירדו כ"כ פלאים, שכדי לדעת איך לשלול את כחותי' ונטיותי' מן היצר הרע ולעבוד בהן את ד', וגם לעלות ע"י ידיעתה להשגה עכ"פ מעטת בנפלאות ד', צריכים להתאמץ ולרדת למצולותי' כפי שהיא עתה ולהכירה. לא שרוצים אנו בזה שילמד האיש מחלות הרוח ולהעשות מרופאי הנפש כמו אלו אשר בעולם, כרחוק מזרח ממערב רחוקים דרכינו מדרכיהם וידיעותינו מידיעותיהם. כי נודע אשר ידיעות טבע מהלוך הרעיונות, ההרגשות ושאר פעולות נפש האדם יכולים לדעת רק ע"י ההסתכלות בעצמו וברחשי נפשו, אשר יסתכל האדם יקשיב ויאזין להם, וגם ישמע מחבירו אשר ראו הם בשעה שתיירו את הנפש שלהם. כי לא הרי הכרת וידיעת הרעיונות ורחשי הנפש הנסתרות, כהרי הכרת וידיעת הגוף, שהגוף הבעין נגד הרוצה לדעת אותו, וכל אחד יכול למשמש, לנתח ולראות גוף את זולתו. לא כן היא הנפש, רעיונותי' והרגשותי' שאי אפשר לאחד להביט בשל השני, לכן רק בהסכלות עצמית היא נחקרת.

וכיון שחוקרי העולם אשר את רעיונות והרגשות הנפש יחקורון ע"פ רוב אנשים בלא תורה הם, וישנם דברים אשר איש ישראל החרד לדבר ד' יפחד לעשותו, אף לחשבו בהרהור קל ח"ו ירעד, להם לחכמי הנפש אשר בעולם לא רעה היא ולפעמים עוד למעשה יפה תחשב, לכן רבים מהם רק ידיעות נמוכיות ורעיונות זוהמות בחקירותיהם מסתכלים, ובשביל זה לא מחשבותינו בלבד נבדלות ורחוקות ממחשבותיהם, רק גם נפשנו לא כנפשותם הוא, כי חוץ מזה שנשמת ישראל גבוה, וחלק אלק ממעל הוא, הלא גם הם מודים שהנפש נפעלת ממחשבות האיש, עד שישנם הרבה ממחלות העצבים שלא בחומר העצבים והמוח, יסוד וראשית מחלתם, רק מן מחשבות ורצוניות נסבכות ונפתלות אשר נסתבך האיש בהן, וכיון שהם על נפש כזו התפעלת מן גופניות ומחשבות בלא תורה זוהר וחסידות זה אלפי שנים מסתכלים, לכן את נפש האדם כרוחות רעות דנים ותהלוכות מזוהמים עלי' בודאים.

לא כן אנו עם ד' שזה יותר מג' אלפי שנה ד' ית' תשוקתנו, ובתורתו הקדושה ומצותיו הנעימות כל מחשבותינו, זהו יותר מוסר את עצמו לה וזה פחות, אבל כולנו מקטנינו ועד גדולינו, טפינו ונשינו, וכל איש ישראל קדושת ד' ונצחו, הוא תכליתנו ופסגת מטרת מחשבותינו. וכמה נביאים תנאים מקובלים וצדיקים טהורים שלח הא-ל הקדוש ממרום לקדש אותנו מבית ומבחוץ. והחסידות אשר גילה הבעש"ט זצוקללה"ה אשר עיקרה הוא לקדש גם את נפש החיונה אף הגופניות והגוף, מקדושת התיקון של עתיד, היש ח"ו לדמות את נפשותינו, גופינו, מחשבותינו, מדותינו, הרגשותינו וכל רחשי לבבנו שלנו,

לשלהם, אם יש בהם מתחכמים המוציאים לעז על נפש האדם, רק על תל האשפה, פגרי המחשבות ורצוניות מזוהמות אשר הם זוהמו, מסתכלים, אף את ניצוץ הקדושה אשר בהם, תל נרקב הזה יכסה, ולהם בל יראה ובל ימצא. ואנו אף נפש הבהמי' שלנו, קדושה היא, ואותה, אף עקבותי', אשר בהן לנו היא הולכת, רוצים אנו לכל אחד בעזרת ד' ובעקבות אבותינו עד כמה שאפשר, לגלות, כל אחד את עצמו יכיר ועל עצמו למשול ידע.

העצות אשר תעלינה לנו מזה נחוצות ויקרות לנו, כי על ידן גם גופנו ונטיותיו אף מחשבותיו אליו יתי' ישתעבדו, ולא להיות חרד בלבד רק גם להיות חסיד באמת.

ומעתה אתה אברך חוץ מזה ששמעת מזוה"ק ע"פ סוד, גם בעצמך כבר הראת לדעת שהחסידות רק באברכים תלוי', כי לעבוד את ד' בשב ואת תעשה לבד, שלא לעבור עבירות ולקיים המצות, מוכשרים הזקנים יותר מן האברכים, אבל להכניס את כל חמימות התרגשות, התפעלות אף הדמיון האנושי אל בית ד' ויהפוך אותם לגדפון ולעוף בהם כמלאכי מעלה, האברכים בכח העלומים בעלי החמימות, התרגשות, התפעלות ודמיון אנושי, יותר מוכשרים. והאם עבודה כזו עם תרגוליו, אפשרים, אם לא לאברכים על שלחנות אביהם פנוים מכל מלאכה ומסחר.

אבל אם חסיד כני"ל תהי' בשחרותך אז גם אח"כ גם כאשר אל השוק תצא גם כאשר בחנותך תעמוד חסיד תהי', חסיד כזה אשר מעודו אבריו וגידיו חסידות שבעים וגדולה רטובים.

את הקוסט בעזרת ד' צריכים לחדש, ואברכים חסידים צריכים לעשות, ואת החברייא ליסד, ואת כל העולם לקדש ומעינות הבעש"ט זצ"ל החוצה יפוצו ואת ביאת המשיח בחמלת ד' בזה נקרב.

ומעומק לבי אני מתחנן לד', אנא אב הרחמן המרחם גם על בניו השפלים שלא יגרשו, ועל בני צדקיו, נביאיו ועבדיו שלא ידחו, רחם נא גם עלי וקרבני לקדושתך ולעבודתך, האר נא את עיני, אשר בקרבי ובסתרי נפשי יסתכלון, את כל נתיב לא ידעו עיט אל נפשי, אראה, וכל אורך ממנה לפני יגלה, ואליך אותה ואותו אשובה, ובהסתכלותו זאת גם זוכותי בעצמם יסתכלו, ובתשובתי גם הם ישובו, מהם גם אני אבנה, ובזכותם גם אני אזכה, בקדושתך כולנו נתקדש, ועל כולנו דרי מעלה ומטה כבוד מלכותך יתגלה, וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עלינו ויאמרו ד' אלקי ישראל מלך ומלא כל הארץ כבודו.